

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

KUYRUKLU YILDIZ ALTINDA

BİR EVLENME

ATLAS KİTABEVİ

**KUYRUKLU YILDIZ
ALTINDA
BİR EVLENME**

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPİNAR

KUYRUKLU YILDIZ ALTINDA BİR EVLENME

ROMAN
(Tam metin)

Beşinci baskı

ANKARA CADDESİ No. 82 — İSTANBUL

HÜSEYİN RAHİMİ VE ESERLERİ

Hüseyin Rahmi Gürpınar 1864 yılında İstanbul'da doğdu. Babası, Sait Paşa adında bir subaydı. Annesini üç yaşındayken kaybetti. Çocukluğu teyzesinin yanında geçti. Mülkiye Mektebinde (Siyasal Bilgiler Fakültesi) okudu. Kısa bir zaman memurluk yaptı. 1908'den sonra gazetecilik ve romanlarının geliriyle geçindi.

İlk eserini on iki yaşındayken yazdı. İlk yayınlanan yazısı «İstanbul'da bir Frenk» adını taşıyordu ve 1888 yılında Ceride-i Havadis gazetesinde yayınlanmıştı. Ahmet Mithat Efendi ile tanıştıktan sonra ilk büyük romanı «Şık» Tercüman-ı Hakikat gazetesinde terfika edilmeye başlandı. O zaman yirmi iki yaşındaydı.

Ömrünün sonuna kadar yazdığı romanları ve hikâyeleriyle kendini her sınıftan okuyucuya sevdiren Hüseyin Rahmi'nin kişiliğinde pek belirgin noktalar vardır: İstanbul'un konuşma dilini, kenar mahalle kadınlarını büyük bir ustalıkla canlandırır. Bütün romanlarında eşsiz ve dikkatli bir gözleme dayanarak, gerçekçi çığııda yürümüştür. Bir de mizah unsuru; olayları alaylı bir çerçeve içinde vermek, karakterinin başlıca özelliğidir. Duygudur. Mithat Efendi gibi, o da zaman zaman olayın akışını bir yana bırakarak, felsefe bilgilerini sayfalara aktarmaktan hoşlanır. Yazılarında Ortaoyunu ve Kargöz'ün anlatım tekniğinden de yararlanmıştı. Konularda İstanbul dışına hiç çıkmamıştır. Gürpınar 1944 yılında Heybelliada'daki köşkünde ölmüş, Heybelliada mezarlığına gömülmüştür.

Atlas Kitabevi, büyük romancının 100. doğum yıldönümünde bütün eserlerini seri halinde basarak, Türk milletine sunmaya karar vermiş bulunuyor. Büyük halk romancısının eserlerindeki konular ve kişiler her zaman canlı ve taptaze kalmıştır. Ancak, aradan geçen uzun yıllar içinde, dil bakımından, bugünkü kuşakların kolayca anlayamayacağı duruma gelmişti. Sayısı elliyi aşan bu romanları seri halinde yeniden yayınlamayarak kararlaştırdığımız zaman, bu eserleri, yetkili kalem sahiplerine bugünün diline aktartmayı da öngördük. Bu sadeleştirme işinde «Kendisi sağ olsaydı, bugün nasıl yazardı» düşüncesi, ölçü olarak kullanılmıştır. Mustafa Nihat Özön, Tahir Nejat Gencan, Zahir Güvemli ve Mükerrrem Kânîlî Su'dan meydana gelen bir kurul bu işi üzerine almış bulunuyor.

KUYRUKLU YILDIZ ALTINDA BİR EVLENME, ilk defa 1911 yılında yayınlanmıştı. 1969'da yapılan dördüncü baskısında Zahir Güvemli eliyle bugünün diline aktarılmıştır.

Türk edebiyatında kendi janrında tek isim olan Hüseyin Rahmi Gürpınar hakkında bugüne kadar pek çok araştırma yapılmış, birçok eser yazılmıştır. Beyazıt Devlet Kütüphanesi Müdürü Muzaffer Gökmen

1966'da bunları bir arada gösteren (Hüseyin Rahmi Gürpınar) adlı 250 sayfalık bir bibliyografya kitabı yayınladı.

Üniversite öğrencileri de Hüseyin Rahmi hakkında tezler hazırlamışlardır. Bizim tespit edebildiğimiz tezler ve hazırlayanlar şunlardır :

1 — **Mustafa Gürses** 1938 - 1939 mezuniyet tezi, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın hayatı ve eserleri (Lise, Tahlil ve tenkitler), Dünya görüşü, Sanatı, Roman tekniği ve üslubu.

2 — **Sudi Baybars** 1948. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın yarattığı tipler. İçtimai tabakalara göre tasnif. Zihniyetlerine göre tasnif, Mizaçlarına göre tasnif, Milliyetlerine göre tasnif, Cinslerine ve yaşlarına göre tasnif, aralarındaki müsterek noktalar. Hüseyin Rahmi'nin tiplerinin izahı ve tip yaratma vasıtaları: Fizyolojik âmillere göre, Sosyolojik âmillere göre, Psikolojik âmillere göre. Kılık, kıyafet, Düşünüş, Konuşma, Netice, Bibliyografya.

3 — **Satı Erişen** (Şubat 1954 - 1955). Hüseyin Rahmi'de Aşk: Hüseyin Rahmi'nin edebiyat görüşü. Hayat görüşü, Hüseyin Rahmi'de aşkın yeri, Hüseyin Rahmi'nin aşk görüşü, Evlilik müessesesi, evlilik dışı münasibetler, Hüseyin Rahmi'de aşk unsurları, Şahıslar, Şahısların bir tasnifi. Aşkın safhaları; Aşkın vesileleri, İlk karşılaşma. Yerleri, Şekilleri, İlâhî aşk, duygular, Engelleri, Nefis mücadelesi, Buluşmalar, Vissalden sonra.

4 — **Neriman Gürtunca**, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın küçük hikâyeleri: Hikâyelerinde ele aldığı mevzular, Alle meseleleri, Batıl itikatlar, Geçim derdi. Diğer mevzular. Hüseyin Rahmi'nin hikâyelerinde ortaya koyduğu tipler :

Mahalle kadınları, Kocakarılar ve kaynanalar, Hizmetçiler, dadılar; Uşaklar, Çapkın erkekler ve havalı kadınlar, Hocalar ve Şeyhler. Çocuklar ve Hayvanlar, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın tiplerini canlandırma vasıtaları, vücut yapısı, kılık ve kıyafet tasvirleri, Konuşma Netice.

Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümündeki tezler :

1 — **Cavide Güngör** : Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın yedi eseri hakkında kısa bir tetkik, 1947 - 1948.

2 — **Süheyla Yazıcı** : Hüseyin Rahmi'nin Hikâyeciliği, 1951.

3 — **Sabahat Özdem** : Hüseyin Rahmi'de Züppe ve Softa tipleri, 1953.

5 — **Ayla Pireoğlu** : Hüseyin Rahmi'nin romanlarında kadın tipleri, 1963..

6 — **Nihat Yalçinkaya**: Tatbiki Güzel Sanatlar Akademisi (Hüseyin Rahmi Gürpınar hayatı ve eserleri).

Ö N S Ö Z

Gezegen kız kardeşleri içinde yeryuvarlağımız tam gençlik çağındadır. Her gezegenin anası, sonu yok uzayın karanlıkları ve güneşin nurları arasında şenlikle yuvarlanarak ulaştığı ömrlü çok şükür bugüne kadar sağlık ve esenlikle geçirdi. Şimdi bazı kuruntulular ağır bir hastalık —daha iyimser düşünenler— hemen sezilir sezilmez hafif bir nezle geçireceğini haber veriyorlar

Bundan dolayı niçin telaşlanmalı efendim? Anamız, yaratılış çağından beri uzaydaki o nazlı salmışında bu perçemli, bu oynak, bu yoldan çıkmaya istidatlı kız kardeşlerinin böyle yaklaşma cilvelerine kim bilir kaç defa daha uğramıştır. Ama, üzerinde bundan doğan bir felâket izi görmüyoruz. İnanın ki bu sefer de yine öyle olacaktır. Ne başağrısı, ne nezle, hemea hiç bir şey duymayacağız. Sözlerimin ne kadar doğru olduğunu 5 mayısın ertesi günü yine şu satırlara baktığınız zaman göreceksiniz, benim şimdi yaptığım gibi siz de o zaman bol bol güleceksiniz.

Gerçek böyledir de bu telaşlar, bu söylentiler, bu heyecanlar, hele tanınmış, büyük imzalar altındaki o ürktülcü makaleler ne oluyor? diyeceksiniz. Ah, efendim... İnsanların gerçekleri kabul etmek için nasıl ayak dirediklerini bilirsiniz. Bu konuda size, haddim olmayarak küçük bir öğüt vereyim mi? İnsanoğullarının korkularından ziyade korkmadıkları şeylerden çekininiz. Ta vaaz verenlerden tutunuz da teknik bilgi sahiplerine kadar insanların bilgileri de, filozofları da öbür kardeşlerini korkutma düşkünlüğünden kendilerini alamıyorlar. Bir gerçekçi olarak böyle söylüyorum. Ama bir romancı olarak öyle demeyeceğim. Öbür meslektekiler gibi sözün yalan veya doğru olma ihtimalinden bahsedeceğim ki bu da benim sanatımın hakkıdır.

Hilesini önceden meydana koyan bir hokkabaz gibi size gerçeği böyle açıkça söyledikten sonra yine korkarsanız artık kabahat bende değildir.

Bedriye Hamm, bahçe üzerindeki küçük odanın penceresinden bitişik komşunun tahta kaplamasına yumruğuyla helecanlı helecanlı vurarak haykırıyordu:

— Kardeşim Emine, neredesin?!... Pencereye gel, bak, sana ne söyleyeceğim!...

Bir cevap alamayınca kendi kendine:

— Aman bu karı da ne miskindir! Kıyametler kopsa o kuytu odadan dışarı çıkmaz. İçerde haşrolur kalır...

Yumruklarının şiddetini iki kat artırarak:

— Emine Hanım, azıcık pencereye gel... Bak neler olacakmış neler... Dünyaya yıldız çarpacakmış... Merakımdan bir yerlerde duramıyorum... A, bak karı ses bile vermiyor. (Yumruğu daha şiddetle indirerek) Ölü müsün ayol? Azıcık kıpırda.

Emine Hanım, yavaşça penceresini açıp başını dışarıya çıkararak:

— Oğlanı yeni uyuttum. Vurma öyle hızlı hızlı. Ev temolinden sallıyor.

— A, daha neler... Benim yumruğumdan ev sallanır mı hiç?

— A, nasıl sallanmaz. Tavanın aralıklarından pıtır pıtır tozlar dökülüyor. Bir-iki gündür çocuk rahatsız. Ziyade huy-suzlanıyor. Uyutuncaya kadar akla kararı seçtim.

— Haberin yok mu?

— Ne var? Gene Sıtkı karısını mı boşadı?

— Hay yere batsın. Sıtkı da, karısı da. Bu öyle karı boşama filân keyfiyeti değil. İş fena...

— Ne olmuş canım?

— Ortalık çalkanıyor... Bursa'da sağır sultan duydu. Senin hâlâ bir şeyden haberin yok. Ah ne felâket...

— Ay, yüreğimi oynatma öyle. Meraklanınca boğazıma bir şey tıkanıyor. Fena oluyorum. Evvelki kadar keder götürmüyorum. Acıklı bir şeyse hiç söyleme, rica ederim...

— Acıklının acıklısı. Evlere barklara şenlik. Dostlar başından ırak.

— Etme... Bedriye, etme... İşte yüreğim gümbürdemeye başladı. Acaba Hacıbabama selâmünkavlen (inme) mi geldi?

Söyle, bayılacağım.

— Dünyaya kuyruklu yıldız çarpacakmış.

Emine Hanım, «tü, tü» diye birkaç defa yakasına tükürerek çarpıntısını gidermeye uğraştıktan sonra:

— Aman, ben de korkacak bir şey sandım. Ne kadar telâşçısın, kardeş... Çarpacaksa çarpsın. Ne var? Kapımı kapar, evceğimizde otururum. Bir yere çıkmam. Şimdi karılar, «Nasıl çarpacakmış, bakalım» diye sürü sürü seyre giderler... A, gitmem, gitmem... İt, köpek arasında çiğnenmeye vaktim yok.

Bedriye Hanım, sinirli bir kahkahayla:

— Emine, kardeş... Sen ne kadar aptalmışsın? Hiç o koca meret, o saçaklı Râziye bu dünyaya çarpar da senin evin kalır mı ki kapını kapayıp da içinde oturacaksın?

— Hanım, benim evime bir şeycik olmaz. O, helâl parayla yapıldı. Kazasker Efendinin Çarşamba'daki konağı yıkıldığı vakit onun kerestesiyle kuruldu. İçine kullandıkları yağhane direklerini sen göreydin şaşırdın. Bu dünya yıkılır da, gene bizim evimiz yerinde durur. Büyük zelzelede ne kârgir yapılar göçtü de evimizin bir kıymığı yerinden oynamadı. Tevekkülün gemisi batmaz. Sen merak etme...

— Emine, sen ne kayıtsız kadınsın? Vallahi korkudan bu gece gözüme uyku girmedii.

— Korkma, hepsi yalan. Münecim uydurması. Ne çarpacağı var, ne bir şey. (Küllü münecimün kezzâb), her münecim yalancıdır. Hacıbabam daima öyle söylemez mi? Geçenlerde de öyle dediler. Gene bir kuyruklu görünmedi miydi? Çarpacak dediler. Gökten ateş yağacak dediler. Bilmen daha ne haltlar ettiler. Hiç birinin aslı çıktı mı? Hay söyleyenlerin kemikleri çarpılsın inşallah. O geçenki kuyruklu için bir ucu yerde, bir ucu gökte dediler. Atiye Hanım'ın evinden gözüküyormuş. Bir gece akşam yemeğinden sonra oraya gittik. Şöyle Cerrahpaşa camisinin yanına doğru havada iri, sorguç gibi bir şey gördük. İşte o imiş. Bu kadar lâkırdı meğerse onun içinmiş.

Üst taraftaki komşu Emeti Hanım, bahçe duvarının önünde dibi yukarı, yani tersine konulmuş bir eski küfenin üstüne çıkarak kınalı saçlarını gösterir:

— A çocuklar, nedir bu telâşınız? Vicir vicir gene orada ne ötüşüyorsunuz?

Bedriye Hanım:

— Kuyrukluysa söyleşiyoruz Emeti Hanımcığım.

Emeti Hanım:

— Hangi kuyrukluysa?

Bedriye Hanım:

— A, kaç tane var kadını?

Emeti Hanım:

— Kaç tane istersin? Sokak dolusu var.

Bedriye Hanım:

— Biz, o sokaktaki kuyrukluları söylemiyoruz canım. Gökteki kuyrukluysa konuşuyoruz. Birkaç haftaya kadar dünyaya çarpacakmış diyorlar.

Emeti Hanım:

— Siz gökteki kuyrukludan korkmayınız. Yerdekilere korkunuz. Bu berikiler daha tehlikeli.

Bedriye Hanım garipseyerek:

— Bu yerdekiler hangileri a kuzum?

Emeti Hanım:

— Hangileri olacak? Guguruklarının tepelerine, yalancı pırlantadan birer iğne ilştirip çarşafının eteklerini birer arşın yerlerde sürüyerek sokaklarda gezen kuyruklular.

Bedriye Hanım:

— İlâhi Emeti Hanımcığım. Kıyametler kopsa sen gene böyle gençlerle uğraşmaktan vazgeçmezsın. O zavallı hanımların kuyruklu olup da kime çarptıkları var?

Emeti Hanım hiddetle:

— Nasıl, nasıl? Onların çarpışlarına uğrayıp da az delikanlı hurdaya dönmedi?

Emine Hanım, hafif hafif gülererek:

— Yıldız çarpıp da kıyamet kopacak diyorlar da bak, kadın hâlâ ne düşünüyor.

Emeti Hanım, kızarak başını duvarın üzerinden biraz daha uzatır:

— Düşünürüm besbelli. Yeğenimin oğlu Behçet'e geçenlerde böyle yapma pırlanta iğneli kuyruklunun biri çarpmış da oğlan üzüntüsünden kendini az kaldı bahçedeki dut ağacına asıyordu. Yazık değil mi? Yirmi ikisinde, tosun gibi delikanlı.

Bedriye Hanım:

— Şimdi öyle şeyler düşünülecek zaman değil... Bu yurakı yıldız çarparsa hepimiz tuzla buz olacağız.

Emeti Hanım:

— Sus kızım, içim fena oldu. Kim söylüyor onu?

Bedriye Hanım:

— «Ülemâlar»... Kitapta yerini görmüşler.

Emeti Hanım:

— Sen sakla Rabbim, cümle Muhammed ümmetini, bu Emeti kulunu da... Kıyamet alâmetleri. İşte ben gene söyleyim. Bu gökteki kuyruklu, yerdekilerin kötülüğünden çıktı. Geçen sene Dizdâriye taraflarında bir paşanın katırı doğurdu dediler de inanmadıydık. İşte bakınız, doğruymuş. Demek vakitler yakın. Yapı da pek çoğaldı. İşte bu birkaç şey kıyamet alâmetidir. Biz, büyük babalarımızdan, analarımızdan öyle işittik.

Emine Hanım'ın kızı Mevrure birdenbire odaya, annesinin yanına girerek sorar:

— Anne ne konuşuyorsunuz?

— Yavaş kızım, kardeşin uyanacak.. Sanki bu dünyaya bir kuyruklu yıldız çarpacakmış da, hepimiz tuzla buz olacakmışız. Gel, bak, dinle, onu anlatıyorlar.

— Ay, ben korkarım anne.. Ne vakit çarpacakmış?

— Bilmem. Gel de sor.

— Bedriye Hanım teyze... Kuyruklu bize ne vakit çarpacakmış?

— Önümüzdeki mayısın bilmem kaçında, sabaha karşı çarpacakmış diyorlar.

Emine Hanım:

— Çarpacağını böyle günüyle, saatiyle nasıl biliyorlar? Kuyruklu, filân günde, filân saatte çarpacağım, diye bu dünyaya telgraf mı göndermiş?

Emeti Hanım, duvarın arkasından haykırarak:

— İnanmayınız, inanmayınız... Külli müneccimün kez-zâb... Büyülerine at nalı, tavşan başı... Gene büyük bir büyü yaptılar da onu tutturmak için bu koskoca yalanı kapıp ortaya salıverdiler.

Bedriye Hanım:

— Yalan değil, yalan değil.. Ben kuyruklunun resmini gördüm.

Emeti Hanım:

— Ay, nerde gördün? Aman aman, bu zamane insanların yapmayacakları yok. Ne çabuk resmini çıkardılar?

Bedriye Hanım:

— Telgraftıcıların evinde gördüm. Bilirsiniz ya, onun oğlu İrfan. Frenkçe okur. Önüme bir büyük kitap açtı. İçinde bütün yıldızların, ayların, güneşlerin resimleri var.

Emeti Hanım:

— Ah, tevekkeli değil, Tanrının sırlarına ermek için böyle gökteki ayların, yıldızların resimlerini çıkarınca işte sonu böyle olur. Bize kuyruklu da çarpar, kuyruksuzu da.

Bedriye Hanım:

— Bu kitabın içinde ne yok, ne yok, ne yok Hanım... Birçok tekerlekler, yarım aylar, bütün aylar... Âsık yolunu şaşırdı gibi, Endişe gibi çizgiler.. Üç köşeli, dört köşeli şekiller... Anasına, babasına pay veren çiçeğine benzer bir şeyler... Tentene gibi, hristo teyeli gibi kıvrıntılar... Sümüklüböcek gibi, solucan gibi hayvancıklar. İrfan Bey hep onları adlarıyla, sanlarıyla anlatıyor. O kitapta kuyruklu bir tane değil ki... Dolu. Hepsinin zamanı varmış. Kimisi on senede, kimisi yirmi, otuz, kırk, elli, altmış, yüz, daha bilmem kaç senede bir gelip bizim dünyamızın yanından geçerlermiş.

Emeti Hanım, sinirlilikten birkaç defa geçirerek:

— Aman aman, geçsin. Kimseyi incitmeden geçsin. İki gözüm, bizden ırak olsun.

Mebrure:

— Anne, biz de gidip kuyruklunun resmine bakalım... Kedi kuyruğu gibi mi, Karaman kuyruğu gibi mi acaba?

Emeti Hanım:

— Gecenin birinde gelip de çatarak evlerimizin damlarını gümbürür gümbür başımıza indirirse kedi kuyruğunu sen o zaman görürsün... Aman bu şimdiki tazeler... Ne ısıtırlerse hemen görmeye kalkan bu deli kızlar...

Bedriye Hanım:

— İrfan Bey, kitaptaki birçok kuyrukluların içlerinden bir tanesini parmağıyla göstererek: «Gelip de bize çatacak diye korktuğumuz haspa işte bu» dedi...

Emeti Hanım:

— Kız, nasıl şey? Tarif et. Meraktan çatlayacağım... Ben de gidip göreyim bari...

Bedriye Hanım :

— Ah, nasıl tarif edeyim, anacağım?.. Deniz kızı mı desem, Ankara keçisi mi, yoksa Van kedisi gibi mi desem? İş-

te öyle saçaklı bir kafa. Badem gibi çekik çekik gözler... O taranmış, beyaz keten gibi nurlu saçlar... tâ topuklara kadar inmiş...

Emeti Hanım:

— A, ihtiyar zâhir... Âdeta akpapa... O kitapta yazıyor, bilmem kaç yüz yaşındaymış.

Emeti Hanım:

— Bize dokunmasın da, Tanrım daha uzun ömürlü etsin.

Mebrure:

— Anne, n'olur, biz de gidip görelim...

Emine Hanım:

— Gideriz, görürüz. Gürültü etme. Haydar uyanacak.

Bedriye Hanım:

— Adı da var. Dur bakayım neydi? Şey... Halamın yıldızı...

Emeti Hanım:

— Ah, çarçabuk kuyrukluyla hısım akraba oluverdiler... Onların halasıysa, iki gözüm, benim de teyzem olsun, bize dokunmasın...

Mebrure:

— Benim de büyük anam olsun.

Bedriye Hanım:

— Benim de kaynanam olsun bari...

Hep bir ağızdan birer kakhaha salıverdiler. Gürültüden salıncakta Haydar uyanır. Bir ağlama, bir yaygaradır başlar... Emine Hanım, pencereden çekilip çocuğu sallayarak:

Uyandı oğlan a dostlar niiiinni

Haydi gidin hoşhoşlar niiiinni

Benim yavrum uyanacak niiiinni

Gülüştürün Hanımlar niiiinni

e..... e..... e eh.....

Emeti Hanım:

— Kızım Bedriye, kuyrukluysa kaynanana benzetme. Eğer hırçınlığı ona çekerse, Allah esirgesin, bu dünya altüst olur...

Bir ikinci kakhaha sağanağı başladığı sırada Emeti Hanım'ın başı birdenbire duvarın arkasından kaybolur, sesi kesilir.

Bedriye Hanım, Mebrure'ye:

— A, hatun ne oldu? Birdenbire lakırdıyı kesti. Oradan

kayboldu. (Haykırarak) Emeti Hanımcığım? Düştün mü, ne oldun?

Emeti Hanım, biraz derinden:

— Ah, ne olacağım?.. Üstüne bastığım küfenin dibi çıktı. Göğsüme kadar içine gömüldüm. Ne kalçam, ne kuyruk sokumum kaldı. Hep sıyrıldı. Hurd'oldum, şöyle hurd... Nene lâzım senin a alık kahpe, küfeye çıkıp da komşularla çene yaşırtırırsın?

Bedriye Hanım:

— A, vah vah... Gördünüz mü zavallının başına geleni? Evde kimse yok mu, Emeti Hanımcığım?

Emeti Hanım:

— Yok ya... Oğlan okulda. Hayriye'm de etekliğinin etrafına makine çevirmeye Bedestenlilerin evine gitti.

Bedriye Hanım, yazıkılarak:

— A, onlar gelinceye kadar ne yapacaksın küfenin içinde?

Emeti Hanım inleyerek

— Ah, ne yapacağımı bilir miyim yavrum? Kapana tutulmuş fare gibi bunun içinde oturacağım.

Bedriye Hanım:

— Şöyle biraz çalış çabala bakalım. Belki çıkarsın.

Emeti Hanım, sağına soluna kıvranıp çıkmaya uğraşarak:

— Ah, mümkün değil... Küfenin ağaçları böğrüme batıyor. Tıpkı kapana benziyor. İçine girmesi kolay da çıkması güç. (Ağlamaya başlayarak) Ne yapacağım ben şimdi?

Emine Hanım, salıncağın başında ninnisine devamlı:

Pek yaranmaz susmuyor niini

Ne desem uymuyor niini

Kuyrukludan korkmuyor niini

E yavruma e e e ... h.

Mebrure pencereden başını uzatabildiği kadar uzatarak komşuya doğru sarkıp:

— Bedriye teyze, yıldızın gözleri tarif ettiğin kadar sahi güzel mi?

Bedriye Hanım:

— Pek alımlı. Tahrilli tahrilli, görsen...

Mebrure:

— Ya saçlar?

Bedriye Hanım :

— İpek gibi beyaz. Uzun mu uzun. Topuklarımı dövüyor.

Mebrure:

— Ah, bir kere görsem.. Meraktan çıldıracağım.

Emeti Hanım, küfenin içinden haykırarak:

— Orada vıcır vıcır ne konuşuyorsun? Ben bu berza-ha bir kere düştüm. Bana oldu olacak. Burada bunalıyorum. Benimle de konuşunuz bari de biraz eğleneyim. Sıkıntıdan pat-layacağım.

Bedriye Hanım:

— O küfenin içinde ne kadar duracaksın?

Emeti Hanım:

— Birisi gelip de beni kurtarıncaya kadar.

Bedriye Hanım:

— Ne vakit gelecekler?

Emeti Hanım:

— Allah bilir.

Bedriye Hanım:

— Kapı çalınırsa kim açacak?

Emeti Hanım :

— *Ervâhiler*...

Bedriye Hanım :

— Hayriye Hanım'dan anahtar yok mu?

Emeti Hanım:

— Var.

Bedriye Hanım:

— Eh, öyleyse tamam. Ama o gelinceye kadar, anacığım, sen üşüyeceksin.

Emeti Hanım:

— Yarı belimden aşağısı buz kesildi. Dondum zâti.. Bütün yellerim, kulunçlarım ayaklanacak.

Mebrure:

— Hanım teyze, halamın yıldızı sakallı mı, bıyıklı mı?

Bedriye Hanım:

— Sakalı, bıyığı belli değil ki.. Yüzü gözü, tüy içinde.

Emeti Hanım:

— Bedriye kızım, kuyruklu Mebrure'ye pek övme. Bak-sana sorup duruyor, erkek sanıyor. Şimdiki tazelerin gönül-

leri pek arsız. Belki seviverir. Ay'a, güneşe âşık olan budalalar çok..

Bebrure, dargın:

— Emeti Hanımın da söylediği lâkırdıya bakınız. Ben onun için mi sordum?

Emeti Hanım, birdenbire haykırmaya başlayarak:

— Ay, gördünüz mü başımıza gelenleri?

— Ne oldun anneciğim?

— Ne olacağım? Kız bugün yemek pişirdi. Sahanlara kopardı. Taşlığa dizdi. Komşuya gitti. Bahçe kapısı açık kalmış. Kediler birer birer içeri giriyor. Bir şeye yanmam, Efendi baban sütlâç istedi. Bizim kız içine vanilya koydu, yumurta sarısı çalkaladı. Tabakların üzeri birer parmak kalınlığında sarı kaymak tutmuştu. O cânım yemekler bugün kedilere kismet olacak A, işte bak, işte bak... Göçmenlerin kuyruksuzu da girdi. Aman bir mundar kedi daha girdi. Uyuz mudur nedir? Kapıları da yeni kalaylattıktı. Ah, bugün bana olanlar kimseciklere olmadı. Hayriye'm de Bedestenlilerin evinde yıllandı kaldı. Şimdiye kadar seksen etek bastırılırdı.

Emine Hanım, ninninin perdesini dikleştirerek:

Bakın neler olacak niini

Kuyruklular çarpacak niini

Susun oğlum uyuyacak niini

Emeti Hanım, küfenin içinden:

— Çocuklar, yanık bir ses geliyor, o nedir?

Bebrure:

— Annem Haydar'a ninni söylüyor.

Emeti Hanım:

— Annenin sesi ne kadar yanık mı? Bana pek dokunuyor. Bizim sütlâçların ruhuna mersiye okuyorlar sandım. Kediler şimdi içeride hepsinin canına okuyorlar. (Evin içerisine doğru kulak vererek) A, Bedriye kızım, çat çat bizim sokak kapısı çalıyor. Sizin cumbadan bizim kapı gözükür. Baksana kim geldi? Bir yabancı olacak.

Bedriye Hanım, cumbaya koşarak kendi kendine:

— A, bakkal gelmiş.. Kucağında kalıp kalıp sabunlar.

(Cumbadan seslenerek) Ayol bakkal, o kapıyı nafile çalıyor-sun.

Bakkal:

— Evde kimse yoh mi ki?

Bedriye Hanım:

— Emeti Hanım evde ama, o zavallı kadın küfeye düştü. Sana kapıyı açamaz ki...

— Ne mırıldanıyon annayamadım.

— Emeti Hanım küfeye düştü. Sana kapıyı açamaz di-yorum.

— Zabahınan bunun burasında şahalaşmaya gelmedim. Tükkânda işim var. Haydi söyle ki çabuh kapıyı açsın.

— A... deli. İşim yok da sanki sabahleyin seninle şaka-laşacağım. Hatun küfeye düştü diyorum da inanmıyor.

— Bağa bah... Kofeye mi düştü? Gocca garının kofede ne işi var canım?

— Duvarın kenarında küfenin üzerine çıkmıştı da bizim-le kuyruklu yıldızı görüşüyordu. Sonra nasılsa küfenin içine gidiverdi.

— Kuyrukludan gorhusundan mı kofenin içine gacı? He-le bi yol şu gocakarının ahlına bah.. Kuyruklu bu dünyeyle do-laşınca kofenin içine girmez diye mi belliyo ki? Adam divane-lik de türlü türlü. Goca garılar can korhusuyla şindiden ko-felere geçarlarsa gençler, tezeler nereler tihılmağa savaşacah-lar? Kofeye girmekle bu belânın bir çaresi bulunsa bizim yu-murta kofeleri birer mecidiyeye satılurdu ya... Hepimiz birer kofeye, fıçıya tihılır otururduk. Benim için kofeye girme ne iktiza? Batahçı müşteriler beni çoktan gafese goydular get-ti... Söyle o Emeti gadına kofeden çıhsın da bu sabunları elim-den alsın.

— Aman alık musibet sen de... Söz anlar bir adam gibi ben de durdum da seninle çene yarıştırıyorum. Kadın küfeden çıkamıyor diyorum sana...

— Kedi yavrusu mu bu? Koskoca garı kofeden çıhamaz mı kim?

— Çıkamıyor işte.

— Ne olacah? Ne zemene gader kofenin dibinde otura-cah?

— Kızı komşudan gelinceye kadar.

— Adam birah sen de... Sabırlar ver Yarabbi... Ahşam-

dan bozayı çoğ içip goca garı serhoş mu oldu, n'oldu kim kofeye düştü? Onun çıkışını beklemeğe vahtım yok... Aç gapıyı ben sabunları size birahayım da tükken, işime varayım.

Bakkal, sabunları Bedriye Hanım'ın evine bırakıp kendi kendine:

— Bir guyrulu lafıdır çıktı. Guyruhludan daha meyden-de bir şey yoğ a... Ondan evveli herkez gelip bağa çatıyor. Bak-kal duydun mu? Perşembe günü çatacahmış. Frenk gazetaları yazmış. Şık beyinin biri de geçen günü gazetayı eliğe almış bağa göstürtüyo. Bakkal bah, didi bahtım. Kâğıtın üstüne trampo mahası (tramvay makası) gibi birbirinin içine dolam-baç çizgiler çizmişler, karpuzı benzer yuvarlahlar oturtmuşlar. Onların aralarına birkaç da uzun telli çalı süpürge dolandır-mışlar. Şık beyi bağa sordu. Bu seğullerden ne anlıyon? dedi. Ne annıyacağım? Bu çalı süpürgeleriyle bu yuvarlahları süpü-rüp ortalığı temizleyecekler didim. Şık güldü. Sankilim o yu-varlahlar, hâşâ sümmе hâşâ bizim, üzerinde durduğumuz bu dünyeymiş de o çalı süpürgeleri de guyruhlularımız. Hepsi birer seğul divene canım. Avrupalı bir yuvarlah çizip de işte dünya budur dirse herkes oğa inanıyor. Ben şu fıçıdaki gul gibi Sibir'e halistir diye bin yemin ediyorum da kimse inan-mıyor. Sonra şık ağnattı. Bizim dünya şu cızgının üzerinden gidecek, guyrulu da daha buradan geçecek. Birbirine rastlayıp horoz gibi gagalaşacaklarmış. Tövbeler ossun. Gel de bu ıvır zıvıra inanabilirsen inan bahalım. İnsanlar birbiriyle tepişirler, boğuşurlar, âmennâ... Her gün kaç denesini goriyom. Huku-matlar birbiriyle cenkleşirler, âmennâ, İcapon'la Urs'un yap-tığı gibi. Şu yıldızlarla dünyeler de birbiriyle çarpışır ya bakkalların hali neye varacak canım? Gıyamet gopacak deyi borca, hisaba yanaşan yoh.. Yaz deftere, yaz deftere... Guy-ruhlu çarpacahmış diye aç durulmaz ya? Herkezin yemesi iç-mesi gene yolunda. Birtahım ohumuşların efkârıncah gûya guyruhlunun çekirdeği bize dohunmayacağımış da bizi saçına dolayıp götürceğimiş. Guru üzüm gibi guyruhlunun da çekir-deklisi, çekirdeksizi varmış. Ben bakkalım ama böğüne kadar böyle olduğunu bilmiyordum. Çünküleyim alıp sattığım mal değıl. Şık beyi bağa o cızgıları, yuvarlahları göstürttükten son-ra gıyamet gopacağımış deyi bir de diskur okuldu. Sonra da pirincin, şekerin okkasını soruyor. Bağa bah, gurnaza bah... Gıyamet, alâmet deyi beni garmanyolaya sokacak, beş-on ga-

lem mal dolandıracah. Teslikattan (tensikat) sonra bir de guy-ruhlu çıkınca bakkallıkta iş galmadı gayri. Yağ, fasulye, pirinç satan çoğaldı. Galemde iş galmayınca herkez bakkallığa özeniyor. Bittih, bittih... Eski müşterilerimden çoğu zimem defterine (borç) yanaşmıyor. Efendi, eski borçlar ne olacah? deyip sorunca: «Biz kadronun dışına çıktık, bize bir lâf dime gayrih» diye lâf ediyor. Biz evveli müşteriye mal virirken gadro ile mi virirdik? Bunun ne için biliyorduk ne dışıngı... Bu ganunu goyan efendiler birez de bakkal hakkını gozetmeli değuller miydi? Bırak canım bırak... Kimseye bir lâf demiyor ki? Biz teslikatzede olduk.. deyip lâfın içinden çıkıyorlar.

Bakkal, böyle söylene söylene gitmekteyken Bedriye Hanım gene bahçe üzerindeki odaya döndü. Duvarın arkasında küfede, o ıstırap tuzağında zavallı Emeti'yi âdeta uzun uzun ağlamakta bulunca sordu:

— Anacığım ne ağlıyorsun?

— Ben ağlamayım da kimler ağlasın kızım?

— Duvarдан aşip da seni kurtaralım bâri...

— Ah, bundan sonra beni kurtarmak kaç para eder? Olan oldu, biten bitti.

— Bir tarafın mı incindi, ne oldu?

— Ne olacak? Aygır gibi kediler bütün yemeklerimizi yediler, içtiler, çekildiler. Kuyruksuzun ağzı, burnu, bıyıkları bütün sütlâç içindeydi. Bizim soysuz Ceylân da yabancı kedileri döğüp evden kovacağına onlarla birlik oldu, tıka basa karnını doyurdu. Bakınız incir ağacına çıktı, yalanıp duruyor. Damar-sız yezit. Göçmenlerin güdük kedisi kendi evlerinde hiç karnını doyurmaz. Konudan komşudan böyle hırsızlıkla, avcılıkla geçinir. Kendi evlerinde ne bulup da yiyecek? Hanımları bulamıyorlar ki ona versinler? Pek avcıdır. Bizim bulasık çukuru-nun başında bekler de her gün birkaç tane yakalar. Bizim Ceylân tutmaz, kör olası. Fareler gözünün önünden geçerler, hep yanında piyasa ederler de başını çevirip bakmaz bile. Ama böyle hazır yemek oldu mu lüp lüp yutar. Şu küfeden kurtulunca inşallah bu kediyi bekçinin eline vereyim de imarete attırayım. Bizim kapıyı çalan kimmiş kızım?

— Bakkal.

— Ha, sabun getirecekti.

— Getirmiş. Ben, bizde alakoydum.

— İyi ettin. (Gene kulağını kapıya vererek) Yavrum,

Bedriye, bizim kapı yıkılıyor. Kimdir o acaba böyle terbiyesiz terbiyesiz kapıyı çalan?

— Dur, gidip bakayım.

— Bizim ev öyledir. Akşamlara kadar hamam gibi işler. Hep gelenler abur cuburdur. Kapı açmağa koşmalı. Sonra da çene yarıştırp yürek tüketmeli.

Bedriye Hanım cumbaya gidip dönerek:

— Merak etme Emeti Hanım, kapıyı çalan, dilenci.

— Hay yetişmesinler, ne de çok. Köklerine kibrit suyu. Yedisinden tut da, yetmişine kadar her yaşta, her boyda var. Akşamlara kadar işleri güçleri elâlemin kapılarını aşındırmak. İçlerinde öyle acurları var ki, sadaka alamayınca insana söğüp saymaya kadar varıyorlar. (Haykırmaya başlayarak) Kızım Bedriye, bana müjde deyiniz, gözün aydın deyiniz...

Bedriye Hanım:

— Ne oldu Emeti Hanım?

Emeti Hanım:

— Ne olacak? Sokak kapısı açıldı. Hayriye'm geliyor. Oh, çok şükür, bu cezireden kurtulacağım...

Hayriye Hanım, taşlığa kadar geldikten sonra bir yaygara koparak:

— Ah dostlar, nedir bu evin hali? Ne var ne yoksa, kediler hepsini silip süpürmüşler. Ağıza koyacak çöp bırakmamışlar. Annem nerede acaba? Bir yerde uyuya mı kaldı? Yoksa komşularla çene yarıştırmaya bahçeye mi çıktı?

Emeti Hanım, bahçeden acıklı bir yaygarayla:

— Yetiş yavrum yetiş... (Ağlayarak) Anneciğinin halini görme. Dipsiz küfelerin içine düştüm. Tekir balığı gibi sepetlere tutuldum. Çürükler, bereler içinde kaldım. Gel Hayriye'm gel. Vücudum koçan kesildi. Dondum. Anacığımı kurtar.

Hayriye Hanım, bahçe kapısının önüne gelerek büyük bir hayretle:

— A, ilâhi anne... Bozdun mu ayol? Bugadalık çamaşır gibi kırık küfenin içine neye girdin öyle?

— Hah, bak işte, gördün mü? Evlât olacak.. Anne bu kazaya nasıl uğradın demiyor da beni buraya kendi keyfimle girmiş sanıyor.

— Seni birisi tutup da zorla bu küfeye tıkmadı ya? Elbette kendi kendine girmişsindir.

— Aman nasıl girdimse girdim. İşte şimdi çıkamıyorum. Beni bir ayak evvel kurtar buradan.

Hayriye Hanım, annesini bin yaygara, bin çılgılla küfenin ağaçları arasından kurtarır. Emeti Hanım, total total yü-yüyerek:

— Oh, Yarabbi şükür. Kurtuldum ama bak, şimdi de yanımı belimi alamıyorum. Her tarafım tutulmuş. Evin içinde akşama ağzıma koyacak çöp kalmadı.

Hayriye Hanım:

— Aman anne, yiyecek içecek neme lâzım benim? Birkaç yumurta kırar yeriz. Bedestenlilerin evinde kuyrukluysa pek fena söylüyorlar. Ne yapacağız?

Emeti Hanım, komşuya seslenerek:

— Bedriye Hanım kızım huuu?

— Ne var Emeti Hanım? Kurtuldun mu?

— Kurtuldum, kurtuldum.

— Eh, gözün aydın, geçmiş olsun.

— Nasıl gözün aydın a yavrum? Hayriye'm kuyrukluysa anlatıyor. İş fenaymış, pek fena. Kız söylerken kederinden hep gözleri doluyor.

Mebrure penceresinden sorar:

— Bedriye Hanım:

— Halamın yıldızı için söylüyorlar. Artık lâmı cimi kalmamış. Geliyormuş, çarpacakmış.

Mebrure, korkudan dudakları göğcrip titrer bir heyecan haliyle:

— Hanım teyze, nasıl, ne vakit? Aman fena oluyorum.

— Gel, dinle, dinle... (Öteki komşuya seslenerek) Emeti Hanım. Hayriye Hanım anlatsın. Pek merakta kaldık. Biz de işitelim, neler olmuş.

Emeti'yle Hayriye dipsiz küfeyi duvarın kenarına yan yatırıp ikisi de üstüne çıkarlar. Hayriye, işittiklerini bütün öne-miyle anlatmaya girişerek:

— Kuyrukluğunun velvelesi bütün cihanı tutmuş. Bu ma-yısta çarpacakmış. Şimdiden hazırlığa başlamışlar.

Bedriye Hanım:

— Ne hazırlığına?

Hayriye Hanım:

— Sultanahmet, Bayezit meydanlarına seyirciler için ke-revetler kurulacakmış. Kırkar paraya seyrettireceklermiş.

Bedriye Hanım:

— A... Hâzen Kebira... Alay mı bu?

Hayriye Hanım:

— Alaydan daha iyi olacaktı. Gökten üzerimize kangal kangal fişekler, taneler, maytaplar yağacaktı. Donanma gibi olacaktı.

Bebrure, biraz korkuyu unutarak:

— Ay, anne biz de gideriz değil mi?

Emine Hanım:

— Sus, patlama, aman oğlan uyudu, gürültü etme.

Emeti Hanım:

— İşte gördünüz mü, hanımlara iş, erkeklere de masraf çıktı. Şimdi kadınlar bu donanma için kim bilir ne süslü çarşaf yapınırlar?

Bedriye Hanım:

— Haniya kuyruklu çarpınca bu dünyada kimse kalmayacak diyorlardı? Bir felâkete mi uğrayacağız, anlayamadım.

Hayriye Hanım:

— Birkaç türlü söylenti var. Bir söylentiye göre Fren-gistana çarpacaktı, burada bize bir şey olmayacaktı.

Emeti Hanım:

— Oh, Yarabbi şükür.

Bedriye Hanım:

— Tanrı bizi esirgesin.

Hayriye Hanım:

— Bir söylentiye göre çarpmayacaktı, yalnız kuyruğu dokunacaktı.

Mebrure:

— Biz, kuyruğunu okşarız, severiz de bize dokunmaz.

Hayriye Hanım:

— Nasıl dokunmaz? Kuyruğu zehirliymiş.

Bedriye Hanım:

— Yılan mı bu ayol?

Hayriye Hanım:

— Zehirliymiş. Dokunduğu kimseleri sam rüzgârı vurmuş gibi öldürecekmiş. Kibarlar demir kapaklı mahzenlere girmeye hazırlanıyorlarmış. Fazlıpaşa'daki Binbirdirek'in tepe deliklerini kapatıp içine parayla adam koyacaklarmış.

Emeti Hanım:

— Parası olmayanlar ne yapacaklarmış

Hayriye Hanım:

— Parası olmayanları kim düşünür, ilâhi anne...

Emeti Hanım:

— Biz de bodrumu hazırlayalım bari. Deliği deşiği tıkanırsa mahzen gibidir.

Bedriye Hanım:

— Bizde efendiyle gusülhaneye gireriz. Hiç bir yana pençeresi yoktur.

Mebrure:

— Anne, biz de kömürlüğü boşaltalım. Tekir'i de beraber alalım. Zavallı zehirlenmesin.

Hayriye Hanım:

— Bu gece bütün mahalle kadınları Galip Beyler'in evine toplanacaklarmış; orada bu kuyruklu hakkında bir konferans vereceklermiş.

Emeti Hanım:

— Ha, işte tamam... Kontras montras diye o cingöz oğlanlar kadınları bir âlâ seyredecekler. Ben o İrfan'ın ağabeyysi Ragıp'ı bilmez miyim? Eskiden beri gökyüzüyle bozmuştur. Koca bir dürbünü vardır. Tahtapoşa çıkarıp da aynı, yıldızları seyretmez miydi? Haniya önceki idare zamanında; «Efendim, bu herif dürbünle Yıldız'a bakıyor» diye curnal etmediler miydi? Bilmem kaç gün hapis yattı. Anasının yüreğine iniyordu. Sonra dürbünü mürbünü ortadan yok ettilerdi. Baksana şimdi gene meydana çıkarmışlar.

Bedriye Hanım:

— Herkeste bir telâş. Bakkal bile fitili almış. Sabun getirdiği vakit neler söylediğini işitseydin güle güle bayılırdın.

Emeti Hanım:

— Ne diyor kızım, ne diyor?

Bedriye Hanım, bakkalın söyleyişini taklide uğraşarak:

— «Bağa bah... Aman canım bavvvvv çatacahmış, batacahmış, maassâbirin» deyip duruyor.

Ana kız, Bedriye Hanım'ın bu taklitçiliğine o kadar gülerler ki, vücutlarının sarsıntısından ayaklarının altındaki çürük küfe geçerek ikisi de yere yuvarlanırlar...

II

İrfan Galip Bey, yirmi iki - yirmi üç yaşlarında, yeni edebiyat kuşağından, sinirli, güç beğenir, gururu anlayış ve bilgisinden üstün, öğrenimi İstanbul okullarında... Avrupa ilim müesseselerinde okunan bilgilerin özel eserlerden burada da öğrenilebileceğine inandığı için tabiat bilgisi ve felsefedeki derinleşmenin bütün kısmı özel olarak elde edilmiş, şöhret kazanma hırsıyla inleyip, yirmi paralık haftalık dergilere bedava, büyük değerde satırlar hediye etmekten usanmaz. «Venüs'e iniltili bir hediye» gibi aşk dolu yazılar yazar, yahut «İdeal ve vicdan aydınlığının iştirilebilir bir aynasıdır» gibi fikir yüceliklerine boğulmuş, karanlık ama büyük, derin sözler... bazan tutturur: «Bu kâinat içindeki benliğim, varlığımın sınırlarıyla belli olmak gerekir. O şey ki benden dışarıdadır, ben, o değilim. Ama bence hissedilir durumdaki bir şey nasıl benliğimin dışında sayılabilir?»

Sonra, kitapları önüne açar. (Rationalité, réalité, conscience, Le moi et non moi» ve benzeri kelimeleri açıklamanın enginliği içinde bunılır. Bir bahis üzerinde derinleştikçe o şeyin aklındaki eski açıklığı da kaybolur. Büsbütün mana karanlıkları içinde kalır. Daha sonra, en sade kelimelerin manalarını bile anlayamayacak bir hale gelir. Meselâ işte manaca en basit olan bu: «Sade» sözü öyle bir vasıftır ki bunu kullanırken manasını biliyoruz sanırız. Halbuki hiç de öyle değil. Sade ne demektir? Acaba kâinatta bunun tam karşılığını anlatacak bir zerre bulunabilir mi? Hesapta bir'i, geometride nokta'yı basit farz ediyoruz. Ama bu sırf bir *faraziye*den ibarettir. Gerçek değildir. Parçalardan meydana gelmemiş bir birimi tabiatla bulmak değil, bu kesinliği zihin bile kabul edemez. Nokta da öyle. Matematik ilimlerinin yapısı bu ilk gerçeklerin kesin olarak ispatlanması temeli üzerine kurulmak gerekse matematik ölçü olan bir'i nereden alıp kestirecek? Kimyada basit cisimler denen şeyler de böyle. Bir cismin yapı bakımından basitliği farz edilse bile başka özellikleri bulunur, yani basit olamaz.

İrfan, memleketine faydalı bir adam olmak için gerçek-

ten çalışır. Ama memleketimizde en gayretliler için bile ciddi öğrenim hemen hemen elde edilmez bir şey olmasından dolayı bir kısım zamanını böyle bilmediği ilim incelikleriyle geçirirdi. İlim yolunda elde ettiklerinden gurur duyardı. Birçok konularda yaşdaşı olan başka gençleri sığ görüşlü sayarak gözlüğünün altından acır gibi bir küçümsemeyle seyrederdi.

Yabancı kitaplardan elde ettiği yeni fikirleri bu İstanbul'daki yaşayaşına uydurmakta pek güçlük çekiyor ve felsefenin, fiziğin, ilim ve bilginin temelini şikâyet zannediyordu. Hiç bir şeyden memnun değildi. Memleketinden, milliyetinden, ailesinden, hemen her şeyden şikâyetçiydi. Ev halkının, mahalle ahalisinin, kısaca hükümet merkezinde yaşayanların bilgisizliklerinden pek bezmişti. Aksaray'daki evlerinin en üst katında seçtiği yazı odasının penceresinden Topkapı taraflarına doğru bazan üzüntüyle, acı acı bakardı. Uzun ve âdeta iyileşmez görünen bir sefalet altında kağsamış, kararmış, çarpılmış evlerin, koyu koyu yosun tutmuş damların bütününden sızan kederden sıkılır, sonra duvarlarının yüzünde, kiremitleri arasında biten dam korukları, kuzu kulakları, yapışkanlarla âdeta birer türbeye dönmüş, delikleri, kovukları kargalara, çaylaklara, baykuşlara yuva olmuş bu damların altında geçirilen o aşırı fakir, o gamlı hayatı düşünür, gözleri sulanır, o üzüntüyle bütün bu memleket halkına şöyle bir nutuk çekerdi:

«Ey hemşeriler... Niçin uyanıp bu sefalet tozundan, toprağından silkinmeye uğraşmıyorsunuz? Kabahat herkesten ziyade kendinizde... Siz, sizi bu bilgisizlik ve geriliğe bağlayan fikirlerle destek oluyor, bu fikirlerin tarafını tutuyorsunuz. Gerçekten fikirlerinizi açmaya uğraşanlara sövüp sayarak canlı, yeni, besleyici, güzel telkinlerini âdeta cinayet sayıyorsunuz. Onlar, sizin bilgisizce hor görünüşünüzden korkmasalar, lânetlemelerinizden çekinmeseler, kaç zamandır artık gangrene, koşmaya dönen bu derin gerileme yarasının kaynağını size pek büyük bir açıklıkla gösterecekler... Duyduğunuz her yeni fikre kızmayınız. Onları iyi karşılamak için anlama gücü kazanmaya uğraşınız.»

Bu üzüntüyle İrfan, «Philosophie contemporaine (Çağdaş felsefe)» kitaplığının açık tirşe kaplı kitaplarını masasının üzerine döker, haftalarla çalışarak «Evrım Kanunu» na ait uzun bir makale yazar, ama yayınlamak için gönderdiği gazetelerin hemen hepsinden, uzunluğu, açıklıktan ziyade yeniliğe uğraşıl-

muş bir acayip üslûpla yazılmış olması bahanesiyle geri çevrilirdi. Sonra, «Evrîm Kanunu» makalesini lütfen bile kabul etmeyen gazetelerin sayfalarında fikri üslûbundan bayat, ne bayağı yazılar görerek üzüldü. Niçin böyle faydalı, ciddî makalelere rağbet eden yoktu? Hiç bir sağlam ilim temeline dayanmaksızın, hemen her gün, fikir ve üslûpça aynı bayağılıkta tekrarlanan adı şeyleri kötü bir alışkanlıkla okuyorlar, bu bayağı yazıların okuyucuları ilk bakışta anlaşılamayan bir tamlamaya, yabancı gelen yeni bir şiveye, bir zihin gücü harcamaya bağlı bir cümleye rastlamaktan nerdeyse korkuyorlar. Beynin de tembel kalan başka bir vücut organı gibi zayıflayacağını bilmeyerek bilgilerini genişletmek, zihinlerini kuvvetlendirecek bir ciddî şekilde okumaya üşeniyorlar.

, Halk alaylara, iğrenç tuhafılıklara, birkaç kaba taklitte başlayan eserlere bayılıyordu. İrfan, «Evrîm Kanunu» na ait o nefis, besleyici makalesine karşılık hokkabaz Çiçekçioğlu'yla yardığı Salamon'un pis konuşmalarını andırır bir bayağılık yazıp gönderirdi kim bilir bunu okumak için nasıl kırılacaklardı. Öyle, ciddî bir makaleyi yazmaya günlerce uğraştıktan sonra bunu bir gazeteye kabul ettirebilmek için âdeta koruyucular, iltimasçılar bulmak gerektiğini İrfan anladı. Eserlerini, gençlerin kalem sadakalarıyla yaşatmaya uğraşan, okuyucuları sayılı bir haftalık gazeteye göndermeye başladı. İlk uzun makalesi çeşitli isimlerle birkaç kısma ayrılarak yayınlandı. Bu birinci eserini, basıldıktan sonra öylesine bilgince, araştırma mahsulü, nefis buldu ki bir defa, beş defa, on defa okumakla doymadı. Oda kapısını kapayarak her gün birçok defa okuyor, her okuyuşunda başka bir zevk duyarak âdeta kendinden geçiyordu. Yalnız imlâ ve tertip bakımından birkaç yerde gösterdiği yanlışlıkla, düzeltemediğı bir-iki dizgi yanlışına pek canı sıkılıyordu. Bu yanlışlarıyla okuyucularının gözüne bilgisizliğine hükmedileceğı korkusundan gelen büyük bir tasaya kapılıyor, ne yapacağını bilmiyor, o satırların içinden kazımakla, koparmakla o kelimeleri yok etme imkânını bulamayınca bütün bütün kederleniyordu.

Makalesini yayınlayan gazeteyi kitapçı dükkânlarında çamaşır mandallarıyla diplere asılmış, yahut yerlere serilmiş görüldükçe İstanbul'un bu yeni hürriyet havası içinde kendi manevî varlığından, düşünce gücünden tesir edici bir sebebin, bir

kuvvetin dolaştığını hissederek gurura kapılıyor, gelip geçen lere:

— Şu gazeteyi alıp «Evrım» makalesini okuyunuz. Bakınız nasıl bir ciddilik, ne büyük bir inceleme, ne temiz bir ilerleme isteğiyle yazılmıştır, diye bağırarak istiyordu. Her rastladığı tanıdıktan bu yeni makalesi hakkında bir övücü cümle iştebilmek için onun bunun ağzına bakıyor, o gazetenin adını söze katmak maksadıyla türlü başlangıçlar, vesileler buluyordu. Ama yazık ki hiç aldırın yoktu. Yayın dünyasına öyle bir makale çıktığından haberi olan tek bir kişiye rastlamıyordu. Sonra: «Nankörler» diye okuyuculara, o makaleden habersiz kalan okuyuculara veriliyordu.

İrfan, şöhret hırsıyla yanıyor, kavruluyordu. Kendini herkese tanıtmak, bu ne kadar elde edilmesi güç bir işti! Acaba bu memleket, İrfan'daki zekâ cevherini takdir edebilecek bir anlayış çizgisine kadar hiç bir zaman yükselemeyecek miydi?

Böyle ümitsizce düşünüyor, sonra çevresine karşı derin bir tiksinnmeye kapılarak her şeyi, her şeyi insafsızca tenkide giriyor, milli hal ve âdetlerimizden hiç birini beğenmiyor, hepsini değiştirmek gerektiğine inanıyordu.

İrfan, gençliğin tasarısındaki ideal olan evlenme konusunda bile yürek sızlatıcı bir ümitsizlik, bir acılık, bir yüksünme içinde kalıyordu. Hayır, o, bu memlekette evlenmeyecekti. İşte ağabeyi Ragıp evlenmişti! Uyulması şart bir âdeti yerine getirmek için evlenmişti. Birkaç ay geçtikten sonra geçimsizlikler, dırıltılar baş göstermişti. Çünkü karı koca arasında hisçe, zevkçe, terbiyece bir uygunluk yoktu. Hele birbiri ardından iki çocuk doğduktan sonra kadına bir çapaçulluk, bir gevşeklik, bir yıpranma gelmiş, Ragıp'ın zevk ve iştah dolu bakışları ev dışında dolaşmaya başlamıştı. Kocalık bağlılığından ayrılışlarının ilk devirlerinde bu gece kayboluşlarına birer sebep bulabilmek için epey yorulmuş, ama sonraları buna da lüzum görme-yerek gemi bütün azağı almış, karı koca birbirlerinin başına âdetâ birer belâ olup kalmıştı...

Bu tesirli örnek, bu ümit kırıcı örnek insanın gözü önünde durup dururken o nasıl evlenebilecekti? İrfan kendine eş olabilmek için el ele vererek gençliğin aşk dolu hayallerinde, altın ufuklarında ortak bir yükselme zevkiyle uçacak bir melek arıyordu.

Onu nerede bulacaktı? Nerede? Hayalinin yavrusu olan bu

müstesna vücudu, bu ideal periyi İstanbul'da değil, en medenî memleketlerin gelişme ve terbiye çevrelerinde bile tasarlamıyordu. İstanbul'da kimi alacaktı? Gezinmek için mezarlıkların çimenleri üzerine çömelerek gelip geçenlere bezden paça bağlarını göstere göstere simit, akide şekeri, peynir, portakal yiyen hanım kızları mı?

Hem böyle bir memlekette evlenmekten maksat ne olacaktı? Bu yosunlu damların altındaki kasvetli hayat içinde yaşatmak, bu kirli sokakların bozuk kaldırımları üzerinde sürünmek veya evlât yetiştirmek için mi?

Doğacak evlâdı yaşamanın nimetlerine ulaştırmak için zamanın ilerlemesine uygun bir okul hazırlamayı bile düşünmeyen bir milletin kahır içindeki, sefalet içindeki nüfusunu artırmaya yardım etmek insanlığın iyiliğini istemek midir?

İrfan böyle kederli kederli düşündükten sonra bazan sokakta bir siyah peçenin yarı koyuluğu altındaki fevkalâde güzelliği, bir çeşit ruh çarpıntısıyla hissedilen bir genç kadına tesadüf ediyordu. Onun ince iskarpinlerle attığı gönül okşayıcı adımlarda, çarşaf altından omuzlarının yuvarlaklığında, göğsünün kabarıklığında, vücudun üst kısmını ayıran bel çizgisindeki kıvrıntılarda, çarşafın «en cloche» açıla açıla dökülüşünde öyle asalet dolu güzellikler, sanatlı incelikler, çekici ve yarasıtılmış ustalıklar keşfediyordu ki kadınlarımız hakkındaki kötü görüşlerini ve düşüncelerini unutarak içyüzünü kestiremediği bir dalgınlıkla bu rast gelinmiş çiçeğin güzelliğindeki çekiciliğe tutulup onun endamındaki dalgalanışlardan gelen güzel kokulu havayı içine çekiyor ve kendi kendine:

— İşte bu, mezarlıklara çömelip kâğıt helvası yiyen takımından değil. Bunun en ufak hareketinde bile asil bir incelik var. Allah bağışlasın... Acaba kimin? diyordu. Bir böyleli bulunsa İrfan'a hayat arkadaşı, gönül yoldaşı olamaz mı? Simdi bu alanda yeni yeni ümitlere, fikirlere kapılarak öncekinden büyük bir dalgınlıkla takipte devam ediyordu. Bu güzel hanım, koyu renk güderi eldivenlere hapsedilmiş, bileği dışarıya gelecek şekilde çevrilip çarşafını arkadan bir kendine mahsus edâ ile kavradığı zaman ilik - düğmenin pek saklayamadığı açıklıktan görünen avuç çukurundaki beyazlık, göze de âdeta doku-nurcasına anlaşılacak bir taze nemlilik duygusunu veriyordu. Yaratılışın bir güzellik mucizesi olan bu el, aşkı besleyen bir yardımla İrfan'a uzansa onu bütün o ümitsiz, gamlı, karanlık

fikirlerden kurtararak insanlık üstünde bir yücelerin yücesi bahtiyarlık cennetine ulaştırabilirdi. Böyle bir büyük mucizeye gücü yetecek eli taparcasına diz çökerek öpmek için gidiyor, gidiyor, gidiyordu.

Bu gerçek, arzusunun ve gözünün önünden kaybolduktan sonra kendini günlerce oyalayacak bir hayale kapılıyor, ona gizli gizli, haftalarca en ateşli öpüşlerini hediye ederek yalvarıyor, tapınıyor, ama gitgide bu hayal, onun tapınan gözleri önünde eski parlaklığını kaybediyor, yavaş yavaş siliniyor, sonra erince birdenbire bir yenisi parlıyordu.

İrfan, böyle sık ve güzel bir kadına rastladığı zaman bazan maddeye tapan bir insan olmaya çalışarak kendi akrabasından süslenip çıkan genç kadınları gözlerinin önüne getiriyor. bunların dışları kadar içyüzlerini de bildiği için o ipekli çarşafların, o dantela korsajların altında ne kadar hırçın kalplerin gizlendiğini ve o bir günlük süsün, düzenin, evlerde aylarca süren ihmallere, ilgisizliklere, düzensizliklere çare olamayacağını ve duyguca, terbiyece, yaşayışça mevcut birçok noksanı affettiremeyeceğini düşünüyordu.

İrfan'ın böyle bahtiyarca tesadüflerden sonra uğradığı sevdalardan, çektiği üzüntülerden, azaplardan, bütün bu sinirlere ait, hayat mahsulü zevklerden, çektiği işkencelerden kimsenin haberi yoktu. Hep kendi kendine gelin güvey oluyordu. Yirmi iki yaşına kadar itiraf edilmemiş sevdalar, karşılık görmeyen ahlar, inlemeler, ağlamalar, açık bir gerçeğe yönelmeyen tayinmalarla yorulmuş, delice denecek hayaller arkasından koşmuştu. Aşk konusunda pek utangaç ve cesaretsizdi. Daima böyle hayallere âşık oluyor, bir gerçek önünde sevgisini itiraf edeceği gün iyi karşılanmayacağı hakkında düştüğü garip bir zan kendisini öldürüyor, her cüretini kırıyordu. Kendileri için bu kadar gizli yaşlar döktüğü halde henüz güzel bir kadının azıcık iltifatına kavuşamamış bulunması üzüntüsünü artırıyordu. Bu konuda mutlaka talihini bir denemek lâzımdı.

Gene bu güzellerden birine rastladığı bir gün kararlaştırdığı denemesini yapmaya kalkıştı. Bütün cesaretini toplayarak kadının kulağı dibinde tutkunca birkaç kelime mırıldandı. O kadar acemice ki, birbirini takip eden her kelimeden sesi kuvvetten düşüyor, sözler açıklığını kaybediyor, sonunda anlaşılmaz birer mırıltı halini alıyordu. Genç kadın İrfan'ın bu tereddütlü, çekingen, şaşkınca tecavüzüne karşı cevap olarak derin

bir garipseme manasıyla kaşlarını kaldırdı, dudaklarını büzdü, delikanlıyı aşağılayıcı bir alaylı bakışa süzdü. Şemsiyesini indirip tek kelime söylemeden yürüyüverdi.

İrfan, bu sessiz hakaret karşısında öldü, bitti, eridi. O günden sonra kadınlara düşman oldu. Erkeklerle göre kadınların eksikliği, zayıf davranışları birçok tabii hallerdeki gelişmemişliği üzerine makaleler yayınladı. Bu yayınlara darılan birkaç hanım gene basın sesiyle kırıncı cevaplar verdiler. Bahis kızıştı. Basın dünyasında İrfan kadın düşmanlığıyla biraz tanındı. Ama ne yapsa, ne etse kadınlardan büsbütün hıncını alamıyordu. 1326 yılı mayıs başlangıcında dünyamızın Halley yıldızının kuyruğu içinden geçeceği gibi heyecan verici bir haber çıktı. Canlarına, herkesin hayatından ziyade ehemmiyet veren kimse-ler telâşa düştü.

Bazı genç hanımların tasaları, uykularının rahatlarını kaçırarak dereceye vardır. Hattâ korkunun büyüklüğünden ağlayanlar olduğu bile işitildi. En ziyade korkanların kadınlar arasında bulunduğunu inceleyen İrfan:

— İşte tamam, kadınlardan güzel bir örnek almanın sırası geldi dedi. İhtiyar, genç bütün yakınlardaki kadınları toplayarak birkaç konferans, vermeyi kararlaştırdı. Bu konferansa astronomi üzerine pek sade, halkın anlayacağı, ilkel bilgilerle başlayacak, hanımları gittikçe heyecanlandırmak maksadıyla git gide şiddet kazandıracaktı.

Bu kararını yerine getirmek için gereken hazırlığa başladı.

III

İrfan'ın babası defterdar Galip Efendi, karısına ve evlâdına geçinecek kadar gelir bırakıp dört-beş yıl önce ölmüştü. Bu aile eski yaşayışlarını hemen hemen bozmadan Ak-saray'daki evlerinde oturuyorlardı.

Bir gece, evin camekânlı büyük sofasında lambalar yakıldı. İskemleler, küçük minderler hazırlandı. İlim ve bilgi sahiplerinden İrfan Bey'in yakında dünyanın geçireceği büyük tehlike, yahut uğrayacağı ağır âkıbet üzerinde vereceği bu meraklı konferansta bulunmak için yedi mahallenin ihtiyar, genç, çarşafı, çarşafsız, çocuklu, çocuksuz hanımları sökün etti. Emeti, Bedriye, Hayriye, Mebrure Hanımlar hep toplandılar. O koca sofa kapı eşiklerine, merdiven basamaklarına kadar doldu.

İrfan, zayıfça, orta boylu, kadınların tabiriyle sürahi yüz-lü, çalık benizli, ağzı burnu yerinde, açık kumral, bıyıkları yeni terlemiş bir delikanlıydı. Üst dudağının ortası biraz kabarık, âdeta topça durması, gözlüğünün altında miyop olanlara mahsus bir yolda kıpışık bakması kendisine devamlı bir sual sor-ma hali verirdi. Kadınlara karşı yatıştırılması imkânsız bir düş-manlığı olmakla beraber gene onların takdirli bakışlarını ve rağbetlerini çekmek üzere şiddetli bir içgüdüden kendini ala-madığı için saçlarını taramış, en biçimli bonjurunu giymiş, ko-yu lâcivert boyunbağası üzerine inci iğnesini ilâştirmeyi bile ihmal etmemişti.

Kuyruklu yıldızın küremize çarpmasından önce İrfan'ın, halden anlayan, filozof yaratılışlı güzel bir kadına çatması ihtimali vardı.

Bir köşeye koydurmuş olduğu yazıhanenin önüne geçti. Not defterini eline aldı. Başladı. Ama söz işittirmek ne mümkün?... Sofa, kadınlar hamamı gibi bir uğultu içinde inliyordu. Güç halle bu uğultuyu biraz hafifletmeyi başarak ağır ağır girişti:

— Hanımlar! Mademki bu dünyaya geldik, büyüdük, ak-lımızı şuna buna erdirmeye başladık, bizim için öğrenilmesi

gereken bazı şeyler vardır. Bunlar için az çok bilgi edinmeliyiz ki oldukça medenî bir adam hali almaya az çok lâîk olalım. Meselâ yaşamak için her gün yemek yeriz. Ama bir lokmayı ağzımızda niçin çiğneriz? Bu çiğneme esnasında o lokma nasıl bir değişikliğe uğrar? Yutunca karnımızda nereye gider? İnceli kalınlı bağırsaklarımızı nasıl dolaşır? Bu yediğimiz şeylerden vücudumuz gıda payını nasıl ayırıp alır? Bunu bilmeyiz. Bilmek için de biraz düşünmek eminim ki şimdiye kadar hiç birinizin aklına gelmemiştir.

Kadının biri yanındakinin kulağına eğilerek:

— Kuyruklu yıldızdan söz edilecekti. Bey mideden başladı. Acaba yıldız karnımıza mı girecek?

dedi. İki taze fıkırdasmaktayken yaşlıca Hanımın biri İrfan Bey'in sözüne cevap olarak biraz kaba, kısık sesiyle:

— A, aklımıza nasıl gelmez evlâdım? Vücudumuzun içinde ne türlü aletler vardır diye ben daima merak eder durum... Ama bizim için bunu görmek kabil mi?

Okuldan yeni çıkma genç kızın biri, kız arkadaşının kulağına:

— Konferansçı Beyefendi lütfen bize bir kart versin de anatomi dersi görmeye Tıp fakültesine gidelim... fısıltısında bulundu. Kısık kısık gülüştüler...

İhtiyar Hanım sözüne devamla:

— Kurban bayramlarında evimizde koyun kesildiği zaman penceerden bakarım. Hayvanın içi alet dolu. Gırtlığı, ciğerleri, el kadar yüreciği, hele o bağırsakları, kulaç kulaç çekerler de bitmek tükenmek bilmez... Hikmetine kurban olduğum Tanrısı, bunlara tamamıyla kimin aklı eriyor ki, bizim ersin?

İrfan Bey:

— Gerçi bir vücudun nasıl yapıldığını, nasıl beslendiğini bilmek, büyük büyük birçok ilimleri öğrenmeye bağlıdır. Ama, bunların kısasının kısası pek açık bir dille herkese anlatılabilir. Avrupa'da bu yolda sade, güzel kitaplar yazılmıştır. Biz tabiatın bir parçayız. Onun, akıl ve bilgi gücümüze göre anlaşılabilir kısımlarını anlatmaya çalışırsak birçok yanlışlardan kurtulmuş oluruz. Çünkü insanlar her felâkete bilgisizlikleri yüzünden uğramışlar ve hâlâ da uğramaktadırlar. İnsanlık çocukluk devrinde akıl erdiremediği konularda daima sağma inançlara düşerek işte bundan dolayı ilerleme yolunda gecik-

miştir. Her gün gözümüzün önünde durup da çoğumuzun ona dair bilgisi çok noksan olan bir şey varsa o da gökyüzüdür. Gökyüzü mavi yuvarlak bir sahan kapağı gibi dünyanın üzerine geçirilmiş görünür. Hatta içinizden çoğunuz bunun direksiz nasıl durduğuna şaşır kalırsınız. Gök, bitmek tükenmez bir boşluktan ibarettir. Bu boşluğa astronomi dilinde uzay denir. Bu gördüğünüz koca mavi gök, tavan gibi kubbe biçimi, mavi, maddî bir şey değildir ki onu öyle durdurabilmek için direk dikmeye lüzum olsun? O mavilik hava yığının sebep olduğu bir renktir. Birçok camı yan yana dizip de bunların arasından öbür tarafa baktığınız zaman nasıl bir yeşillik görünürse bu da tıpkı öyledir. Bulutsuz, duru havalarda başımızın üzerinde gördüğümüz o mavi kubbe bir görme yanlışıdır. Başka bir şey değildir. Geceleri görülen yıldızların, gökte bir kubbenin iç yüzüne çakılmış gibi görünmesi de göz aldanmasından ileri gelme bir şeydir. Bu yıldızların birbirine olan uzaklıkları akıllara şaşkınlık, zihinlere durgunluk verecek kadar ziyadedir. Bunlardan ancak iri rasat dürbünleriyle görülebilenlerin uzaklığını kestirebilmek için trilyonlarca kilometre uzaklara çıkmak gerekir. Uzayın akıl almayan derinliği içine gömülmüş olanlarla bizim aramızdaki mesafeyi ölçebilmek için kullanılacak mil, fersah, kilometre ve saire gibi en uzun ölçü birimleri hükümsüz, hatta birer sıfır hiçliğinde kalır. Ucu bucağı teknik bilginin ölçme gücünden dışarıda kalan bu boşluğun içi güneşlerle, gezegenlerle doludur. Güneş nedir? Gezegen nedir? En sade sözlerle şimdi size bunları anlatayım. Güneşler, çevrelerine ışık ve sıcaklık saçarak iri birer alev, ateş parçalarıdır. Gezegenler, bizim güneşimizin çevresinde dönenlere nispet edilirse aslında onlar da birer ateş parçasıyken zaman geçtikçe üzerleri dünyamız gibi kabuk bağlayarak artık parlaklığı kalmamış, ama ışık ve sıcaklığı çevresinde döndükleri güneşten alan dünyalardır. Dinleyici Hanımların içinde bugüne kadar astronomi hakkında hiç bir bilgi edinememiş olanlar bu sade sözlerimden pek kesin bir gerçeğe ulaşamazlar sanırım. Tariflerimi daha sadeleştireyim. Bahçede, kırdan, pencere kenarında, balkonda elbette raslamışsınızdır. Tekerlek tekerlek örümcek ağları vardır. Örümcek, kendi bu ağına göbeğinde oturur. Bu kurduğu tuzağa düşecek avları bekler. Şimdi böyle bir ağı gözünüzün önüne getirip orta yerdeki örümceği güneş diye alarak onun çevresinde dolana dolana büyü-

yen örümcek tellerinin üzerinde de birbirinden uzak noktalarda ufak ufak gezegenler düşününüz. Uzay içindeki «Güneş sistemi» denilen şekli, o topluluğu biraz aklınızda canlandırmış olursunuz. Ama «gezegen» demek, gidici, yürüyücü demektir. Örümcek ağının çevresinde var kabul ettiğimiz gezegenler kılmıdamadığı halde güneşin çevresindekilerin hepsi kendilerince belirli hızlarla birer hayalî halka üzerinde tâ yaratılıştan beri hiç durmadan dolanmaktadırlar. Her gezegenin, güneşin çevresinde, üzerinde döndüğü farzedilen hayalî daireye o gezegenin yörüngesi adı verilir. Şimdi bu «feza, gezegen, güneş sistemi ve yörünge» sözlerine iyice dikkat etmenizi rica ederim. Çünkü ilerideki tariflerimizin güzel anlaşılabilmesi için bu ilk tariflerimizin akılda tutulması lâzımdır. Güneşi büyük bir muma, yani güzellik mumuna, gezegenleri de onun çevresinde dolanan pervanelere benzetirsek pek bayağı, ama eskileri andıran bir şairlik yapmış oluruz. İçinizde hiç okumamış olan hanımların pek sade de olsa bütün bu tariflerden daha memnun olamadıklarını anlıyorum. Güneşin uzayda, çevresinde dönen gezegenleriyle beraber bir tarafa düşmeksizin öyle boşlukta nasıl asılı durduğunu çoğunuzun aklı almıyor değil mi? Hakkınız var. Biz bu dünyada öyle duygu aldanmaları, öyle sanılar içinde yaşarız ki bilimin bize gösterdiği büyük büyük teorileri, gerçekleri, biz bu küçük aklımızla çevremizdeki ufak tefek eşyaya benzeterek, uydurarak hep yanırlız. «Düşmek» nedir? Bir kere bunu düşünelim. Sokakta giderken düşmek, pencereden düşmek, damdan düşmek, minareden düşmek, nihayet yangın kulesinden düşmek... Bizim için düşmenin en büyük ölçüsü bu değil mi? Haydi bir baloncuyu birkaç bin metre kadar yüksekliğe çıktıktan sonra kazaya uğrayıp düştü farzedelim. İşte bu kadar... Düşmenin bundan ilerisi, bilim dışında düşünenler için bilinmeyen bir iş... Ondan öteye gidilmemiş ki nasıl ve nereye düşüleceğini bilelim? Uzayın ucu bucağı olmadığını söyledikti ya... Şimdi bir cisim, salt boyut dedikleri bu boşluğun derinliklerine doğru sürüp götürelim. Yeryuvarlağını kaybedecek uzak bir yere götürerek orada bırakalım. Şimdi bu cisim nereye düşecek? Her tarafı bizim aklımızın alamayacağı derecede bir genişlikle kuşatılmış. Hem düşmek denilince bu olayın yukarıdan aşağıya doğru olduğunu biliriz. Bizim için aşağılık, yukarılık yeryüzüne göre beliren bir şeydir. Yeryuvarlağından onu kaybedinceye kadar u-

zaklaşınca aşağı, yukarı kelimelerinin manaları da bu uzaklıkla beraber kaybolmuş olur. Uzayın böyle bir noktasında mademki artık aşağı yukarı kelimelerinin manaları yoktur. Yukarıdan aşağıya hızlı inmek demek olan düşmek kelimesinin de bir anlamı kalmaz.

«Etrafı böyle salt boyutla, yani sonsuz bir boşlukla çevrili olan bir noktada yukarısı aşağısı yok, inmek çıkmak, düşmek yok, ama bunlara bedel genel çekim denilen bir güç vardır. Kâinattaki her cisim bu gücün hüküm altındadır. Bu kuvveti teknikte şöyle tarif ederler: «Bu âlemde var olan cisimler, birbirini, cevherleriyle düz orantılı, aralarındaki mesafenin karesiyle ters orantılı olarak çekerler» siz bu tariftten hiç bir şey anlayamazsınız. Bu kanunların açıkça anlaşılabilmesi matematik bilgileri, mekanik bilgisi ve benzeri şeyleri bilme-yeye bağlıdır.

«İşte bu çekim kanunu uyarınca uzaydaki hesapsız güneşler, gezegenler, kendi hacımlarıyla birbirlerine karşı olan uzaklıklarına oranla öyle bir düzen meydana getirmişlerdir ki, her zaman matematik bir intizam içinde dönerler. Bizim güneşimiz uzaydaki sayısız yıldızlar arasında önemi olmayan bir yıldızdır. Güneş, yeryuvarlağından (bir milyon iki yüz yetmiş bin) defa büyüktür. Bize pek büyük görünen bu dünyadan bir milyon iki yüz yetmiş bin kere büyük olan bir şeyin artık aşırı iriliğini tasarlayın. Ama uzayın sınırsız genişliği içinde bu koca cisim, kaybolmuş bir noktacık kadar önemsiz kalır. Güneşimiz, bulunduğu merkezden çekiminin görünmez ağı içinde tuttuğu gezegenlere güya hasretle kollarını uzatmış da onları çevresinde sapan taşı gibi çeviriyor sanılır. Bu gezegenler güneş çevresinde kendilerini çeken bu ateş merkezine düşmeyecek kadar büyük, ama o tutkunlarını o merkezî çekimden ayırıp uzaya fırlatabilecek kadar bir santrifüj itici güç yaratmaktan küçük birer hızla dönmektedir. Sizin anlayacağınız bir kuvvet gezegenleri güneşe doğru düşürüyor, başka bir kuvvet de uzaya doğru itiyor. Bunlar ne güneşe, ne de uzaya gidedediklerinden bu iki zıt gücün tayin ettiği bir ortamda dolanıyorlar.

«Güneşin çevresinde sekiz gezegen vardır. Bunların hepsi kendi yörüngeleri üzerinde dolanırlar. Dünyamız üçüncü gezegendir. Yani güneşe bizden daha yakın Utarit ve Zühre adında iki gezegenden sonra bizim yörüngemiz gelir. En yakın olan

Utarit'in güneşe uzaklığı 14.300.400 ve en uzak bulunan Neptün'ün 1.100.000.000 fersahtır. Bu saydığımız gezegenlerden başka güneşin kendinden pek ziyade uzaklaşan uçarı tabiatlı birtakım gezegenleri daha vardır. Bunların yörüngeleri elips dedikleri şekildedir. Daha Türkçesi yumurtanın bir ucundan öteki ucuna olan uzun yuvarlağı biçimindedir. Güneşin çekicilik hükmü şimdilik son gezegen sayılan Neptün'de bitmez. Daha ondan öteye milyarlarca kilometre mesafelere kadar sürer.

«Bu kuyruklu, yahut perçemli dediğimiz sürtük gezegenler güneşten pek ziyade uzaklaşırlar. Uzaklaştıkça hızları artar. Sonunda uzayın karanlık, donmuş, o ebedî ayrılık gecesinden bir korku hissi ve sevgiliye hasretle sarılarak ağır ağır geri dönerler. Bu dönüş sırasında sevgili hasreti güya her saniye artan bir şiddetle yükselir, çekicilik büyür. Gittikçe ışık ve sıcaklığını artıran bir hızla, ateş saçan bir aşkla uzayları yırtarak, yakarak sevgililerinin yakınlarına koşarlar, koşarlar, güneşe en yakın noktaya gelirler. Bunlardan bazıları güneşteki atmosfere kadar yaklaşır. Âdeta alevlerine sürtünecek kadar sokulur. Bu yaklaşmayla sanki hasretlerini giderdikten sonra gene o uzun uzay yoluna atılırlar. Gene güneş gezegenlerinin birer birer yörüngelerinden atlayarak güneş hükümetinin son sınır bekçisi olan Neptün'ün yörüngesinden çıkarak salt boşluğa dalarlar. Açılırlar, açılırlar. Yörüngelerinin en uzak noktalarına ulaştıkları zaman güneşin manyatizması gene bunları birer birer o ihtişam ve sevgi yakınlığına çağırır.

«Kuyruğuyla bize dokunacağı söylentileri çıkan Halley yıldızı 1835 yılında, yani bundan yetmiş beş yıl önce gene güneşin yakınından, yörüngesinin en yakın noktası olan o sevgi miknatısı noktasından geçmiştir. Gökyüzüne ait kayıtlara göre Hally'in güneş çevresinde her yetmiş beş yılda bir tam devir yaptığı anlaşılıyor.»

..

Bu sırada dinleyici hanımlar arasında bir gürültü kopar. İrfan Bey, susar, kulak verir. Şu şamatayı işitir:

M. — Aman sus, alık kadın.

H. — Ben neye olayım? Sensin alık.

S. — İkinizin de onar paralık aklınız yok.

H. — Kesin sesinizi de dinleyelim, bakalım Bey daha ne-
ler söyleyecek...

L. — A, burasım hamama çevirdiniz (Konferansa) yı mı
dinleyeceğiz, sizi mi? Bey anlattı, anlattı, tamam kuyruğa gel-
di, artık patladınız, duramadınız.

H. — Öyle kardeş, öyle. Tamam kuyruğu dünyaya çarpa-
cağı zaman patırdıyı kopardılar...

A. — Merak etmeyiniz canım... Böyle lakırdıyla değil,
küçük tövbede mi, yoksa aralık ayında mı gelip çarpacakmış?
O zaman doya doya seyredersiniz.

M. — Biz bir söyledikse siz on söylüyorsunuz. Dünyanın
yuvarlak olduğuna, bu uzayın içinde top gibi dolaştığına bir
türlü aklı ermiyor da onu erdirmeye çalışıyorum.

L. — Onun aklı ermiyor da bakalım senin ki eriyor mu?

M. — A, ben o kadar alık mıyım? Niçin ermeyecekmiş?

L. — Öyleyse anlat bakalım, mademki bu dünya yuvar-
lakmış, akşam sabah fırıldak gibi dönüyoruz da biz sokağa
çıktığımız zaman niçin yuvarlanıp denize düşmüyoruz? Bu ka-
dar çocuklara, köpek yavrularına neden bir şey olmuyor?

H. — Yaradan Mevlâ koruyor da onun için.

L. — Sen sus Hanım, ben sana sormuyorum.

C. — Nafile gürültü temeyiniz. Ne deseler hemen inanı-
verirsiniz. Hiç Erenköyü taraflarına gittiniz mi? Koskoca ova-
lar, kırlar, göz alabildiği kadar denizler... İşte dünya o değil
mi? Bunun neresi yuvarlakmış? Gözüme mi inanayım, size
mi?

A. — A... yuvarlaktır elmasım, yuvarlak. Erenköyü'ne
kadar ne gidiyorsun? Ne hacet... Aksaray'dan tramvaya bi-
niniz, Bayezit'a kadar o koca yokuşları çıktıktan sonra bir
düzlük gelir. Çarşıkapısı'nı geçiniz, Türbe'den aşağıya bir iniş
başlar. A, işte yuşyuvarlak.

L. — Hiç biriniz gereği gibi anlayamamışsınız.

C. — Biz anlayamamışsak anlat bakalım, yuvarlağın üs-
tünden niçin yere düşmüyoruz?

L. — A, ondan kolay ne var?

C. — Eh, hadi söyle.

L. — Hiç karpuzun, kavunun üstünde karınca gezdiğini
görmediniz mi?

H. — A, öyle ya, öyle ya... doğru. Duvarda, tavanda tah-
takurularını nasıl düşmeden geziyorlar?

S. — Bizim köşkte asılı Yeni Dünya'nın üzerinde böceklerin her türlüşü geziniyor. Niçin aşağıya düşmüyorlar?

C. — A, bu nasıl lakırdı? Tahtakurusu, karınca başka, insan başka. Tahtakurusu gezinir ama biz tavanda yürüyebilir miyiz? İlâhi Hanım...

F. — Tahtakurusu mu? O kör olasıcaı söylemeyiniz. Bizim Vefa'daki evde o kadar çoktu ki, çamaşır ipinin üstünde cambaz gibi gezinirlerdi.

Ş. — Ya pire?... Pire?

F. — A, o daha marifetlidir. Sabahleyin yorganın üstünden tutmaya uğraşırken insanın parmaklarının arasından kurtulursa ta alınâ kadar hoplar... Pek atiktir.

S. — Ya öteki?

F. — Hangisi?

S. — (F. Hanımın kulağına eğilerek) Bit...

F. — Aman o musibeti söyleme. O miskin mundarı aklıma getirme.

S. — Nasıl miskin? Topalı yedi mahalleyi dolaşmış.

B. — Frengistanda pireyi arabaya koşarlarmış, dayım söyledi.

F. — İşit de inanma. Hiç o mini mini hayvan araba çekebilir mi?

D. — Arabaya deyip de koskocaman landoya koşmazlarmış ya? Onun da kendine göre küçücük arabası varmış. Parayla ona buna seyrettirirlermiş.

F. — Maymunların da çalgı çaldıklarını işittimdi ama, bunu duymadımdı.

G. — Ya bir ayı, şehirde bir güzel kıza âşık olmuş. Gazetede onu okumadımız mı?

F. — Hay sen sakla Rabbim. Aydan pek korkarım.

G. — Ayının çingeneyle homur homur güreştiğini seyretmedin mi hiç?

D. — Ayı için şebegın amcasıymış derler. ,

F. — Aman nesi olursa olsun, hoşlanmam.

D. — A, ben şebegı pek severim. Ne kadar maskaradır. Hele o al cepkenini, püsküllü takkesini giyip de aynaya baktığı vakit gülmekten kırar geçirir.

İrfan Bey bir zaman konferansını tatil etti. Karpuzdan pıreye, pıreden ayıya sözü aktarıp pek acayip bir mantık hafifliğiyle dünyanın yuvarlaklığının lehine, aleyhine fikir yü-

rüten hanımların yargılarındaki saflığa kulak veriyordu. Bu tarafta şebegin ayıyla akrabalığı bahsi kızıdırken, biraz ötede üç-dört genç kız arasında daha ateşli bir konuşma konusu açılmıştı.

N. — Kuyruklu yıldız bu dünyaya çarparken sen Şevki'yle ne yapacaksın?

T. — Bilmem. Herkes ne yapacaksa ben de onu yapacağım.

N. — Öyle günde birbirinizden ayrılmak olur mu?

T. — Ne yapayım? Eve mi alayım? Annem, babam görürse sonra bana ne derler?

N. — Kim görürse görsün? Kıyamet kopacak olduktan sonra insanın sevgilisiyle beraber bulunması gerekmez mi? O bir tarafta, sen başka bir tarafta öleceğinize ruhunuzu bir yerde teslim edersiniz.

T. — Aman sus, içim fena oluyor. Ölmesin, Şevki'ciğime yazık değil mi?

Z. — O gece beraber bulunmamızı rica ederek Tayyar bana haber gönderdi. Ben de «Mümkün değildir» diye cevap verdim. Sonra gene: «O gece ben cumbanızın altından bir yere ayrılmam. Orada ölürüm» diye bir mektup geldi.

N. — Tayyar'dan gelen mektupları nereye saklıyorsun kardeş?

Z. — Yeni gelenleri yattığım odadaki perde kornişinin içine. Çünkü herkes uyuduktan sonra ben onları oradan alırım, okurum, okurum, okurum. Kornişin içinde çok mektup birikirse bizim sandık odasında bir tahta aralığı var, oraya tikiyorum. Geçende birkaç tanesini fare çekmiş. Daha uygun bir yer bulursam oraya kaldıracam.

N. — Ay ne kadar tehlikeli? Ya birinin eline geçiverirse?

Z. — Geçsin, zararı yok. Tayyar imza koymaz, benim adım da yazılı değildir. Bana olduğu nereden belli olacak?

N. — O gene bellidir kardeş. Tayyar sana tâ okula gidip geldiğin zamandan beri mektup yazardı. İşittiğime göre ona teyzesinin kızını vereceklermiş.

Z. — Çok uğraşıyorlar ama almaz ki. Biz birbirimize söz verdik.

N. — Ananız babanız sizi birbirinize vermedikten sonra sizin sözleşmeniz kaç para eder?

Z. — Niçin para etmesin? Kocaya annem varacak değil ya? Ben varacağım. Allah rahmet eylesin, bana büyük dayım anlatırdı. Birbirini almazdan önce babam da annemle böyle mektuplaşırlarmış.

T. — Onlar mektuplaşırlar da kızlarının mektuplaştığını istemezler. Tuhaf şey...

N. — (R. ye söyleyerek) Seninkiyle hâlâ barışmadın mı?

R. — Barışmayacağım. İyice üzülsün de ondan sonra.

N. — Yazıktır, yıldız çarpmadan barışınız bari de birbirinize dargın gitmeyiniz.

Z. — Salim Bey'den aldığın mektupları sen nereye saklıyorsun?

N. — Benimkilerde hiç tehlike yoktur.

Z. — Neden?

N. — Bilmez misin? Ben okuldan beri şifre kullanırım. Ne olduğunu ikimizden başkası anlamaz ki...

Z. — Biz de epeyce zaman şifre kullandık. Ama aceleye geldiği zaman şifre düzenlemek pek zor oluyor. Şimdi pek gizli şeyler yazmak gerektikçe şifreyle yazıyoruz.

N. — Kardeş, sen bir şey söylemiyorsun. Seninkinden ne haber?

T. — Geçen günü annemle beraber çarşıya gitmiştik. Orada gördüm. Arkamıza takıldı. Ha gelir, ha gelir. Git diye ısrar ederim, gitmez. Annem anlayacak diye ödüm kopar. Ne korkular, helecanlar geçirdim.

N. — Kuyruklu yıldız için ne diyor?

T. — Ben sağken hiç korkma. Vücudumu siper ederim, seksen kuyruklu yıldız da olsa sana bir zarar veremez diyor.

N. — Sen de bu zevzekliklere inanıyor musun?

T. — İnanayım, inanmayayım. Bilmem, kalbime bir kuvvet geliyor.

N. — Kız çılgın. Dünyaya kuyruklu çarptıktan sonra senin sıska Ratip'in sana nasıl siper olabilir?

T. — Niçin olsun sıska? Seninki de malağa benziyor. Gençlerde kolacıda yakalığım görmedin mi? Tamam kırk iki numara değil miydi?

N. — Erkek dediğin öyle, vücutlu olmalıdır.

T. — İnce vücut makbuldür, kime istersen sor.

Z. — Gönül kimi severse güzel odur. Bunun için yok yere zıtlaşmayınız. Kuzguna yavrusu hoş gelirmiş. Allah herkesini kendine bağışlasın.

T. — Ay, duydunuz mu? Remziye haftaya gelin oluyor-muş.

K. — Kime varıyormuş?

T. — Bir doktora.

K. — Pek şaştım. O yahni yanak kız da koca buldu.

Z. — Hem hepimizden önce. O peltak Remziye... Karşı-sındakinin yüzüne tükürük saçmadan iki lakırdı söyleyemiyor...

U. — Öylelerinin kocadan talihi oluyor.

T. — Babasının liraları var da onun için.

*
*
*

Bedriye Hanım, bir köşede oturan Emeti Hanım'ın yanına sokularak konferansı dinlemekten ziyade kendi fısıltılarıyla vakit geçiren bu tazeleri parmağıyla işaret ederek sordu:

— Emeti Hanımcığım, bu kızlar böyle fıkır fıkır ne konuşuyorlar?

— A, ilâhî evlâdım, ne konuşacaklar? Söyleştikleri ya âşıktır, ya koca. Kıyametler kopsa onlar başka şey düşünmezler. Onlar öyle kuyrukludan falan korkacak soylardan değil. Geçen günü Mebrure'yi işitmedin mi? Ah, kuyruklu gelse de kuyruğunu okşasak demiyor muydu? Çatacak yıldız Van ke-disinden beter ettiler.

IV

Bu ara sırada yeniden sohpete koyulan Hanımları, İrfan güç belâ susturarak gene başladı; bu defa dinleyici hanımları iyice korkutmaya karar vermiş:

— «Hanımlar, size gökyüzünü ve içinde dolaşan güneşleri, gezegenleri bir azıcık anlattım. Bunların hemen hepsi uzayda belli hareketlere uyarak giderler. Ama tabiatın maksadı da bazı engellere uğrayarak hedefe varmayabilir. Daha açık söyleyeyim. Şu geçirdiğimiz hayatta adına «Kaza, kader» dediğimiz bir kötü tesadüf vardır ki bunun hafif, ağır acısına uğramamış hemen kimse yok gibidir. Bu kazanın bazan uzaylarda da hükmünü yürütmesi uzak bir ihtimal değildir. Bakınız size bunu biraz açıklayayım. Yeryüvarlığına gökten pek çok taş yağmaktadır. Bu taşlar nereden geliyor? Bunların içinde birkaç gramdan tuutunuz da binlerce kilo ağırlığında irileri de vardır. Bu taşlar, üzerimize daima dökülen bir çeşit uzay tozu, yani gökten dökülen toz demektir. Moda ve yeniliğe karşıt bulunan bazı yaşlı hanımların gençlere kızıp da «Artık pek azdınız, başımıza taş yağacak» demeleri her bakımdan yabana atılacak bir söz değildir. Gökten üzerimize daima taş dökülüyor. Bu, olmuş bir iş. Ama bu taş yağmuru, dünyada moda değil, belki hiç bir kimse mevcut olmadığı zamanlarda da sürüp gidiyordu. Büyük büyük gökboşluğu olaylarıyla bu dünyanın ufak tefek, aşağılık olayları arasında bir bağıntı aramak pek gülünç ve saçma bir hal olur. İnsanların çoğu, kâinatın yüceliğine nispetle kendi küçüklüklerini, âdetâ hiçliklerini görebilecek görüş açıklığına ve kesinliğine sahip olmaktan çok uzaktır. Tâ insanlığın başlangıcından beri halkın dilinde kökleşmiş böyle masallara daha dört günlük sayılan ilim ve fen gerçekleri üstün gelemiyor. İnsanlar saçma inançlardan uzaklaşıp ne kadar az aldanırlarsa insanlık şereflerine o kadar yaklaşmış olurlar.

«Havadan yeryüzüne pek çok taş dökülüyor. Ama dünyanın genişliği ve hele dörtte üç kısmının denizlerden meydana gelmiş olması dolayısıyla bu düşen taşlardan çoğunu göre-

miyoruz. Bu taşlardan, düştüğü resmen incelenip en önce yazıya geçirileni 1803 yılı nisanının 26 ıncı günü Fransa'da «Aigle» e düşenidir ki İlimler Akademisi'nde birtakım ilmi incelemelere ve tartışmalara sebep olmuştur. Paris'in Nebatat Bahçesinde tarih ve düşüş yerleri tespit edilmiş bulunan bu çeşitten ziyade taş vardır.

«Her suçluyu lânetlemek ve cezalandırmak için gökten başına bir taş düşmesi menfi bir gereksinme olaydı hiç bir memlekette cinayet mahkemeleri kurmaya lüzum kalmazdı. Ama yazık ki gökten düşen taşların, yıldırımların cezalandırılması gereken, ortadan kaldırılması şart olan varlıklara dokunmayarak insandan, hayvandan birtakım suçsuzları öldürdüğü görülüyor. Astronomlardan Arago'nun haber verdiği göre 1674 yılında bir geminin güvertesine yanar bir kitle halinde böyle bir taş düşerek tayfadan ikisini ezmıştır. Bu göktaşının o gemiye düşüş saatinde, o iki gemiciden başka dünyada ezilmeyi hak etmiş kim bilir ne melunlar vardı... Gökten taş düşmesiyle ölümler ve hatta yangınlar çıktığı ilgili kitaplarda yazılıdır.

«Bu taşlar nereden geliyor? Bu konuda eskimiş birkaç teori var. Dünyamızın yanardağı kraterlerinden fırlayan taşların bu yoldan döndüklerine ihtimal verenler olmuş. Bunların aydan döküldüğünü söyleyenler bulunmuş. Gerçekten ziyade hayale yakın böyle söylentiler çok. Ama bu söylentilerin içinde ilme ve akla en uygun görülenleri bunları uzayda dağılmış başka gezegenlerden gelme parçalar, döküntüler olduğu hakkındaki son faraziye ve teorilerdir. Demek ki uzayda parçalanmış, dağılmış bambaşka dünyaların enkazları dolaşıyor. Bu dünyalar bizimki gibi besbelli birçok canlının doğum yeri olmuşken şimdi tuzla buz olmuşlar. Eski bir âlemin tozları gibi yeni düştükleri yörünge üzerinde dolaşıp duruyorlar. Bu parçalanmış âlemler, kuyruklu yıldızlarla çarpışarak mı böyle yok oldular? Bu çeşitten bir tehlike, bir kötü son yeryuvarlağı için de düşünülebilir. Bu kırıntıların incelenmesinde, bunlardan bazılarının bizim güneş sistemimizin dışından, yani başka güneş sistemlerinden geldiklerine ihtimal verdirecek izlere bile raslanıyor. Acaba dünyaların ölümü nasıl olur? Olgun yaşın sonuna varmakla mı? Yoksa bunlardan gençlik çağlarında ârizaya uğrayarak kazara ölenleri de var mıdır? Kazanın nasıl

olacağı biliniyor mu? Hangi bir canlı yaratığın ölüm vakti kesin olarak söylenebilir?

«Şu düştüğümüz aşağılık insan hayatı içinde ömür devresini tamamıyla geçiren kaç yaratığa rastlıyoruz? Memleketimizde mezar taşlarına gömülenlerin doğum tarihlerini eklemek de âdet olsaydı yetmiş, seksene varanların azlığını görerek üzüntümüz artardı. Hayat, sayısız can düşmanlarına karşı aralıksız karşı konularak sürdürülen pek ince bir geçittir. Hayat, hayatı yiyerek, yok ederek kendini devam ettiriyor. Biz, yaşamak için başka hayatlardan gıda alarak, onları kendimizde sindirerek kendimize çeviriyoruz. Başka hayatlar da aynen bizi yutmaya uğraşıyorlar. Etten, kemikten yaratılmış şu âciz vücutlarımızın ne kadar zararlı, tehlikeli mikroplara yiyecek olmak istidadı taşıdığımız, vücut makinesi dediğimiz ve bir saat gibi tıkır tıkır işleyen iç aletlerimizin ne kadar ufak ârızalarla çarpmaktan kalmak tehlikesinde olduğunu bilsek belki bir an ferah nefes almaya bile korkardık. Her an durma tehlikesi bulunan bu karışık makine, bereket versin ki nasıl işlediğinden haberimiz olmadan yürüyüp gidiyor. Kendinden zayıfını yutma tabiat kaidesi en ufak mikroplardan, en büyük ve hattâ en yüksek yaratıklara kadar yürürlükte... Toplumlar, hükümetler, devletler de böyle. Bir devlet, adaletin harfi harfine, fiilen kefil olmak için mahkemeler açıyor, kanunlar yapıyor. Komşusundan bir tavuk çalan bir fakiri, bir açığı suçluyor. Ama kendinden küçük veya kuvvetsiz, komşu bir hükümeti yutmak ve memleketine katmak hırsından, adalete aykırı düşüncesinden bir türlü kendisini kurtaramıyor. İnsan işlerindeki bu gariplik bazan o derecelere varıyor ki, hakla haksızlığın, adaletli iş görmekle bittiğini kestirmekten insan âciz kalıyor. Bu âna kadar gördüğümüz örneklerle bakılırsa «Hak» ın kuvvetin doğurduğu anlaşılıyor. Kuvvetli olan, haklı oluyor. O derecede ki, âcizlere, zayıflara hakkı en kuvvetli olan dağıtıyor. Kuvvetlinin fikri hak oluyor. Bir zayıf insan, kuvvetlinin fikrini hak olarak kabul etmek zorunda kaldıkça hürriyet, adalet kurulmuş olamaz. O kuvveti imkân derecesinde herkese dağıtmanın yolunu bulmalıdır.

Kadının biri öbürünün kulağına eğilerek:

— Artık bu İrfan Bey de lakırdı bulamıyor da kuvvetli Hakkı'yla zayıf Hakkı'yı anlatıyor.

Başkası — Mahallebici Hakkı'yı mı anlatıyor dedin?

— Yok, yağlıkcı Osman'ı. Kulağın nerede kardeş? Dinle de anla.

— Aman nesini anlayayım? Kuyruklu yıldız güneşin yâri imiş de bilmem kaç senede bir onu görmeye gidermiş. Yanına yaklaştıkça alev almış. Yok, saçlarını tarar döker de kırım kırım kırtır, salım salım salınmış. Bu lakırdıları kim çıkar-
dı? Kuyruklu daha buraya gelmeden âdeta başı açık orospuya benzettiler. Ben bilirim, bunları yumurtlayan hep o badi badi Emeti Hanım'dır. Herkesin arkasından namusuna söz söyler.

İrfan Bey devam ederek:

— «Hanımlar, gürültü ediyorsunuz. Rica ederim susu-
nuz. İşte tamam kuyruğuna geldik. Bu çeşit yıldızlar bir baş-
la bir de kuyruktan yapılmadır. «Baş» yıldızın çekirdek de-
dikleri yoğun kısmıyla giysü (?) adı verilen saçından meyda-
na gelir. Bu saçın parlaklığı güneşe yaklaşmakla artar. Uzakt-
laştıkça söner. Kuyruğu da saç gibi uzadıkça yoğunluğu aza-
lan birtakım gazlardan ibarettir.

Bir Hanım — Kuyruğu gaz boyamasından mıymış diyor?

Bir başkası — Ah, keşke papaziden olsaydı. Önümüzden
geçerken makasla arşın arşın keserdik...

Bir başkası — Tül olsa daha çok işimize yaramaz mıy-
dı?

Başka bir Hanım — Biraz susunuz kardeşler de, Beyefen-
di ne diyor, iyice anlayalım. (İrfan'a) Sözümlü ona «o keş he-
rif» kimdir oğlum? Anlayamadım.

İrfan garipseyerek:

— Keş herifi de şimdi nereden bulup çıkardınız?

O Hanım — Şimdi sen söyledin, civanım...

İrfan Bey — Ben öyle şey söylemedim.

Kız öğretmen okulundan çıkma bir kız İrfan'a:

— Siz deminden yıldızın çekirdeği hakkında «en kesif»
sözünü kullanmadınız mıydı? İşte Hanım teyzem keş herifi
oradan, yani yoğun çekirdekten çıkardı...

O Hanım — A, a! Hak kuru iftiradan esirgesin. Keş he-
rifi dolaptan, kilerden kim çıkardı? Üstüme iyilik sağlık...

İrfan Bey gülerek:

— Dolap nerde, kiler nerde? İçinden çıkan keş herif kim?

O Hanım — Bilmem işte, bu küçük hanıma sorunuz. Bun-
ları hep o uyduruyor.

İrfan Bey:

— Böyle olmadık şeyler icadederek sözlerimi anlaşılma bir hale getirmeyiniz...

O Hanım — Evlâdım, siz de bize o lakırdıların ne demek olduklarını tane tane anlatınız...

İrfan Bey — Keş herif, değil hanım... En kesif, en yoğun dedim.

O Hanım — Yorgun ne demek olacak? Bize anlatınız.

İrfan Bey — Nasıl anlatayım? Bir cismi yapan en küçük parçalar birbirine ne kadar sıkı sıkıya yapışık olursa işte o madde o kadar kesif, yoğun sayılır.

O Hanım — (Yanındaki kadının kulağına eğilerek yavaşça) Ay, işte sana bir cevahir daha yumurtladı.

Öteki Kadın — Güya anlıyormuşsun gibi dinle. Müme-yizin hanıma bak nasıl anlıyormuş gibi dinliyor? Hiç bir sözünü anlayamadığından ben eminim. Dırıltıdan benim başım tuttu. Bu konferans ne vakit bitecek bilmem. Geldiğimi pişman oldum.

İrfan (devamla):

— «Hanımlar, Halley kuyruklu yıldızı yetmiş beş sene süren uzaya doğru o gök yolculuğunu çepçevre yaparak güneşin yanından geçtikten sonra bu yıl mayısta bizim dünyamıza kuyruğuyla sürtünerek çekilip gidecektir. Kuyruklunun başı bizden yirmi üç milyon kilometre uzaklıktan geçecek. Kuyruğu bu boydan uzansa bize dokunacaktır. Kuyruğun uzunluğu için başka başka şeyler söyleniyor. Bunu yirmi üçten tutunuz da yüz milyon kilometreye kadar uzatanlar var. Kuyruğun içinden geçişimiz hemen hemen muhakkak. Uzayın o sonsuzluğuna göre yirmi üç milyon kilometrelik bir uzaklık nedir? Hiç. Bu sonsuz genişlik içinde milyarlarca kilometrelik uzaklıktan yanımıza bu kadar sokulan bir serseri yıldızın biraz daha yaklaşması sanki imkânsız bir şey midir? Mühassıslar arasında kesinlikle oy birliği yok. Her biri bir türlü söylüyor. Kuyruğun uzunluğu ve neden yapıldığı hakkındaki söylentiler bile birbirine uymuyor.»

«Halley yıldızı yetmiş beş yıl önce gene böyle dünyamızın yörüngesini keserek gelip geçtiği zaman ilim bugünkü derecede ileri olmadığından, o vakit bu yıldız için şimdi bize kesin bilgi verecek kayıtlar alınmadığına ne kadar dövünsek yeridir. Kuyruğun gerçek yapısı ve dokunursa göstereceği te-

sirlere dair şimdilik hemen hayallerden başka bir bilgimiz yok. Yıldız görünmeye başladıktan sonra prizma tahlili yapılarak içindekilerin anlaşılacağı söyleniyor. Bu hal aynıyla bürüm-cükler giymiş bir kadının bir aleve dokunmasından sonra ateşin yapısı hakkında bilgi vermek istemesi gibi bir şey olmaz mı? Tehlikenin gerçek korkunçluğu anlaşıldıktan sonra ne yapacağız? Tehlikenin büyüklüğüne göre oksijen doldurulmuş mahzenlere saklanmak gibi hayatı korumak için düşünülen çareler ne kadar gülünç kalıyor! Farzediniz ki bu dünya, hacmı bakımından bir portakaldır. Biz de üzerinde mikroskopik canlılarız. Bu portakalı ya zehirli bir hava içine, yahut kızgın bir fırına atıyorlar. Biz, yeryüzündeki bütün bu yaratıklar, temizlemek için aleve tutulan bir pilicin hafif tüylerinden daha çabuk ütüleniriz. Bütün astronomlar, bütün gök bilginleri, tek-mil ilim sahipleri, rasathaneleriyle, aletleriyle bir saniyede yokluğa göçerler. Ne bilgin kalır, ne bilgisizi, ne zekisi, ne ah-mağı. Her güç işte kendi cinsinden olanların zararına, yalnız kendilerini kurtarmaya uğraşan akıllılar da ahmaklarla eşit olarak yok olur. Artık yaltaklanma, iki yüzlülük, iltimas, hile gibi fitnelik vasıtaları ve para kuvveti gibi insanların nasipli kısmına mahsus olan üstünlük vesileleri ilk defa olarak hükümsüz kalır. Bütün iyiliksever büyük insanların, filozofların, sosyalistlerin insanlığı rahat yaşatmak için canları pahasına kurmaya uğraştıkları eşitlik, işte o büyük saniyede ilk ve son defa olarak başarı suratını göstermiş olur.

«Hanımlar, sizin kendinize mahsus birtakım rüya tabirle-riniz vardır. Meselâ arap, ateş, tez haberdır... Ölü, diri getirir dersiniz. İşte bunun gibi birçok manalar çıkarırsınız. Bu kuy-ruklu yıldız meselesiyle uğraşmaya başlayalı biraz sinirlerim bozuldu. Geceleri rahat uyuyamıyor, tuhaf tuhaf, sıkıntılı sı-kıntılı rüyalar görüyorum. Bu ufak heyecanlılığımdan dolayı beni korkaklıkla, yufka yüreklilikle suçlamayın. Avrupa'da bize sırasına göre hayatını hiçe sayma dersleri veren o mede-nî kıtada bile korkudan intiharlar başlamış olduğunu gaze-telerde okuduk. Avrupahlıların kendine sahip olan iradelileri, cesaretlileri, korkuyla âdeta alay ederler. En büyük tehlikele-ri hiçe sayarlar. Kutup seyahatleri, şu son yıllarda baloncua-ların, uçakçıların gösterdikleri akıl almaz atılğanlıklar buna güzel birer misal olabilir. Kutupların edebî buzları nice kâ-sıflara kefen oldu. Kımıldar, tenteli bir tahtaboşu benzeyen

uçakların başarıyla döneceği şüpheli pervanelerine hayatlarını teslim ederek göklere çıkan kimselerin şu hareketleri en ziyade şaşılacak cesaret örneklerinden değil midir? Bunlardan kaç tanesi de kazada öldü, canlarından geçti. Bu korkunç son öbür meslek adamlarının cesaretlerini hiç mi kırmadı. Bu eksik, bu tehlikeli hava taşıtlarıyla gene göklere çıkan çıkana...

«Bu cesaretli Avrupalıların içinde bile kuyruklunun ismini işittikçe titremeler geçirenler bulunduktan sonra benim de şu ufak heyecanlılığımı mazur görürsünüz sanırım. Evet, bu tesirle birbiri peşi sıra gördüğüm rüyalar, şurada size, bilhassa anlatılmaya değer. Bakalım bunları nasıl yorumlayacaksınız.»

Her taraftan:

— Hıyır! inşallah, hayır! inşallah...

diye uğur dileyen cümleler tekrarlandı. Emeti Hanım, kendince kısa bir-iki dua okuduktan sonra sordu:

— Oğlum, bu rüyaları gördüğün gecenin sabahı pencereden gökyüzüne bakıp da üç defa: «Bir rüya gördüm maşallah, hayır! inşallah» dedin mi?

İrfan Bey:

— Ne yalan söyleyeyim? Böyle dediğimi pek hatırlamıyorum.

Emeti Hanım — Ah, şimdiki gençler ah... Ne su içerken besmele çekersiniz, ne sofradan kalkarken Yarabbi şükür dersiniz. Bu kadar çene çalmaktan çekinmiyorsun da o mubarek iki kelimeyi ağıza almaya neden üşeniyorsunuz? Tevekkeli her şeyden bet bereket kalmadı? Kulluğumuzu bilmediğimizden türlü belâyâ uğruyoruz. Hep kendi günahımız, kusurumuz. Buyurunuz bakalım. İşte kuyruklu geliyor. Şimdi ne yapacağız?

Emeti Hanım'ın bu şikâyetine birçok taraftan katılanlar oldu. Birkaç çacuk ağlaması da yatıştırıldıktan sonra İrfan Bey gene başladı:

— «Şimdi size anlatacağım şeyler rüyadan başka bir şey değil ama bunları son defa kuyruklu yıldızlar üzerine okuduğum ilim eserlerinin aklımda kalan tesirleri dolayısıyla gördüğümden, geçmesini korka korka beklediğimiz gökyüzü olaylarının da şu anlattıklarımıza yakın olması uzak bir ihtimal de-

gildir. Her halde korkup telâşa düşmemenizi rica ederim. Çünkü bir kuyruklu yıldızın dünyaya çarpması, kıyamet kopması demektir. Kıyamet nedir? Nasreddin Hoca'nın bacı ölürse küçük kıyamet, ben ölürsem büyük kıyamet dediği gibi herkesin ölümü kendisi için bir kıyamet demektir. O halde hepimiz için işin sonunda ölüm muhakkak. Halley'in bu seferki dokunma tehlikesinden kurtulmakla ne ölümden, ne kıyametten ebedi şekilde kurtulmuş sayılamayacağımıza göre birkaç yıl sonra olacak bir şey bugün oluyor diye lüzumundan ziyade korku ve telâş göstermek akla yakın değildir.»

Hanımın biri:

— A, nasıl korkup telâş etmeyelim evlâdım? Can cümleden aziz.

İrfan Bey:

— Evet, haklısınız. Can cümleden azizdir. Ama buna karşılık bizde bir atalar sözü daha vardır: «Cümleye gelen düğün, bayramdır» derler.

Bir başka hanım:

İrfan Bey :

— Olayın önemini akılla ölçüp biçecek olanların yüreklerinde bir tasa var, bunu inkâr edemem. Geçen akşam bu merakla birkaç gazete ve bir iki kitabın bazı sayfalarını gözden geçirdikten sonra döşeğime uzandım. Zihnimde hep o... «Halley»... Ateşli silâhlardan fırlamış gülleleri kaplumbağa hızında bırakacak bir uzay yırtan hızla bize yaklaşıyor. Dalmışım. Ama uykuda olduğumu tabii bilmiyorum. Her şeyi uyanık zamanımdaki açıklıkla görüyorum. Çamlıca gibi yüksek bir yerdeyim. Bütün İstanbul, girişiyle, haliciyle, tepeleri çukurlarıyla, penceresinin hemen kuşbakışı denebilecek yaygınlıkla hor bakışları altında. Bahar her tarafa beyaz papatyalarla sarılı pembeli kır çiçekleriyle nakışlı halılarını sermiş. Ekili tarlalar zümrüt gibi, dalgalanan birer göl halini almış. Yer yer ağaçları, yeni açılmış yapraklarıyla taptaze... Göz bu cennet manzarasıyla meşgul olurken baharın cana can katan nefeslerini kokluyor. Kulak, o yeşil, o çiçekli yüksekliklerden kuş ötüşleriyle coşuyor. Bahar güneşinin serpmeye altın işlediği pırıltılar içindeki o lâcivert, geniş denizlere baktım. Kendi kendime «Yarabbi» dedim, «cennet kılığına bürünmüş olan bu dünya bir yıldızın zehirli kuyruğuyla zehirlenecek. Bütün bu neşe ve canlılık sönecek, bu güllerin solacak, bu bülbüllerin ebedî olarak susacak

mı? Şimdi bu tabii sahnelerin, dekorları narasındaki yeşil yuvalarında gizlenmiş, yemin tazelemekle meşgul sevgilileri birbirlerinin vefalı kucaklarında ebedî geceye dalıp kalacaklar mı?

«O esnada hizmetçim elinde bir demet gazeteyle odaya girdi. Gazeteleri masanın üzerine bıraktı. Zavallının benzi çok uçtu. Elleri titriyordu. Niçin üzüldüğünü sordum.

— «Avrupa'dan gelen haberler pek fenaymış. Her taraf matem halinde. Herkes gazeteleri okuyup birbirlerine yorumlayarak ağlaşıyor.»

«Dışarıya çıkmasını işaret ettim. Titrek elimle gazetenin birine uzandım. Birinci sütun şöyle başlıyordu:

«Halley'in görüldüğü günden beri yapılan rasatlar ve ışıktahlilleri çok tasalandırıcı neticeler gösteriyor. Kuyruğu yapan gazlar içinde siyanürün miktarı tahminden pek fazladır. Siyanür renksiz, sert kokulu, zehirli, öldürücü bir gaz olmakla beraber hava içinde kıpkırmızı bir alevle yanmaya hazır olduğundan dünyaya dokunması her şekilde tehlikelidir. Dünyadaki atmosferle kuyruk gazlarının karışması halinde zehirlenmeye vakit kalmadan yeryuvarlağı hemen alevler içine gömülecektir. Bu yanmayı doğuracak sebepler pek çoktur.

«Bugüne kadar işlerimize yol gösteren ikiyüzlülüğü, boş avuntuları bırakarak gelişini saniyesiyle bize haber veren ölüme yiğitçe kollarımızı açalım. Ne evlât anasına babasına, ne ana baba evlâtlarına, ne hiç bir sevgili, kendisini sevene ağlamaya vakit bulamayacak. Hep bir anda «Kün feyekûn» olacağız. Bunca yiğitlik, kahramanlık ve şaşılacak dehâ cserleri gösteren yüce gayretli kimseler de korkaklar, katiller, zulmedenler ve tahrip edenlerle beraber yok olacaklar. Bu milyarlarca dünya halkının, değeri ölçülmez güzelliklerin, buna fen ve sanat hazinelerinin yasını tutmak için geride bir canlı bile kalmayacak. Yerçekimi kanunlarını, fizik, kimya esaslarını koyan, bunca teoriler keşfeden ilim adamlarının hep bu ileriye götürücü çalışmaları, bu feci sona varmak için miydi? Bugün dünyamız onulmaz bir derde uğramışhasta gibi ölüme mahkûm. En bilgin, en teknikten anlayan, en gayretli evlâdı başı ucunda ümitsizce göz yaşı döküyor. Felâketin ağırlığı, büyüklüğü karşısında insan gücü o kadar küçük, o kadar âciz kalıyor ki bunu tarif için bir nispet, bir ölçü aramak bile çocukluk olur.

«Ey bu dünyanın seçme evlâtları olan bilginler, edebiyatçılar, şairler! Aklınıza gelen bunca yüce duygu ve düşüncelerin

küllerini kıyamet rüzgârı nereye savuracak? Şefkatli anneniz olan bu dünya için yazacağınız ağıtı hangi üzgün ellere bırakacaksınız? Bunca medeniyet eserlerinin gömüldüğü yer olan bu yanmış dünyaya gökteki meleklerden birer Fâtiha göndermelerini dileyerek kim bir mezar taşı yazacak?»

Gazetenin baş sütunları bu yolda ümitsizce, karamsar sözler, hükümlerle dolu. Havadis kısmına geçtim. Korkum büsbütün arttı. Şöyle yazıyordu:

«Dünyanın felâketi ihtisas sahipleri tarafından bir teknik kesinlikle belirtildikten sonra halkın heyecanı son dereceyi buldu. Korkularının şiddetinden intihar edenler başladı. Delirenlerin sayısı inanılmayacak bir derecededir. Mevcut tımarhaneler, sürü sürü getirilen delirmişleri almaya yetmediğinden hükümet işlerine ait büyük yapılardan birkaçını tımarhaneye çevirmek ilgili makamlarca düşünülmektedir. Her devletin parlâmentosu halk üzerindeki ana baba koruyuculuğu ve idareciliğini son saate kadar korumaya karar vermiştir.

«Mahkemelere gelen dâvalar şimdilik kanun şekillerine uydurulamayacak derecede garip kılıklara girdiğinden hâkimler, hüküm vermekte güçlüklerle karşılaşılıyorlar.

«Anarşistler bu umumî heyecan ve yas karşısında korkmak değil, aksine, memnun ve rahatlamış görünüyorlar. Ölümle hayatı sembolize eden siyahlı beyazlı bayraklarını açıp ölümü kutlamak için tertipledikleri marşı ürkütücü bir yücelikle söyleyerek sokaklarda dolaşıyorlar. İlk mısraları şunlardır:

*Kuyrukludur hocamız
Kuyrukludur loncamız
Haydi durdursanız a
Patlayacak bombamız.»*

«Bunlara benzer birçok taffsilât daha okuduktan sonra uyandım. Kendimi döşegimde, kan ter içinde buldum. Bu rüyada gördüklerim, aklımdan çıkmadan hepsini bir kâğıda yazdım.»

Birkaç akşam sonra kendimi gene aynı yüce yerde, Çamlıca'daki uyuduğum köşkte buldum. Gene o yeşillik, gene o güzellik, gene o güller, gene o bülbüller... Ama bu sefer o ilk manzaradan fazla bir şey vardı. Işıklı başı göklerde şimşekler çakan akla sığmaz irilikte, nurlu bir sorgucun yelpaze gibi açılmış ucu etrafa aydınlık gölgeler saçarak Marmara'nın sularına sarkmıştı. Bu işlemleri gökyüzü süsünün eşi bir kopyasını da denizin durgun ve lâcivert bağrında resmedilmiş gördüm. Gözlerim kamaştı.

Uşağım gene bir demet gazeteyle odaya girdi. Zavallı, korkusundan ağhyordu.

— Ne var? dedim.

— Efendim, kıyamete bir şey kalmamış. Alınız, okuyunuz... ürkütücü cevabını verdi. Gazetelerden birini açtım. Gözüme ilişen ilk müthiş haber şu oldu:

«Bu gece, gece yarısından iki saat sonra yeryuvarlağı Halley'in kuyruğuna girecektir.»

Saatime baktım. Henüz alafranga yedi. Olaya daha on dokuz saat kadar var.

Uşağım odadan çıkmıyor, ağzı açık bir suratla dikilmiş karşımda duruyordu. Sordum:

— Neye gitmiyorsun?

— Meraktan ölüyorum efendim. Allah aşkına bilgi veriniz. Yazılan şeyleri herkes bir türlü yorumluyor. Sizin de fikrinizi almak isterim.

Okudum:

Rusyadan telgraf:

«Kafkasya'nın güney batı taraflarına yağmur gibi göktaşları dökülüyor. «Bolid» lerin bazıları birer dünya parçası denecek irilikte ve kalitede. Bunların korkunç düşüşlerinden yeryüzünde büyük delikler, yarıklar açıldı. Bâkü taraflarında açılan maden kaynakları yaralarından petrol, petrol yağları, Hazer de-

nizinin o yakınlardaki yüzünde şimdiden birkaç santim kalınlık kazandı. Bir parlamadan fevkalâde korkuluyor.»

Bir saat sonra başka bir telgraf:

«Parlama oldu. Koca Hazer denizi kırmızı isli bir lav çıkaran bir çanak maytabı şeklini aldı. Bu büyük yangının bize komşu gezegenlerden bile görüleceğini bilenler kesin olarak söylüyor. Deniz taşıtları bu alevlerin ortasında çıra gibi yamıyor. Boğucu, kızgın bir duman her yanı kapladı. Adı geçen denizin kıyılarında oturanlar Karadeniz ve güney batı taraflarına kaçmaya çalışıyorlar. Ölümlerin sayısı çoktur. Gökleri kaplayan kanlı alev bulutları en uzak mesafelerden görülüyor.»

Rusya'dan üçüncü telgraf:

«Bu korkunç deniz yangını (Kûr) ırmağı yoluyla içerilere yayılarak (Suvanga) gölüyle ortak bir akış kazandı. Her yandan patlayan kaynaklardan petrol yağı, korkunç alev sütunları şeklinde gökleri yalıyor.»

Rusya'dan dördüncü telgraf :

«Yangın akıl almaz bir şekilde genişliyor. (Yelisa ve Topol), (Erivan) vilâyetleri ateş içindedir. Yangın kuzeye, (Aleksandropol) ve batıda Kars'a doğru hızla yürüyor.»

Rusya'dan beşinci telgraf:

«Yangın güneyden Tebriz'i, batıdan Trabzon'u buldu. Manzaranın feciliği, korkunçluğu tabii felâketlerden hiç biriyle ölçülemez. En korkunç zelzeleler, tahribat çevresi bakımından buna nispetle hiç kalır.»

Bu tafsilatı yüksek sesle okuduğumdan, uşak karşımda tiril tiril titriyordu.

— Neye titriyorsun Bekir?

dedim. Korkudan sararmış yanakları üzerine akan gözyaşlarını silerek cevap verdi:

— Samsundan hısımlarım var. Yangının oraya gelmesine bir şey kalmamış. Ya bu gece Karadeniz tutuşursa ne yaparız efendim?

Bekir'i avutmak için bir-iki söz ararken dışardan bir gürültüdür koptu:

— «Avrupa'dan şimdi gelen telgraf... telgraf... telgraf... İki saate kadar denizlerin taşacağını, dünyanın batacağını yazıyor bu telgraf...»

naraları etrafı çınlatmaya başladı. Bekir hemen koştu. Bir dakika sonra elinde bir gazeteyle geldi. Aldım. İşte içindekiler:

SABAHA'IN TELGRAF İLÂVESİ

Londra 18 Mayıs

Hayli zamandır kuyruklu yıldızın etrafında beliren uydu, yörüngesinden çıkarak dünyanın çekimine tutuldu. Baş dönmesi verecek gibi artan bir hızla üzerimize geliyor. Halley'in bize yolladığı bu korkunç öncü, kuyruğun dokunmasıyla olacak tahmin edilen zararları hiç derecesinde bırakacak kadar dünya için büyük tehlikelere sebep olacaktır. Halley'in bu müjdecisi 3852 kilometre çapında bulunduğundan, aydan (1) 377 kilometre daha büyük çaptadır. Bu bir göktaşı değil âdeta koca bir dünyadır. Yapısının katı olduğu tahmin ediliyor. Avrupa astronomlarınca buna «Müthiş Bilâ» adı verildi. Çünkü üzerimize düşmeden önce Ay'la dehşetli bir karambol yapmaları ihtimalinden söz ediliyordu. Düşüşten önce dünyanın uydusuyla aralarında böyle bir çatışma olsa bu iki varlığın ateş kitlesi halinde dağılacak enkaz parçaları tasarlanamayacak şiddette birer mermi kesilerek dünyamızı eşi görülmedik bir gök bombardımanına tutar..

Bu tanelerin tesirlerine karşılık en son sistem kaleler ve istihkâmlar, Krupp topu güllesine karşı tutulan sigara kâğıdı gibi kahr.

«Müthiş Bilâ», Ay'la çarpışmadan üzerimize düşse dünyamızla büyüklükçe nispeti bir elma üzerine fındık kadar bir tane sıkılmak kabilinden olur.

«Müthiş Bilâ» ya dair ikinci telgraf. 18 Mayıs.

Bilenlerin söylediğine göre Müthiş Bilâ'nın düşeceği istikamet ve zaman kesin olarak tayin edilmiştir. Ay'la çarpışmayacaktır. Çünkü Bilâ'nın yörüngesi, ayınkini geçeli dört günden ziyade olduğu hesap yoluyla tayin edilmişti. Ay'ın dünyaya uzaklığı 96 000 daha doğrusu 96 109 ile 90 833 fersah arasında değişmektedir. Buradan Ay'a bir telgraf çekilmek gerekse bir buçuk saniyede ulaşır. Barutla atılan bir top mermisi oraya dokuz günde düşer. Yeryuvarlağından hareket edecek bir ekspres treni sekiz ay yirmi dokuz günde Ay Durağı'na çıkar. Ay'ı yörüngesi üzerinde durdurmak kabil olsa 4 gün 19 saat 55 dakika-

da yeryüzüne düşer. Müthiş Bilâ'nın ay yörüngesi hizalarında hareketini pek hafifletmişken sonradan hızını artırması hacım ve büyüklüğe Ay'a hemen eş olması düşüş nispetlerini de birbirine yaklaştırdığından bu korkutucu olayın bugün öğleden sonra saat üçü kırk altı dakika on yedi saniye geçe olması haber veriliyor.

Gerçekten başıma bir dönme geldi. Olacak felâketin korkunçluk derecesini tasarlayabilmek için elimi gözlerime tutarak öyle kaldım. Karşımda Bekir'in de saniyeden saniyeye benzi daha ziyade atıyordu. Kibleye yönelir gibi ellerini göğsü üzerinde kavuşturarak:

— Beyefendi, kıyamet kopacağını anladım... Kaç saat sonra öleceğiz? Aptes alıp hazırlanalım... dedi.

Gene saate baktım. Alafranga yediği yirmi geçiyordu. Hesapladım.

— Müthiş Bilâ'nın dünyaya düşmesine dokuz saat yirmi altı dakika on yedi saniye kalmış olduğunu söyleyince ağlayarak:

— Helâllaşmak gereken birçok kimse var. Şimdi ben onları nerede bulayım? Çoluk çocuğuma da hasret gideceğim... diye dövünen Bekir'e:

— Sus, aklımı karıştırma, dedim.

Aşağıdaki heyecan verici tafsilâtı okumaya devam ettim:

Düşüş istikameti Atlas Okyanus'unun doğuda Afrika ve Avrupa, kuzeyde İzlanda - Grenland, batıda Kuzey Amerika'nın güney kısmı ve Güney Amerika'nın kuzey kısmı, güneyde St. Roche'la Gine arasında meydana gelen deniz bölgesine doğrudur. Dokunma yeri hemen 33. enlem üzerinde bulunacaktır. Boylamasına bir kutuptan öbürüne uzanan Atlas Okyanusunun eni 3 500 ile 6 700 kilometre arasında değişmektedir. Bunun için çapı 3 852 kilometre olmasına göre iki kutup arası iki eşit parçaya bölünmüş olsa Müthiş Bilâ, yukarıda yazdığımız Atlas Okyanusu çevresine yuvasına geçirilen bir yüzük taşı gibi oturacaktır.

Bu korkunç çarpmanın kıyamete benzer gürültüsünü duyacak beyinler kumbara gibi birer birer patlar, dağılır. Bu gök güllésinin önünden tutuşarak kaçır. Havanın sıcaklığından, basıncından zaten oralarda kimse kalmaz ki bu patırdıyı duymaya vakit kalsın?

Atlas Okyanusu'nun en derin yerleri 8 340 metre ve Müt-hiş Bilâ'nın çapı ise 3 852 kilometre olduğundan suya girecek yay parçası bağlantısının diklemesi çapının boyu olan 3 852 000 metrede ancak 8 340 kadarını gösterecektir, ki bu oran içinde 8-9 milimetre kalınlığında su bulunan bir havuza 3 852 milimetre ve yani üç metre sekiz desimetre beş santimetre ve iki milimetre çapında yuvarlak bir cisim atmakla gösterilebilir. Ama, olmaz ya, olmuş gibi kabul edilerek dünya kabuğunun bu çarp-maya dayandığı kabul edilse o düşüş ânında Atlas suları göğe öyle bir taşmayla atılacaktır ki altmış kilometre kadar olan at-mosferin yüksekliğini bularak bütün sahilleri yüzlerce kilomet-re içerilere kadar bir okyanus haline getirecektir. Bu ulu şelâle-nin üzerine düşeceği kıtalarda ne bir insan kalacak, ne bir memleketten iz. Kuduz bir deniz her şeyi silip süpürün yutacak. Batı Avrupa en ziyade zarar görecektir kıtalar arasında bulunuyor. İspanya, Fransa, İtalya, ta Rusya'ya kadar bu memleket-lerin hepsi suya boğulacak. Akdenizle Marmara, Karadeniz bir-leşerek tek bir büyük deniz halini alacaktır.»

Bu satırları okuyunca benim de vücudumu hafif bir ürper-ti kapladı. Dudaklarımın titrediğini gören Bekir sordu:

— Artık bu dünyadan ümit yok mu? Mutlaka batacak mıyız?

— Dünyanın her tarafı batmayacak ama buralarda büyük bir tufan olacak. Her tarafı sular kaplayarak İstanbul sular altında kalacak?

— Öyleyse Beyefendi, ne duruyoruz? Dünyanın batmaya-cak yerlerine kaçalım.

— Onu ben de düşündüm ama olmuyor ki Bekir...

— Neden Beyefendi, neden?

— Çünkü Atlas Okyanusu'nun bu saldırısından çıkacak dehşeti fırtınalardan biraz kurtulabilmek için insanın Avustral-ya'ya, hiç olmazsa uzak doğuya kaçması gerekiyor. Oralarının buraya ne kadar günlük yol olduğunu biliyor musun? Halbuki kaçabilmek için önümüzde dokuz saatten fazla bir zaman yok... Bu zaman içinde insan İzmir'e bile gidemez.

Bekir' in iki çenesi birbirine çarparak:

— Öyleyse ne yapacağız efendim?

— Ne yapılır? İki elimizi kavuşturup boynumuzu bükerek felâketin gelişini bekleyeceğiz. Başka çare var mı?

— Aman efendim, durmayalım. Haydarpaşa'dan trene bi-

nip hiç olmazsa Eskişehir'e, Konya'ya kaçalım. Oraları denizden uzaktır. Belki kurtuluruz.

Bekir'in bu çocukça fikrine karşı acı acı gülümsedim. O zavallının gözünde uzak doğuyla Konya'nın yer bakımından pek farkı yoktu.

Bekir'e ihtiyatlı olmayı tavsiye etmeye lüzum görerek dedim ki:

— Telâşlanma... İçeride kadınlar da bir şey duymasınlar. Ne felâket gelirse birdenbire olsun bitsin. Hepimiz bir anda ölü-rüz, biter. Keşke bizim de bir şeyden haberimiz olmasaydı. Şimdi bu üzüntüyü, bu çarpıntıyı çekmezdik.

Bekir, ağlayarak:

— Beyefendi, ben ölmeye öyle kolay kolay razı olamam. Elbette düşünüp bunun bir çaresini bulmaya çalışacağım.

— Haydi çekil karşımdan, aptal herif. Bu kadar bilginle-rin, bu kadar hükümdarların, bu kadar milyonerlerin bir kurtu-luş yolu bulamadıkları felâkete karşı sen ne çare keşfedecek-sin?

— Efendim, böyle tehlikeli zamanlarda can korkusuyla en budala kimseler bile Eflâtun kesilir. Elbette ben kendi kafama göre bir yol keşfederim... (Gözlerini bana dikip parmaklarının ucuyla acele acele birkaç defa ensesini kaşıyarak) Beyefendi, aklıma uygun bir tedbir geldi.

— Nedir?

— Meselâ bahçeye büyük bir sandal hazırlasak... Burala-ra su bastığı vakit içine girer otururuz, fena mı olur? Böylece ölümden bir adım kaçmış oluruz.

— Bekir, böyle yüksek yerler su altında kalmak için kim-bilir ne fırtınalar, ne tufanlar kopacak. Hiç bir sandal parçası-yla o kıyametten kurtulmak mümkün olur mu?

— Beyefendi, böyle bir ihtiyatlık etmek bunun bize bir faydası olmasa bile zararı da dokunmaz. Beş on lirayı sokağa atmış oluruz. Zaten birkaç saate kadar bütün varımızı bıra-lıp ölecek değil miyiz? Hiç olmazsa bu hazırlık bize ufak bir avunma olur, kalbimize biraz kuvvet verir.

Bekir'e istediği parayı vererek:

— Haydi git, bir sandal bul. Ama şimdi herkes bizim gibi düşünmeye, yani bu yoldan canını kurtarmaya hazırlanıyorsa sen aşağıda sandal değil ya, bir kırık tekne bile bulamazsın.

— Bizim ahali böyle şeylerde çarçabuk aklını başına top-

layamaz. Onlar son kerteye gelmedikçe, yani sular yangın kulesine kadar varmadıkça kayık, sandal tedarik etmeyi düşünmezler. Her şeyde, her şeyde yumurta kapıya geldikten sonra çare ararlar... Bazı Hıdırellez günlerinde arabalar üç-dört mecidiyeye gezinti yerine giderlerken tutmayıp da iki liraya çıktıktan sonra kiralayanları bilmez misiniz? Odunun çekisi yirmi kuruşayken almazlar da karlar yığıldıktan, otuz beşi geçtikten sonra alırlar... Kömür de öyle, soğan da öyle, her şey de öyle.

— Bekir, nafile telâş ediyorsun. Bu korkunç Bilâ felâketinden kurtulacağımız, olmayacak şey ya, farz etsek bile arkasından dokuz-on saat sonra Halley'in kuyruğu belâsı var.

— Beyefendi, elbet ona da bir çare düşünürüz. Böyle büyük felâket zamanlarında en akıllı, en okumuş adamların bilgileri beş para etmez de benim gibi en bilgisiz insanlar ne işler becerirler.

— Haydi haydi, git. Sandal alacaksın, mavna mı, ne alırsan al.

Bekir çıktı. Gazetenin arkasını okumaya giriştim. Müthiş Bilâ'nın düşmesi sırasında yeryuvarlağının yörüngesinden çıkması ihtimallerinden, bununla ilgili bin türlü teorilerden söz ediliyordu. Gerçeğe uygunluk derecesi şüpheli, bu ucu bucağı gelmez sözleri oldukça en bilgin, en teknikten anlayan kimselelerin böyle ince anlarda birer ahmak kesilecekleri yolunda Bekir'in teorisini kabul edeceğim geldi. Sade fen adına birçok la-kırdı söyleniyordu. Ama Bekir'in bir sandal hazırlaması gibi en ufak bir kurtuluş çaresi olsun görüp okuyamadım.

Müthiş Bilâ, Atlas Okyanusu'nun o haber verilen kısmına düşüp oturduktan, bu çarpışmanın meydana getireceği tufanları, âfetleri geçirdikten sonra bu dünyada sağ kalan insanlar ne harikalar, ne acayip şeyler görecekler... İlim ne büyük faydalar sağlayacaktı. Çünkü bu yaşadığımız âlemin üzerine başka bir dünya daha eklenmiş olacaktı. Kaplarına sığmayan bu şimdiki zaman insanları, bu yeni dünyanın üzerine çıkmak için kimbilir ne gibi bir yükseliş vasıtası icat edeceklerdi. Önce balonlarla, uçaklarla çıkılacak, yavaş yavaş dişli trenler yapılacaktır, 3 852 kilometrelik bir yüksekliğe ulaşılabilecekti. Dünyamızın son atmosfer tabakalarından sonra Müthiş Bilâ'nın yukarılarında nefes almaya elverişli hava yoksa bu yeni dünya turistleri denizlerin altında işleyen işçilerin giydikleri gibi iskafandra dedikleri o koca kafalı camdan gözlüklü elbiseler giyip kendile-

rine aşağıdan hortumlarla hava verile verile öyle yükseleceklerdi. Bu ekleme dünyada güzel iklimler, değerli madenler keşfedildiği takdirde milletler arasında gene senin, benim kavgaları çıkarak ne savaşlar olacak, gene ne kanlar dökülecekti. Şu eski dünyayı aralarında bir türlü adalete uygun şekilde paylaşamayan insanlar bu yenisi için büsbütün çıldıracaklardı.

Yahut Müthiş Bilâ'da insan varsa dünyalarına, vatanlarına hücum eden eski dünya insanlarını içeriye sokmamak için Bilâ'lılar şiddetli müdafaalarda bulunacaklardı. Onun için başka bir dünyanın savaş usulleriyle, kendi cinsinden olanları öldürmek niyetiyle icat ettikleri yok etme aletleri görülecek ve devletin genel kurmayları bu yeni savaştan örnek alınacak birçok önemli noktalar bularak savaş tarihi kitaplarını yazacaklardı.

Bilâlılar dünyalıları yenecek bir nitelikteyseler o zaman bütün Avrupa vaktiyle Roma'nın barbar istilâsından daha korkunç bir afete uğrayacağından artık Avrupa devletleri arasında üçlü birleşme, ikili birleşme çeşidinden ihtiyatlar lüzumsuz görülecek, bu genel belâyâ karşı gelebilmek için bütün devletler, Fransızlarla Almanlar, İngilizlerle Ruslar hepsi birleşmeye ve Balkan hükümetleri hep birden dostça harekete mecbur kalacaklar. Avrupa siyasetinde ilk ve belki de son defa olarak genel kurtuluşun genel birleşmede olacağı gerçeği entrikasızca kabul edilmek harikası görülecekti.

İrfan Bey, hayli uzayan konferansını burada kesti. Çünkü sözün sonlarında hanımların çoğu bir şey anlamayarak uyuyakalmışlar, oradan buradan ufacık çocuklar vızıldamaya başlamışlardı. Uyuyanların, dalanların uykularını açmak, dinleyenlerin yorgunluklarını gidermek için hanımlara çaylar, kahveler, bisküviler, pastalar, şekerlemeler dağıtıldı. Gene çeneler açıldı. Sofanın içi uğultuyla doldu. Kadınlar için susmak yorgunluk, söylemek dinlenmektir.

İrfan Bey'in kadınların psikolojisine dair epeyce incelemeleri vardı. Daha yedi-sekiz yaşındaki bir çocukken annesiyle birlikte mahalle camisine vaaz dinlemeye gittikleri vakit vâiz efendi, meselâ Yusuf Hikâyesi (Allah ona selâmet versin).ni anlatı, ama hikâyeyi tamamlamaz, hazreti Yusuff'u kuyuda bırakır. Meselâ vaaz Aksaray'da, Karamehmet Paşa camisinde kuşluk zamanı veriliyorsa hikâyenin alt tarafını öğleden sonra İğciler camisinde söyleyeceğini ileri sürerek kürsüden iner, söz

pek meraklı bir noktada bıraktığı için bütün o kadın cemaati Şeyh Efendinin arkasından ayrılmaz, öteki camiye kadar giderlerdi.

İrfan Bey, bu inceliği bildiğinden o kahve, çay, şerbet sohbeti esnasında Hanımlardan her birinin anlayışları ölçüsünden konferanstan fikirce faydalandıkları kısımları birbirlerine doya doya etraflıca anlatabilmeleri için uzun zaman sustu. Kadınlar birbirlerine neler söylemiyorlardı neler. Müthiş Bilâ'nın adını derhal Koca Belâ koydular. Bu belânın dünyamıza ayın son çarşambasında çarpacağını keşfetmeye kadar vardılar. Kimi bunun önce Yedikule'ye düşeceğini, kimi Anadolu Hisarı'na çarpacağını, kimi Kalpakçılarbaşı'na ineceğini söylüyordu.

İrfan, kadınların bu neticeyi çıkarmalarına, bu coşkunluklarına bol bol izin verdikten sonra der ki:

— Hanımefendiler... Affedersiniz, epeyce başınızı ağrıttım. Bugün bu kadar yeter. Bir hafta sonra buraya şeref verirsiniz bir ikinci konferansta rüyamın, yani sözün sonunu getireceğim. Müthiş Bilâ'nın dünyaya nasıl çarptığını, İstanbul'un nasıl sular altında kaldığını, yeryuvarlağının Halley'in kuyruğu içinden geçerken ne gibi üzücü olaylara sebep olduğunu güzelce anlatacağım.

Hem artık Kuyruklu Yıldız bütün incelikleriyle görüldüğünden bir hafta içinde bu konuda önemli incelemeleri belirten ve Avrupa'dan gelecek olan birçok kitap, gazete ve özel dergiler yardımıyla hayli den hayli bilgimi genişletmiş olacağım. Demek ki bir hafta sonra bu bahse dair sözlerimizin arasında bilinmeyen noktaların azalıp bilinenlerin çoğalacağını umarım.

Bir hafta sonra verilecek konferansta gene hep birden toplanmak kararıyla o gün hanımlar dağılırlar.

VI

Birkaç gün geçer. İrfan büroda oturmaktayken odacı gelir. Dışarıda siyah çarşafı, yüzü peçeli bir kadının kendisini görmek istediğini haber verir. İrfan, şaşarak odadan çıkar. Gerçekten de koridorun loşluğu içinde sımsıkı örtülü, ama temiz kılıklı bir Hanımın durduğunu görür. Ziyaret sebebini sorar. Kadın cevap olarak bir zarf uzatır. Tek kelime söylemeden döner gider. İrfan'ın merakı artar. Bir köseye çekilir. Zarfı yırtar, içinden şu mektup çıkar:

Beyefendi!

Kuyruğun içinden mayısın beşinci gününün sonu ve altıncı perşembe sabahı geçeceğimiz haber verilen Halley yıldızı beni meraktan öldürüyor. Ama bu merakım sırf büyük bir korkudan ileri gelme sanmayız. Nasıl olacak? İşte bunu görmek istiyorum. Gönlümde bir korku çarpıntısı var, inkâr etmem. Ama, merakla karışık tatlı bir korku. Uzak içinde iki âlem, gümm diye birbiriyle nasıl çarpışır? Aman Yarabbi.. Görülecek şey Bakınız, bakınız Daha şimdiden içime çarpıntılar geliyor, bir şeyler oluyormuş. Şimdi bu haber verilen tarihte biz Halley'in o saçaklı, o pırıl pırıl, o ihtişam dolu nurlu eteği arasından geçecek miyiz? Aman ne donanma! Bayılırım. Gel keyfim gel Oh. hoh, ne eğlence, ne eğlence! En şatafath şairlerin kalemleri tasvir edemezken böyle yüce bir manzarayı herkes davetsiz, giriş ücreti olmadan seyredecek. İşte eşitliğe bir örnek Meşrutiyetin ilânından beri kardeşlik, eşitlik var diye bar bar bağırıyoruz. Lâkin en alelade bir seyir için gelenlerden beşer onar kuruş alıyorlar. Bu parayı veremeyen oyunu seyredemiyor.

Beş kuruşun sağladığı bir üstünlüğü en adaletçi kanunlar veremiyor. Öyle büyük günlerde, meselâ gelecek 10 temmuz kutlu gününde fakirler için de bedava oyunlar düzenlense ne olur? 10 temmuz dedim de, gördünüz mü, 6 mayısı unuttum. Kadın aklı bu efendim, affedersiniz. İşte o gün de ne olacaksa zengin, fakir, hep beraber olacak.

Ben ne kadar antikalara meraklı bir kıyım, bilseniz

Ben spor delisiyim, ah ne yapayım ki Tanrı beni kadın yaratmış. Alp dağlarına gidenleri, Mont-Blanc'a çıkanları, Mısır'da ehramları gezenleri, Baalbek harabelerinde dolaşanları, balonlara binenleri, uçaklarla uçanları gazetelerde okudukça ne kadar imrendiğimi size tarif edemem. Birkaç ay önce şehrimizde kazada ölen Mösyö Blériau'nun Tatarla'da (Kurtuluş) bir evc çarpan uçağı içinde ben de bulunmadığıma ne kadar üzıldüm, bilemezsiniz. Bu sözlerime gülmeyiniz rica ederim Beyefendi. Ben yalan sevmem. Kendimi olduğum gibi yazıyorum. Ben yaratılıştta bir Türk kızı bulunabileceğine belki ihtimal vermezsiniz. Ama inan olsun ki ben varım, hem de böyle anlattığım gibiyim.

Ah, ah bütün dertlerimi bu mektupta size anlatmak isterim. Belki sonra hafifliğime hükmedersiniz. Bu kadar spor meraklısı olup da nereyi gezdiğim var? Hele o kapanık kış günlerinde evde patlarım Tanrı bilir ya Evde piyanom var, mandolinim var, udum var. Kitaplarım, nakış işleyen makinelerim, her şeyim var. Ama bazan o kadar sıkılırım ki bunların hepsini pencereden bahçeye atacağım gelir. Offf her gün dan dun piyano, dımbır dımbır ut, tıkrır ıkrır makine Usandım bittim, illallah artık

Annemden izin isterim. Sokağa gönder diye yalvarırım. Gönlü olursa yanıma dadımı, lalamı takar, yüziüm sımsıkı kapalı olarak Beyazıt'a kadar gönderir. Şöyle bir lâmelif çevirip eve döneriz. Lalam var dediğime gülmeyiniz sakın. Ne saf adamdır bilseniz Elinde büyüdüm. Babam kadar severim. Ama o da insafsızdır. Geçenlerde gene Beyazıt'a kadar çıktık, Topkapıya inelim, Bakırköyü'ne gidip gelme birer bilet alalım, azıcık dolaşalım, annem nereden duyacak? diye o kadar yalvardım da kandırmak gene mümkün olmadı.

Sokağa çıkmak için izin alamadığım günlerdeki halimi sormayın artık. O, bizim kapanık, yosunlu bahçemizde ağabeyimin bisikleti elimden neler çeker.. Kendimi de, onu da bir duvardan bir duvara çarparak altımda güya bir at varmış gibi âdetâ maneje yaparım. Ondan da bıktım mı ağaçlara salıncak kurarım. Bütün hıncımı onlardan alırım. Kayısı olsun, armut olsun, bütün bu benden yaşlı ağaçların sakatlamadık kolunu dalını bırakmam. İçimdeki ağırlığı böyle de gideremezsem ne yaparım bilir misiniz? Söz aramızda, aman kimse duymasın, usulca yükün içinden tavan arasına sıvışırım, çatı kapağını açarım, dama

çıkarma. Oh, hoh... bütün İstanbul, tekmi! denizler, ta Adalara kadar ayak altında. Orada geniş geniş nefesler alıp biraz ferahlarım. Birkaç ay önce şakacı komşulardan biri beni görmüş, anneme söylemiş. Aman Yarabbi, işitmediğim lakırdı kalmadı. Mereğirse bir kız için dama çıkmak pek ayıpmış. Bu memlekette kızlar için ayıp olmayan ne var acaba? Dama çıkınca aklıma şey gelir. Hani zuhurî oyununda pişekâr kaplamasız paravana ya benzer o parmaklıktan evin tıkırrrrr diye şakşağıyla kapısını açtıktan sonra Hanımlar birer iskemleye basarak güya üst kata çıkmış olurlar da:

— A, a, a... Samatya'da şimendifer bir adam çığnedi, aman içim fena oldu, gibilerden yaygaraya başlarlar... İşte bunu hatırlatır, gülerim. Beybabam beni çok sever. Beni bu dama çıkmak âdetinden vazgeçiremedikleri için şimdi damın üstüne dört tarafı pencere! bir cihannüma yaptırıyorlar. Ne doğru, ne doğru oluyor biliyor musunuz? Burası bana Halley yıldızını incelemek için observatuvar yerine geçecek. Ya Beyim... Astro-miyle yalnız siz erkekler mi uğraşırsınız? Evimizin içinde büyük küçük ne kadar dürbün var ise rasathaneme çıkaracağım. Observasyona koyulacağım. Rasatlarımı size mektupla sunarım inşallah. Yalan, yalan... Böyle atıp tuttuğuma aldırıp da beni bir şey biliyor sanmayınız. Ben bir yıldızın gökteki yerini bile ölçüp kestiremem. Aletler nerede? Büyük babamdan kalma uzun bir dürbün, ağabeyimin çiftesiyle gökyüzü mü gözetlenir? Ama Halley hakkındaki merakım pek fazla. Buna ait özel bilgi almak için size bu mektubu yazmaya kalkıştım. Ama bu aşırı cesaretimi bir ben bilmeliyim, bir de siz. Ha, sahi, unuttum. Bir de bu mektubu size getiren kadın. Çünkü babam, anem sonra bana çok kızarlar. Kimbilir neler olur, ne kıyametler kopar. Gazetelere yazı göndermeme bile izin vermiyorlar. Bana bir şey yazdırmadıktan sonra beni neye okuttunuz? Herkesin kızı yazıyor, bir şey olmuyor da ben yazarsam mi ayıp olacak? diye çok rica ediyorum, hayır olmaz, hayır olmaz... Sana sahip olacak adam müsaade ederse o zaman yazarsın cevabını veriyorlar. İşitiyor musunuz? Bana sahip olacak o adam... Offf... Şimdiden o adamı hiç sevmiyorum. Çünkü daha adını bilmeden, yüzünü görmeden bu adamın isteğine, emrine boyun eğmiş bulunuyorum. Babamın sahipliğinden çıkıp onun emri altına mı gireceğim? İleride beni isteyecek olan bir adamdan büyük bir intikam almak niyetindeyim. Biliyor musunuz nasıl? Bir gün

yeldirmemi giyip ağabeyimin bisikletiyle bizim ahır kapısından dışarıya fırladıktan sonra Samatya'ya doğru demiryolunu bir tutturursam iş olur biter... Bu kadın kim? diye kim olduğunu incelerler. Kimin kızı olduğum anlaşılmıca da beni almaya bir tek kimse bile cesaret edemez. Ne kadar melek huylu bir kız olursan ol. Herkesin içinde bir kere bisiklete binmek herkesi senden nefret ettirmeye yeter. Aman Yarabbi... ne memleket... ne Bétise!..»

Beyefendi, size böyle serbest serbest mektup yazışmaktan beni terbiyesiz, hele namussuz bir kız sanmayınız. Ben pek safım. Herkesi de öyle sanırım. Beni biraz okutup yazdırttılar. Ama insafsızlar, bu öğrenim sermayemi kullanmaya hiç meydan vermiyorlar. Ben de öteki benzerlerim gibi gazetelere makale, hele ah, ah, kadınlığa ait faydalı konularda mini mini süslü kitaplar yazmak istiyorum. Böyle bir kitap kabı üzerinde acaba yazan (... Hanım) diye ismini görmek kısmet olacak mı? Ay, aman, affedersiniz. Yazarlar, isimlerinin yanına böyle Bey, Hanım gibi kelimeler koymazlar değil mi? Kusuruma bakmayınız, acemilik...

Gazetelerde kadınlar aleyhindeki makalelerinizi gördüm. İşte kadın düşmanı bir Bey dedim. Bu mektubu yazmaya cesaret ettim. Beni bir kadın değil, kendiniz gibi bir erkek farzetmenizi rica ederim. Öylelikle dost olabiliriz. Bakınız sizin kadın düşmanlığınıza ben kızmıyorum. Benim de erkeklerden şikâyetime siz gücenmeyiniz. Sizden Halley hakkında bilgi isterim.

Size bu mektubu getiren kadın birkaç gün sonra cevap almaya gelecektir. Sizden büyük, ama büyük bir ricam var

Benim kim olduğumu araştırmaya kalkmayınız. Zaten bu konuda gerekli tedbirleri almaktan geri durmadım. Böyle bir meraka tutulsanız bile boşuna yorulursunuz sanırım.

Bu yalvarışım aksine davranmakta ısrar ederseniz sizinle dostluğu kesmeye mecbur olurum. Sonra karışmam ha.. deh, deh, deh...

İmza :

Kadın olduğuna üzgün
BİR ZAVALLI

Kadın düşmanı İrfan Bey, mektubu okurken o kadar yumuşadı ki iki defa, üç defa okumaya doyamadı. Kadınlara kar-

şı o güne kadar olan şiddetli düşmanlığı onlardan gereği gibi yüz bulamadığı içinmiş. Bunu anladı. O yazıların her satırında belki her kelimesinde tarife sığmaz bir çekicilik, büyüleyici bir tesir buluyor, derin, yüce bir şiir okur gibi kendinden geçip gidiyordu.

Bu mektuba birdenbire niçin böyle kapılmış olduğunu incelemeye, düşünmeye kalkıştı. Hiç tanımadığı bir erkeğe böyle serbest bir dille mektup yazan bir kızın kadınca kimliği pek de emniyet değer bir şey değildir diye düşündü. Bakalım yazdığı şeyler hep doğru muydu? Bu kalem, böyle bir şeyi ilk defa yazmışa benzemiyordu. Mektup usta işiydi. Terbiye saflığına bürünmüş o sözler içinde ne aldatıcı cümleler vardı. Hele mektubun sonundaki Halley yıldızına dair sizden bilgi isterim, gene o kadın birkaç gün sonra sizden cevap almaya gelecektir sözleri bu hanım kızın İrfan'la bir mektuplaşma kapısı açmak istediğine hiç şüphe bırakmıyordu. Ya hele o sondaki deh deh deh deh... gibi çocukça, tatlı tehdidi.. Kimliğini gizlemek için hem kaçmak, hem davul çalmak gibi bir başka... Daha doğrusu:

— Hakkımda inceleme yapmaktan seni menederim. Ama bu ricamı dinlemezsen o vakit umurumda değil... demek değil miydi? İlk mektupta bu ne teklifsizlikti. Dama çıktığına kadar yazıyordu. Aman Yarabbi, ne olursa olsun bu kız bütün o serbest, hoppa, sen sözleriyle İrfan'ın kadınlık adına o güne kadar tapınmaya değer bir şey olarak o zamana kadar zihninde tasarladığı bir ideal değil miydi? Zihnini akmaktan kurtaramadığı bu kötü niyetlerde İrfan'ın kesin olarak alandığım bir manevî kuvvet kendine ispat edivermiş olsa zavallı delikanlı ne kadar mutlu olacaktı, ne kadar.. Bunun bazı şakacılar tarafından kurulmuş bir tuzak olması ihtimalini de düşündü. Yazıyı inceden inceye gözden geçirdi. Yazı kadın yazısıydı. Bundan hiç şüphesi kalmadı. İfadelerinde bir erkek kadar kesinlik, kuvvet, fikir doğruluğu gösteren hanımlar görülmüştü. Ama yazı öyle değil. Yazıdan hemen daima kadın cinsine mahsus bir zayıflık, aman affedersiniz bir incelik, ahlâkça olan düzensizliklerine delâlet edecek bir ufak kaidesizlik olsun görülür. Bu konuda biraz alışkanlığı olanlar kadın yazısını ilk bakışta tanırlar. Bu mesele yazıdan sahibinin karakteri hakkında neticeler çıkarmakla uğraşan kimselerin dikkat etmeleri gereken önemli bir noktadır.

Bu mektuptaki hoppalığına göre İrfan tanımadığı dostunu

gayet güzel, âdeta eşsiz güzellikte bir kız olmak üzere tasarlıyordu. Onun kadınlığın sanatçı eliyle süslenmiş sık bir odada, küçük bir büronun önünde sabahleyin ihmal edilmiş bir tuvaletle eğildiği bir yazı masası önünde, kâğıdın üzerine arada bir altın sarısı saç bükümleri döküle döküle o mektubu yazmakla uğraşır görüyor, en usta ressamın Bâkire Meryem resimlerinde göstermeye uğraştıkları zambak beyazlığındaki yumuşak, ince eli hemen göğsüne çekerek ateşli ateşli öpmek istiyordu. Görmeden âşık olmak... İrfan gibi romaneks tabiatlı bir genç için bu ne büyük bir mutluluktu. Gönlünün bu kadar hızla tutuşmaya elverişli olduğunu bilmiyordu. Dostunun manevî ve maddî hüviyeti hakkında ufak bir şey keşfedebilmek için mektubu evirdi çevirdi, her kelimeden, her noktadan belirli anlam dışında birer mana çıkarmaya uğraştı. Düşündü, düşündü. Bu kız kendisini nereden tanıyordu? Kadınlara konferans verdiği sırada bu küçük hanım da oradakiler arasında bulunmuş olmasın? Ama mektupta konferanstan hiç bahsedilmemişti. Bu da bir kurnazlık olmalı, dedi.

İrfan, o haftaki konferansını, dinleyicileri içinde böyle tapınılacak bir küçük hanım bulunması ihtimalini düşünerek sansasyonel bir şekilde vermek hazırlığına başladı. Ama şimdi her şeyden önce bu mektuba güzel bir cevap hazırlamak lâzımdı. Hemen bürodan çıktı. Köprüye indi. Vapurla Haydarpaşa'ya geçti. Tenha تنها kırlarda dolaşa dolaşa ağaç altlarında, çayırliklarında otura otura kurşun kalemle şu müsveddeyi yaptı.

Hanımefendi,

Hakkımda gösterdiğiniz teveccühe lâyık olabilmek için yazacak söz bulamıyorum. Bendenizi ne acayip, ne güç, ne mutlu bir hale düşürdünüz. Şu anda gönlümden taşanların hepsini yazsam, of, olmaz. Çünkü pek ileri varmış, müsaadenizi kötüye kullanmış, aramızda açılan şu birbirimizi görmeden mutlu bağlantıyı daha ilk adımda sarsmış olurum. Size pek bilgilice, pek ağırbaşlı, pek usluca bir cevap yazmak isterdim ama bu mümkün değil.

İşte bakınız ağlıyorum. Niçin, niçin? Bu niçini açıklamak biraz uzun sürecektir. Beni dinlemek için biraz sıkılmak lütfunu esirgemezsiniz değil mi? Bugüne kadar hiç bir kadın tarafından acıları sorulmaya tenezzül edilmeyen bu zavallı kalbimde ateş almaya elverişli, birikmiş, öyle bir sevme cevheri var ki işte bil-

meden siz ona dokundunuz. Bu sevmeye tabirini affedin, kabahat bende değil. Bu coşan ben değilim aşktır, tabiattır.

Mektubunuzda gösterdiğiniz saflığa aynı saflıkla karşılık vereceğim. Olduğum gibi görüneceğim. Şimdiye kadar sevilmedim. Çok özendim. Ama sanırım ki sevmedim. Yahut biraz öyle sandıklarımın sevgi olmadığını şimdiden anlıyorum. Gençlerin gönüllerini saadetle dolduran seveda perisi benim gönlümde hiç bir vakit gerçek bir şekilde belirmedi. Daima, daima hayal şeklinde kaldı. İşte ben öyle oyalandım. Hayaller, hülyalar arkasında koştum. Hep mevcut olmayan güzeller için ağladım. Bu hicler için o kadar yorulduğum ki aşkı da inkâr edecek bir hale geldim. Ama siz onu işte şimdi gönlümde bir anda yaktınız, alevlendirdiniz. Siz diyorum. Bir vefalı kimse olduğuma sevinerek bütün üzüntülerimi dökmek istiyorum. Galiba gene aldandayım. Çünkü siz kimsiniz? Şu anda beni miçin gene ihtişamlı bir hayalden başka bir şey değilsiniz. Elimde maddi varlığımın belgesi yalnız bir mektup var. Bu kâğıt parçasından ben gönlüme göre neler çıkarıyorum. İşte bunlar da hülya, bunlar da birer hayal... Bu lütfen gönderdiğiniz mektupta aşka, sevdaya dair tek kelime yok. Ama görme yanlışlığına tutulmuş bir zavallı gibi gönlümdeki ateşi orada görmeye çalışıyorum. Sizi ne gönül okşayan hallerde tasarlıyorum bilerseniz. Sevdanın uyarıcılığı hayal gücümü süslemeye başladığı zamandan beri gönül tahtımı dolduran aşk kraliçemde ne güzellikler tasarlıyorsam şimdi hep onları sizde görüyoruz. Bu anda siz benim için bir hayal, ama senelerden beri kuruntularımın bütün sanatçı ve güzellik seven yaratıcılığıyla ortaya koyduğu ve bugün gerçeğe çevrilmiş olan bir güzellik hayalisiniz. İcat kuvvetim sizi Venüslerden, en ilâhî şâirlerin ve ressamların göküzünde pembe bulutlar ortasında, yeryüzündeyseniz çiçekli vadilerde, derelerde, güller, yasemenler arasında nilüferlerle döşenmiş duru sular içinde canlandırmaya uğraştıkları güzellik perilerinden hep birer güzellik toplayarak yaratmıştır. Siz, ezelden ebede kadar benim olan bu can yoldaşımsınız, değil mi? Rica ederim, artık beni aldatmayınız. İşte böyle. İşte tıpkı böyle tasarladığım gibi ortaya çıkınız.

Yazdıkça coşuyorum. Coştukça yazarsam sizi kendime daha çok güldürürüm. Belki de kızdırırım. Bundan korkuyorum. Ama duramayacağım ki. Hayalinizin bir sinir akımı kesilen beynimdeki dalgalanışlarını âdeta hissediyorum. Uzun mesafe-

lerden görme kabil olduğunu gösteren bir televizyon âleti gibi gözlerim bir duygu harikasıyla sizi uzaklardan görmeye çabalıyor. Varlığınızın belgesi olan o elimdeki mektubunuzla sizi yokluk âleminde bulmaya çalışıyorum. Kendinizi keşfetmek hakkında araştırmaya girişmemekliğimi mektubunuzda emretmişsiniz. Sonra ha, ha, deh, deh buyurmuşsunuz. Ben bu deh dehlerden pek korkarım. Çünkü kulaklarım insan diliyle alışmaya çabaladığı sırada annemden işittiğim ilk tehdit sözleri işte gene bu deh deh dehler olmuştur. Ama insan mayasında yasaklanan şeye karşı çekinmekten ziyade eğilme istidadı vardır. Madde bakımından değilse de mânen olsun kimliğinizi keşfetmek merakından kendimi alamıyorum ki. Bir şey yapmak günah olabilir, ama düşünmek öyle değil. Zihni, çalışmaktan kim alıkoyabilir? Hele bu kabahatinden dolayı kim kınayabilir? Oradan dışarı çıkmayan tasarımlar ne şekil ve özde olursa olsun buna kanun bile karışmıyor.

Mektubunuzda kim olduğunuzu keşfetmek için ip ucu olarak kullanabileceğim yalnız şu cümle var:

— Bir gün yeldirmemi giyip ağabeyimin bisikletiyle bizim evin ahırkapısından fırlatarak Samatya'ya doğru bir tutturur sam iş olur biter — Sizi bulmak için bana araştırma başlangıcı olabilecek cümle işte bundan ibaret. Bu satırlar, evinizin ahır kapısından çıkılınca demiryoluna inildiğini, ağabeyiniz bulunduğunu, onun da bir bisikleti olduğunu anlatıyor. Ama bu demiryolu ta Gülhaneden Yedikule'ye doğru uzanıyor. İstanbul'un Marmara'ya bakan bu kısmında ahır kapılarından demiryoluna inilir binlerce ev var. Bunların içinde sizinki hangisi? Bunu bulmak ne güç bir bilmece... Sonra bisikletine bakarak ağabeyinizi keşfetmek. Bu da hemen Ordu'da sarı çizmeli Mehmet Ağa belirsizliğinde bir şey...

Kimliğinizi gizlemeye uğraşır gibi görünüp de kendinizi belli etmek için mektubunuza şu kadarcık bir cümle sıkıştırmış olmanız üzüntüden beni öldürmek muzipliğinden başka neye yorulabilir? Mademki bu tarafı ezelemekten beni alıkoyuyorsunuz işte bendeniz de bu noktada susuyorum. Emrinizi yerine getirmeye söz veriyorum.

Halley kuyruklu yıldızına dair merakınızı söylüyor ve bu konuda bilgi istiyorsunuz. Bu meselede benim bildiklerim de herkesinkinden pek fazla değil. Bu konudaki genel bilgi kitaplarda, gazetelerde görülenlerden, ağızdan ağıza yayılan söylen-

tilerden ibaret. Mühasssaların bilgisinin de pek kesin olmadığını söylersem gülmeyin. Matematikçiler Halley'in güneşe yaklaşmaya kadar yörüngesi üzerinde her an artan hareketini ve yeryuvarlığına en ziyade yaklaştığı zaman aralarındaki uzaklığın neden ibret olacağını hesaplamaya uğrasa dursunlar, beri yanda birtakım bilginler ışık tahlili yaparak kuyruğun yapısını anlamaya uğraşıyorlar. Bu ışık tahlili için bakın gene mühasss bilginlerden biri ne diyor:

«Bir gaz memesinden çıkarak önce bir şeffaf prizmadan geçirilmiş bir ışığı bir negatif fotoğraf camı üzerine yansıtarsak klişe üzerinde birtakım çizgiler meydana gelir. Bu çizgilerin durumuna göre memede yanan gazın katı veya uçucu kısımları anlaşılır.»

Onun için havagazı başlıca karbonla hidrojenle yapılmıştır. Şimdi bu tahlil bize ne öğretmiş oldu? Sadece karbonla hidrojenin varlığını bildirdi. Bu iki cismin birbirlerine karşı ne durumda bulunduklarını göstermedi. Astronomlardan biri klişesi üzerinde kuyruklu yıldızların bu iki maddeyi gösterdiğini haber vermesi üzerine şimdi tahlil edilen şeyin yapma havagazından ibaret olduğu sonucuna varırsak tuhaf olmaz mı?

İşte size güzel bir roman konusu. Gazhane müdürlerine müjde. Bu kuyruğun yeryuvarlığına dokunması sırasında hiç olmazsa sekiz on aylık harcamayı karşılayacak kadarını gazometreye çekip doldurarak herkesin korktuğu bu olaydan büyük bir faydalanma payı çıkarırlar.

Kuyruklu yıldızlara dair yapılan ışık tahlilleri pek müthiş bir öldürücü zehir olan siyanürün varlığına delil olan çizgilerin görüldüğü söyleniyor. Ama bu kuyrukların siyanür maddelerini kompoze bir halde ihtiva ettikleri kaleme alınmıyor. Bu gibi ciddi ve özel hallerde bilginin sınırı, izni dışına çıkarılan sözlerin hükmü olamaz. Gerçeği hayallerden ayırmalıdır. Kuyruklu yıldızlardan bazılarının çekirdekleri milyarlarca ton ağırlıkta katı ve yoğun maddelerden meydana geldiği ihtimali kabul edilsin, ama kuyruklarının güneşin ışınları tesiriyle üflenlen, geri itilen pek hafif gazlardan meydana geldiği fizik bize gösteriyor. Bu hafiflik öyle ideal bir derecedeki yoğunluğu bu kadar aşağı olan bir cisme gaz denebilmesi bile düşünülecek bir şeydir. Bu hafifliğin derecesini anlayabilmek için bizim hava boşaltıcı aletlerimizin boşluğu bile bize gerçeğe uygun bir fikir veremez. Kuyrukların bu hafifliği tasarlanamayacak bir derecededir.

Hattâ o derecede ki, yeryuvarlağın kuşatan atmosferin buna nispetle yoğunlukça bir kurşun veya platin çevre yapacağım söylersem aşırı gitmemiş olurum. Bu kadar hafif bir cisme dokunmakla yeryuvarlağı için olmadık tehlikeler kuruntusuna kapılmak pek yersizdir. İşte bilginlerin birtakımı da bu yolda fikirler ileri sürüyorlar. Hakkı, haksız, mayısın beşi geçip de altıncı perşembe sabahı gelince belli olacak. Ama korkmayınız efendim. İnsanlarda korkanları daha çok korkutmak şakacılığına düşkünlük ziyadedir. Kim bilir daha ne lakırdılar çıkarcaklar. Bu kötülük isteyenlere karşı kullanılacak en tesirli silâh, dayanıklı olmak ve ilgilenmemektir. Olacak felâket bu dedikoducuları ıskâ geçecek değil ya. Kendilerinin dışında kalamadıkları bir tehlikede herkesi korkutmaya çalışmak bir çeşit aptallık değil midir?

Geçenlerde bizim evde hanımlara bir konferans vermiştim. Yarım kaldı. Onu üç gün sonra tamamlayacağım. Tenezzül buyur da şereflendirirseniz mutluluğumun sonu olmaz.

Şu mektupta kullandığım dil serbestliğinden üzüldünüz ve alındınızsa affınızı dilerim. Söz samimiliği azarlamaya değer görülmez inancındayım. Sözlerinizden o kadar büyüledim ki cevabımda duygularımı gizlemeye, ihtiyatlı olmaya, gücüm yetmedi. Zihnimden, gönlümünden kopan taşkınlıkları olduğu gibi kâğıda geçirdim. İşte şimdi gene zihnimde, gönlümde, dilimde, kalemimin ucunda taşmaya hazır bir cümle var. Yazmadan duramıyacağım: Yapılmaya hazır olan rasathanenize gökyüzünü gözetlemek üzere beraber bulunmak mutluluğunu dilemek dehşetinin ruhuna verdiği çarpıntıları, heyecanları, zevki söylemek isteği...

İrfan Galip

VII

İrfan, bu mektubu temize çektikten sonra birkaç defa okudu. Kimliği, terbiyesi ve niyeti bilinmeyen bir kıza ilk hamlede bu kadar tutkun görüldüğüne sıkılarak mektubu değiştirmek, pek ağırbaşlı ve ilgisiz bir üslûpla bir başkasını yazmak istedi. Ama bu yazdığı şeyler ne yalandı, ne de dalkavukçaydı. Gerçekten gönlünde kopan fırtınayı göstermişti. Bu fırtına mektup yazdığı kısa zamansız, birdenbire patlamış, garip, çok garip görünecekti. Ama ne olursa olsun yalan değildi. Yalan olmayan şey gerçek değil midir? İnsan toplumları içinde açıklanması zararlı olan gerçekler çoktur. Daha insan aklı her gerçeği sindirecek mükemmel terbiye derecesine ulaşmamıştı. Ama gerçeği görenler isterse kendi zararlarına olsun onu yaymaktan çekinmeyerek kendi cinslerinden olan insanların gelişmesine çalışmaktan geri durmamalıdır. Açıklanması güç olan gerçeklerin gizlenmesi daha güçtür. Evet, evet... İrfan, söyleyecekti. Ya içindeki derde merhem olacak bir kalbe raslayacaktı, ya bütün bütüne bedbaht olacaktı. Bir gün sonra o kadın gene büroya geldi. İrfan Bey, mektubu verdi. Ertesi günü büyük bir çarpıntı içinde cevap bekledi. Ama hiç bir şey çıkmadı. Vakit geçtikçe kendisinin, kızın gözündeki acayip durumu ve horlanması artıyor gibi geliyordu. Konferans günü geldi çattı. Bütün kadınlar arasında pek gürültülü olması için hazırlıklarda bulunmuştu. Konferans verilen yerin üstündeki sofanın ortasına büyük bir masa ve bunun üzerine düştüğü zaman çok gürültü çıkaracak birtakım eşya koydurdu. Dadısının kızı Rasiha'yı özel talimatla üst kata nöbetçi dikti.

Aşağıdan elektrik düğmesine dokunur dokunmaz Rasiha bu masayı, üstündekilerle birlikte, büyük bir patırdıyla devirecekti. Konferans yerinin bahçeye olan pencerelerini açtırdı. Bu bahçeden içeriye belirsiz bir şekilde elektrik telleri koyarak bu tellere kestane, arayıcı kabilinden birtakım patırdıcı fişekler bağladı. Özel işaret verilir verilmez bunları tutuşturmasını genç uşağı Rüstem'e bıraktı.

Pasta, kurabiye, gevrek, şeker, limonatadan ibaret bir de

büfe hazırladıktan sonra dinleyici bayanları kabul etti. Gene o koca sofa doldu. Tuvaletine de her zamandan ziyade özenerek kendine mahsus yere geçti. Mektup gönderen kızın varlığına işaret olacak bir alâmete raslamak için etrafa bir müddet göz gezdirdi. Ama hiç bir şey keşfedemedi. Konferansa başladı:

— «Geçenki konferansımızda Müthiş Bilâ'nın yeryüzüne düşmesine dokuz saat kala Bekir'i iskeleye bir sandal satın alması için göndermiştim. Söz de oralarda kesildi. Odadan Bekir çıktı, annem girdi. Biraz sonra yengemle dadım da geldiler. Hepsinin de benzi kaçıktı. Ama birbirlerini korkutmamak için çarpıntılarını gizlemeye uğraşıyorlardı. Hiç konuşmadan pence-rede dışarıya bakıyordum. Kuyruklu yıldız (1) o kadar uzamış, o kadar büyümüş, gökleri öylesine kaplamıştı ki onu o heybet ve korkunçluğuyla görmekten ürkmemek kabil değildi. Hepimizin rengi daha ziyade uçtu. Çarpıntımız arttı. Geriye atlatılması imkânsız bir felâketin geliş anını bekleyenlerde görülecek bir ümitsiz boyun eğişle annem sordu:

— Felâket zamanına ne kadar var?

Saatime baktıktan sonra:

— On sekiz saat kadar var. Yarın gece sabaha karşı... dedim.

Hep birden sustuk. Sonunda annem cebinden mendilini çıkardı. Gözlerinden hüznle akan yaşları silerek:

— Kaç akşamdır bir sıraya rüyamda babamı görüyorum. Hep ölümlerle uğraşıyorum. İşte çok sürmeyecek. On sekiz saat sonra kavuşacağız. Onlarla beraber olacağız. O kadar acelesi yoktu ama işte alınımızın yazısı böyleymiş. Birer birer değil de, meğer hep birden kavuşacakmışız.

Dadım:

— Ben de anama babama kavuşacak mıyım?

Annem:

— Öyle ya.. Kavuşacaksın.

Dadım:

— Ah Hanımefendi, o kalabahıkta ben onları nasıl bulacağım? Hem tanıyamam ki? Suratlarının ne türlü olduğunu çoktan unuttum gitti.

(1) Halley'in görülme saati dışında görülmesi olayın rüya olmasından ileri geliyor.

Annem:

— A Şemsinur, ne kadar alıksın. Çocuk gibi lakırdı söylersin.

Yengem:

— Bakınız gene bizim Bey meydanda yok. Yıldız çarpsın, dünya batsın, ne olursa olsun o gene Beyoğlu'ndaki eğlencesinden geri kalmaz. (Başını biraz pencereye çevirerek yavaşça) Kocamı zafteden tek o kaltak karı gebersin de dünyanın battığına da kendi öldüğüme de üzülmem.

Bu söze elimde olmadan gülerек:

— Yengem rakibinden öğ almak için dünyada yaşıyan bütün insanların canını feda etmekten cömert davranıyor.

dedim. O aralık dışarıda bir gürültü oldu. Sofaya, pencereye koştuk. Bekir, öküz arabasıyla koskoca bir sandal getirmişti. Bunu, kızağıyla birlikte yere indiriyorlardı. Bekir, bizi görünce ümitsizce çırpınarak eliyle doğru tarafını gösterdi. Bir de baktık ki ne görellim? Bir anda korkudan hepimizin gözleri büyüdü. Ufuk üzerinde alevlerle dumanlardan meydana gelme korkunç bir kavış ortaya çıkmıştı. Kara dumanlar arasında alevler, birer kızgın yılan gibi birbirine sarıla sarıla göklere atılıyorlardı. Sordum:

— Bu ne Bekir?

— Ne olacak efendim? Demin okumuş olduğunuz yangın Karadeniz'e yayılmış, iskeleyle biraz daha inmemiş olaydım satılık sandal bulamıyacaktım. Frengin biri kıyıda kayık, sandal ne bulursa çürük çarık demeyip yüksek fiyatla satın alıyor. Bir-iki saat sonra herkesin aklı başına geldiği zaman bunları daha pahalı olarak galiba ahaliye satacak. Âdeta piyasadan mal toplar gibi ne bulursa alıyor. Şirketin, «İdare-i Mahsusa» denilen deniz yolları idaresinin en eski vapurları bile satılmış.

Bekir'in açığözlülüğü sayesinde elimize bir sandal geçirmiş olduğumuza şükredip dururken gene sokaklarda bir gürültüdür koptu.

— İlâve, ilâve... Şimdiki çıkan ilâve...

sesleri her tarafı çınlatıyordu. Bekir hemen koştu. Bir tane alıp getirdi. Hemen okumaya başladım:

SABAH'IN İLÂVESİ

Avrupa ajanslarından gelen son telgraflar:

Halley'in kuyruğuna girmemize pek az bir zaman kaldı.

Ama bu olayın gerçekleşmesinden önce yeryüzünün hemen üçte bir alanına yakın kısmında hayat toptan sönecektir. Doğuda olan bir parlama birkaç saat sonra batıda patlayacak, bir taşımayla kavuşarak birbirini kucaklayacak, suyun ateşi söndüreceği tahmin ediliyor. Ama Atlas Okyanusu'nun o korkunç saldırısına uğrayan kıtalardan hayır kalmayacaktır. Bu felâkete uğrayacak olan memleketlerin ahalisi suya mı atılacaklar, ateşe mi saldıracaklar? Hangi tarafa koşacaklar? Yoksa bulundukları noktalardan ayrılmayarak bu iki felâketin kavuşma anında boğulmakla kebab olma gibi iki zıt ölümün ortak pençesinde mi hayattan geçecekler?

Bilginlerin tahminlerine göre suyla ateş Viyana hizalarını da birbirlerini bulacaklar. Bu iki tehlikeli unsurun kavuşmaları anında kavuşma çizgisinin batısında bulunan ülkeler suya, doğusunda kalanlar ateşe yem olup bitmiş bulunacaklar. Ölüm nasibi su ile ateşten hangisi olacağı kestirelemeyen memleketler Yunanistan, Bulgaristan, Sırbistan ve Avusturya'nın bir kısmıdır.

Dinleyiciler içinde okuldan çıkma bir hanım telâşla:

— Beyefendi, İstanbul ne olacak?

İrfan Bey, hüzünlü bir gülümsemeyle:

— İstanbul kavuşma çizgisinin epey doğusunda kalıyor...

— Demek kavrulacağız.

— Yazık ki öyle.

Genç Hanımın biri etrafa duyuracak şekilde:

— Ateşte yanmaktansa suyu tercih ederim.

Emeti Hanım haykırmaya başlayarak:

— Ne haltlar edip duruyorsunuz? Kim kavrulacak? Üstümüze yordüğümüz şeylere bakınız. O kötü lakırdıları ağızınızdan yel götürsün.

Okullu genç hanım:

— Telâş etmeyin Emeti Hanımcığım. Beyefendi'nin bu anlattığı hep rüya.

Emeti Hanım, yüzünü asıp birkaç defa geçirerek:

— Nasıl rüya? Hiç böyle anhasıyla minhasıyla rüya mı olur? Bizi korkutmamak için rüya diyor. Hep bunlar takvimlerin zayıçelerinde okunmuş şeyler. Keşke gelip de dinlemeyeydim. İçim fena oldu. Mangaldan çıkarıp da cazzzzzadak suya attığımız alevli marsık gibi olacağız?

İrfan Bey devamla:

«Avrupa ajanslarından arası kesilmeden gelen telgraflar, İstanbul gazetelerinin çıkardıkları ilâvelerle felâket anının yaklaştığı şehrin her tarafında yayıldı. Sokaklardan gelen yas iniltileri işitilmesi yürekler götürmez bir dereceyi buldu. Artık birbirimize avutucu sözler söylemenin tesirsiz olduğunu anladık. Ne yapacağımızı bilmez bir şaşkınlıkla odadan sofaya, sofadan pencereye, oradan bahçeye koşuyorduk. Biz bu ümitsizce telâş içindeyken birdenbire hava kararmaya başladı. Korkumuz arttı. Saat daha alaturka dokuz yoktu. Bu vakitsiz karanlığa ne mana vereceğimizi bilemiyorduk. Bu karanlık etrafa batı tarafından yayılarak ortalığı kaplıyordu.»

Gene sokaklar ilâvecilerin sesleriyle doldu. Bir tane aldık, şunları okuduk:

«Hesapları yapanlar, Karadeniz yangınıyla Müthiş Bilâ'nın düşmesinden çıkacak su taşmasının birleştiği nokta olarak kestirdikleri yerlerde yanılmışlardır. Daha sonra yapılan en ince hesaplara göre yangının varışından çok zaman önce İstanbul'un deniz saldırısına uğrayacağı kesin olarak anlaşılmıştır. Sular saldırınca yangının tamamıyla söneceği temin ediliyor.»

Bu haber üzerine hepimizde bir sevinç uyandı. Çünkü ateşten, sudan ziyade korkuyorduk. Ama bu sevincimiz çok sürmedi. Bir ikinci ilâve, karanlığın sebebini şöyle açıklıyordu:

— *«Her an derecesi artan bu karanlığın meydana çıkmasına sebep gittikçe yaklaşan Müthiş Bilâ'nın güneşle dünya arasına tamamıyla girmesi yüzünden ışıktanmamıza engel olmasından ileri gelmektedir. Göklerimizi kaplayan karanlık bir daire her dakika genişleyerek çepeçevre gördüğümüz ufka doğru uzanıyor.»*

«Unsurları ve duyguları birleştirmekte yüzyıllardan beri uyuşamayarak bu zıtlıklar yüzünden kendi zararımıza yabancılara çeşitli fırsatlar, faydalar sağlamak ahmaklığından ayrılamayan memleket kardeşlerim! Aynı vatan evlâtları bu varmış yokmuş dakikasının yüceliğinde birbirimize samimilikle sarılarak Tanrı huzuruna barışık gidelim. Yeryuvarlağı üzerine iklim çeşitliliği, toprak bereketi, hava ve suyunun güzelliğiyle, müstesna güzellikleriyle bir tanecik olarak bilinen vatanımız kucak kucak zenginlik, saadet vermek için bize her an

bağrını açmışken biz onun bu sürekli ve büyük şefkatine lâ-yık evlât olmak değerini gösteremedik. Her zaman bilgisizlik ve softalıkla, en çirkin düşmanlıklarla birbirimizi yedik. Boğuştuk. Vatanımız bizi insan bahtıyarlığının en başarılı ve yüksek noktasına ulaştırmak için bütün tabiat kaynaklarını, teşvik kaynaklarını daima gözlerimizin önünde bulundurduğu halde biz onun bu vait dolu nimetlerini hak etmeyerek, âdeta nankörlük ederek karşıladık. Aynı meşru rahatı ve bolluğu, aynı insanca maksatların, istisnasız dostluğun yüzyıllardan beri bencilliğin insanlar arasında koyduğu bilgisizce, haince farkları yok edecek adaletli eşitliğin hep birden yardımcı olmak faziletini gösteremedik. Anlayamadık. İnsanlık, kardeşlik sevgisinin samimî tadını tadamadık. Bugüne kadar düşmanca ve dirliksiz yaşadıkça şimdi gerçek kardeşliğin tadıyla zevk alarak ölelim. Hep kusurlarımızı itiraf ederek birbirimizden af dileyelim. Son yaşama anımızda olsun bu insanca zevki bize verdiği için Tanrı'ya teşekkürlerimizi sunalım. Önceki dileklerde ayrılık, duygu zıtlıklarımız, karşılıklı kötülük isteyişimizin suçuyla memleketimizi yabancı ayakları altında görmektense, Tanrı'nın ateş ve su cezasıyla, mülkümüzle beraber böyle yok olmayı büyük bir nimet saymalı ve bunu da Tanrı'nın bir lütfu telâkki etmeliyiz. Haydi kucaklaşalım, öpüşelim, çünkü bir saatten ziyade ömrümüz yoktur.»

«Evin içinde samimî bir kucaklaşma, bir ateşli sarmaş dolastır başladı. Herkes birbiri aleyhinde gizliden gizliye reva gördüğü kötü sözleri, yalancılığı, kötü muameleyi, fena niyetleri birbirine açıklayarak af diliyordu. İşittiğim sözlerden tüylerim ürperdi. Annem, hizmetçimiz Peruz Dudu'ya sarılmıştı. Dadım, öteki hizmetçimiz Anesto'yla kucak kucağaydılar. O ana kadar birbirine dokunaksız, sitemsiz muamele etmeyen bu iki Rum hizmetçinin de ağlayarak sevgiyle birbirinin kucaklarına atıldıklarını şaşkınlıkla gördüm...»

«Sokak kapısı çalındı. Esnaf birer birer helâllaşmaya geliyordu. Pencereden baktım. Bulgar sütçü Yuvan'la Bekir'i birbirine sarılmış buldum. Yuvan ağlayarak:

— Sevgili Türk kardeşim... Beş senedir sürüp gelen alış-verişlerimizde size su katmadan süt verdiğimi hiç bilmiyorum. Evde hastanız bulunup da okkasına kırk para fazla vererek halis süt istediğiniz zaman bile bu alışkanlığımdan vaz-

geçemez, hep su katardım. Yoğurtlarım da hep nişastalı, ilâçlı, hileliydi. Beni affediniz...

diyordu. Bekir de ağlayarak:

— Ben de hep silik paraları seçip sana getirirdim. Beyefendi her ay intizamla senin hesabını gördüğü halde ben ödemeyi geri bırakarak aylarla sana parayı vermeyip eziyet eder, her zaman beş on kuruşunu iç edebilmek için türlü hileler düşünürdüm...

Sonra kasap, bakkal geldiler. Kıvrıkcık adına ne kadar keçi eti yediğimizi, halis niyetine ne kadar karışık, boyalı yağlara para verdiğimizi, tartıda ve her şeyde daima yarı yarıya aldattığımızı öğrendim. Bu genel kardeşliğin kuruluşundan sonra yaşamak kabil olsa esnaf için hilesiz ticaretin pek güç olacağını anladım.

Herkesin birbirine karşı itiraflarında ne çirkin bencillikler, ne kötü maksatlar meydana çıkıyordu. Çeşitli soylar arasında değil aynı millet içinde, hattâ aynı aile efradında bile ne derece değişik emeller, ne kadar küçük menfaat hesapları hüküm sürdüğü meydana çıktı. Meğerse insanoğlu hileden ibaretmiş. Dost, denebilecek iki tek kişi bulmak hemen hemen imkânsız görünüyor, bu kelime manasız bir söz gibi kalıyordu. Bu kadar düşman kimselerin nesil olup da birbirini mahvetmeyerek yüzyıllardan beri bir arada yaşayabilmiş olduklarına şaşıtım.

VIII

Bu korkunç itiraflardan sonra herkeste bir vicdan rahatlığı hasıl oldu. İnsanlığın kurtuluş ve saadetinin sırf dostluk ve eşitlikte olduğu anlaşıldı. İnsanlar neden şimdiye kadar bu büyük gerçeği anlamıyarak varlıklarını garanti etmeyi birbirine karşı düşmanlıkta, savaşta, kan dökmekte görmek gibi yanlış bir yola gitmişler? Medeniyetin, ilerleme ve mükemmelleşme fikrinin gayesi birbirini öldürmeye uğraşmak mıdır? Yoksa umumî kardeşlik ve dostluk fikrinin yerleşmesine çare aramak mıdır? Neden insan öldürmek tekniğinde en usta olan, savaş âletleri en mükemmel bulunan milletler en ileri, en medenî sayılıyorlar? Şimdiki milletlerin hiçbirisi meğerse medenî diye adlandırılmağa lâyık değilmiş. Düşünülse, kan içicilik bakımından bugünkü insanların mağaralarda, taş kovuklarında, inlerde yerleşip de üzerlerine saldırdıkları avlarının tırnaklarıyla, dişleriyle paralayarak yiyen vahşi, yabani atalarından çok farkları yok.

Aman Yarabbi, bu umumî dostluk, kardeşlik ve eşitlikteki tadı sen bize şimdiye kadar niçin tattırmadın? Gerçek zevk ve saadetin ne olduğunu biz şimdi öğrendik. Ama bundan tat alacak kadar vaktimiz yok. Bunu evvelceden tadaydık, senin yarattıklarını öldürmek için icat ettiğimiz toplara, tüfeklere karşılık kim bilir ne faydalı şeyler bulup yaratmakla uğraşırdık.

Karanlık artıyordu. Müthiş Bilâ'nın korkunç düşmesine ne kadar vakit kaldığını anlamak için saate baktım. Aman Yarabbi... Üç çeyrek kalmış. Üç çeyrek... Fazla değil...

— Haydi bakalım... Sandala yerleşelim... Hesapları yapanlar hesaplarında gene beş - on dakika yanılmış olabilirler. dedim.

Annem, yengem, dadım çarşıya çıktılar. Hemen meydana birçok bohça çıkardılar.

— Bu kadar eşyayı sandal almaz. yolunda ettiğim itirazlara karşı:

— Sağ kalırsak hepsi lâzım. Sonra üşürüz. diyorlardı. Kardeşimin çocukları, hizmetçiler, hep bindik, kedi-miz Aslanla, köpeğimiz Joli'yi bırakmaya razı olmadılar. On-ları da aldık. Yengem birdenbire haykırdı:

— Zavallı kanaryam... Zavallı kanaryam... Bize o kadar tatlı şarkılar söyleyen bu sarı, bu mini mini yaratığı nasıl bı-rakacağız?

Anesto hemen sandaldan atladı:

— Oh, aman ben kanaryayı bırakamayacağım. Bu sabah ne güzel söylüyordu.

dedi, fırladı gitti, kafesi getirdi, onu da bir tarafa yerleştir-dik. Ama umumî kardeşlik ilân edildiğinden haberi olmayan bizim Aslan, hain kedi, kanaryaya pek kötü bir gözle bakıyor-du. Eğlenceye gidiyor gibi sepetlere yiyecek aldık.

Annem telâşla sordu:

— Kahve, ispiro takımını aldınız mı? Nereye gidersek gidelim, kahvesiz duramam, başım tutar.

Durup durup kadınların akıllarına, lüzumlu saydıkları eş-yadan biri geliyordu. Sandal o kadar doldu ki, kıpırdayacak yer kalmadı. Sular bastığı vakit batmayacağımız âdeta şüp-heliydi. Birdenbire dehşetli bir fırtına koptu. Toz dumana ka-rıştı. Bekir'le ben küreklere oturduk. Batıdan karanlık bas-tırdıkça doğu yangınının alevleri her tarafı kızılılık, korkunç bir yangın içinde bırakıyordu. Kopan kasırgalar yangını ta-sarlanamayacak derecede şiddetlendirdi. Sıcaktan, dumanlar-dan artık bunalıyorduk. Annem sordu:

— Oğlum, saateni bak... Gene bilginler hesaplarında ya-nılmış olmasınlar?

dedi. Galiba bizi yangın, sudan önce bastıracak...

Saate baktım ki felâket vaktine on dakika var. Dudakla-rım titriyerek:

— On dakika kalmış...

diyebildim. O alevler, o dumanlar, boralar arasında heybetli, tesirli sesler gelmeye başladı. Sokaklarda tekbirler getiriliyor, minarelerde salâlar veriliyor, kiliselerde çanlar çalınıyordu. Hep okumaya başladık. İftar topu bekler gibi kulaklarımız o tehlikeli gürültüye hazır. Yengemin okuduğu şeylerin içine hep ağabeyimin ismini karıştırdığını işitiyordum. Şu ölüm anında bile gene o, kocasıyla uğraşıyordu.

Annem baş işaretiyle kaç dakika kalmış olduğunu gene

sordu. Parmaklarımı açıp göstererek beş kaldığını anlattım.

O esnada sandalda hızlı ve kısa sarsıntılar, vücutlarımızdan elektrikler geçiyormuş gibi hepimizde şiddetli titremeler başladı. Hepsinin gözleri bendeydi. Hal diliyle saati soruyorlardı. Ben artık gözlerimi yumdum, ne saate, ne de başka tarafa bakmaya cesaretim, daha doğrusu halim, kuvvetim kalmamıştı. Deprem mi oluyordu? Yer niçin öyle titriyordu? Biz neden öyle ürpertiler içinde kalmıştık? Bu titreyişler âdetata topraktan sandala, sandaldan bize geçiyordu.

Yeryuvarlağı kendine inecek amansız vuruşu sezip de mi titriyordu? Yangın o kadar yaklaşıyor ki artık bunalıyor, kavruluyorduk. Sabredemedim, gözlerimi açtım. Annem, yengem, dadım hep baygın bir yakarıyla saati soruyorlardı. Bak-tım, sen sakla Tanrım, bir dakika kalmıştı. Bir dakika... Zelzele arttı, iki çenemiz zangır zangır vuruyordu. Kasırgalar tarifi ne imkân olmayan korkunç bir şiddete ulaştı.

Saniyeden saniyeye batı kararıyor, doğu parlıyordu. Bir gümbürtü başladı. Aman Allahım, bir gümbürtü... Gözümün ucuyla saate baktım ki yedi sekiz saniye var. Offf, Tanrım, bitiyorduk. Gene gözlerimi yumdum. Ecele kendimi bıraktım. İşte bitti, kıyameti andıran bir gürleyişle, bir gümbürdeyiştir koptu. Yer, gök birbirine giriyor. İşte: Bomm...

Bu esnada dinleyiciler korkularından ve üzüntüden birbirlerinin ellerine sarılıp sanki mutlak bir sessizlik içinde dinlemekteydiler. İrfan, elektrik düşmesine dokunuverdi. Rasiha'nın yukarıki sofadan koca masayı üstündekilerle birlikte büyük bir gürültüyle devirmesinin ardından kestane ve aravıcı fişekleri, pat, küt, fişşş, pıssss, cızırrrrr, vızırırır... hanımların arasında patlamaya, dolaşmaya başlayınca her tarafı bir çığlıktır sardı. Neye uğradığını bilemeyerek avaz avaz havkıranları, şaşkınlıktan kahkahalarla gülenlerin, türlü sinirlilik halleri geçirenlerin arasında korkudan bayılanlar da vardı. İrfan Bey, pek eğlenceli olacağını sandığı bu şakanın bu kadar telâşa, korkuya sebep olduğuna şaşıtı, yaptığına pişman oldu.

Ayık kalanlar bayılanların imdadına koşuyorlar, su, limon, sirke yetiştirmeye uğraşıyorlardı. Gittikçe şaşırان İrfan şöyle bağıırıyordu:

— Hanımlar size anlattığım bu uzun olay bir rüyaydı. Bir

de uyandım baktım ki... kedi karyolamın yanında duran etajerin üstüne çıkarak paldır küldür bütün kitapları üzerime devirmiş. Sıkıntıdan ter içinde kalmışım. Bu fişekler de eğlenceden başka bir şey değil. Bu kadar tabansızlık olur mu ya? Halley'in kuyruğundan gerçekten geçerse ne yapacaksınız?

Emeti Hanım, eliyle kendi korku damarını bastıra bastıra:

— Nasıl rüya? Baksanıza hâlâ evin çerçeveleri zangır zangır zangır ediyor. Ah neyse çok şükür geçiştirdik. Mübarek çarpıtı gitti değil mi? Allah bir daha göstermesin.. (Komşusu Bedriye Hanım'a seslenerek) Kızım Bedriye, koş pencereden bak, bizim ev yerinde duruyor mu?

Bedriye Hanım (bakarak) — Merak etme Emeti Hanım-cığım.. Duruyor, duruyor...

— Hiç bir eksikliği yok mu?

— Bir eksikliği yok, takımıyla duruyor...

— A, baksana pencerenin kenarına astığım gül sirkesi şişesi bile yerinden kımıldamamış...

— Oh, Elhamdülillâh, Yarabbi şükür... Yurdumuz yıkılırsa bir daha nereden yaptıracağız? Kolay mı yavrum kolay mı?

..

İrfan ertesi günü, kayıptaki dostundan şu etraflı ve âdetâ azarlayan mektubu aldı:

Beyefendi,

Aldığım mektubunuza cevap olarak şu satırları yazmak için epeyce düşündüm. Çünkü size açık yürekle yazdığım ilk kâğıdımı aklımdan geçmeyen bir şekilde yorumlamaya kalkışmışsınız. Maksadım o değildi. Sizin için kayıpta kalan bir şahıstan, bilinmeyen bir kimseden başka bir şey değilim. Ne olursam olayım, ilk hamlede aleyhime uyanan bu inancınızı düzeltmek isterim. Sizinle duyguya dayanan bir yazışma kapısı açmak niyetinde değildim. Buna inanın.. Bilgiye, edebiyata, ahlâka ait ve hele kadınlar aleyhinizdeki makalelerinizden düşünce sağlamlığınıza hükmederek, yanlış anlaşılmayacağımı sanarak yazmıştım. Yanılmışım.. Bu yanılmamdan utandım. Sizi de tasarladığım kadar sağlam, dayanıklı bulmadığım için üzülüm.

Memleketimizde biraz serbest davranan kızları herkes kötü gözle görüyor. Eserlerinizdeki ciddiliğe bakarak sizi bu umumî kusurun üstünde bir fikir sahibi insan diye kabul etmiştim.

Bizde umumî bir hastalık şeklinde olan bu davranışın yaygınlığından meğer siz de kurtulamamışsınız. Sokakta edebiyatla giden örtülü bir kadına uşak takımından birtakım aşâğılık kimselerin bile ne kadar aşırı bir cesaretle laf ettiklerini bilirsiniz. Bu neden? Memleketimizde kadının her saldırışa hazımla karşı koymaya mecbur, aşâğı yaratılışlı sayılmasından... Sırf erkeklerle eğlence olmak için yaratılmış sanılmasından...

Başka milletlerin gözünde bir kadının tabii hallerden sayılacak serbest, en ufak bir serbest hareketi burada aşifteliğine veriliyor. İşte bunun örneği de size yazdığım mektuba gördüğüm karşılıktır. Yeryuvarlığının Halley'in kuyruğundan geçeceği haberi yayılınca yaratılışındaki gariplik ve sabırsızlık sebebiyle herkesten çok meraka düştüm. Gazetelerde, dergilerde gördüğüm bilgileri bu merakımı yatıştıracak yeterlikte bulamadım. Bir bilenine başvurmak istedim. Eserlerinize, konferanslarınıza bakarak en önce aklıma siz geldiniz. Açık yürekle başvurdum. Bu, o kadar büyük bir kabahat midir? Bu başvuruşuma şaşmamam için bazı çlgınlıklarımın, çocukluklarımdan da bahsetmek istedim. Sahiden ihtiyatsızlık, delilik etmişim. Acıyın bana Beyefendi!.. Bu çeşitten bir başvurma ile namussuzluk arasında uzun bir mesafe vardır, değil mi? O mektubumdaki maksadıma aykırı olarak bu kadar manayı nereden bulup çıkardınız?

«Bu coşan ben değilim, aşktır, tabiattır» buyuruyorsunuz. İnsaf edin, bu bir mazeret midir? İnsan bir kabahati tabiata mal ederse ondan el yıkamış mı olur? Kimliği bilinmeyen, her hali meçhul bir kızın ilk yazdığı birkaç satıra kapılarak bu kadar coşmak, kızmak, âdeta alev almak sizin ciddilik isteyen mesleğinizle bağdaşabilir mi? Benim aradığım şey, affedersiniz, bir âşık değil, basbayağı, mert bir kardeşti. O kardeşi bulaydım kadının bu memlekette gördüğü kötü anlaşılıştâ, bütün dertlerimden, her şeyimden bahsedecektim. Ama şimdi ne yazabiliirm? İlk adımda siz, makamı değiştirdiniz. Tasarınıza uyan bir kız çıkaydım gözünüzdeki kadınlık değerimi kırmış olmayacak mıydım? Çünkü sizin istediğiniz gibi kız çoktur. Benim olmak istediğim gibisi ise pek seyrek, hattâ hiç yoktur.

Mektubunuzda pek gülünç şeyler de var. Birtakım gönül okşayıcı şekiller sayıp dökerek beni o biçimde tasarladığınız ve tıpkı bu tasarılarınıza uygun çıkarak sizi aldatmamamı rica

ediyorsunuz.. Bu dileğiniz pek tuhaf... Ama ne kadar tuhaf, buna tuhafıkların ekstrası diyeceğim. Bu dileklerinize uygun biçimde yaratılmayı her kadın ister. Ama kabil mi? Ya bu tasarılarınızın taban tabana tersi bir yaratılıştaysam? Sözlerinizin beni ne kadar üzeceğini düşününüz. İyi görüşe lâyık olmayı benim elimin, gücümün yetişemeyeceği bir noktaya götürüyorsunuz. İnsan birçok şeyden sorumlu olabilir. Ama çirkinlikten asla... Çünkü bu felâketin acısına uğramış olan en talihsiz kimse, gene çirkin olandır, başkası değil. Dosta en büyük ihtiyacı olanlar, çirkinlerdir. Yoksulluklarını bildiklerinden çirkinliklerini gizlemek için çoğu zaman meziyetler ve bilgiler kazanmaya çalışırlar. İşte ben bu çirkinlerden biriyim. Onun için dost olabilmek üzere saydığınız yaratılışa ait şartlardan tamamıyla yoksun bir talih fakiriyim. Ne kadar tasarlayabilirseniz o kadar çirkinim işte... Bu yüzden kaybettğim saadeti başka taraftan karşılamaya uğraşıyorum. Bir erkek bilgi ve hüner elde etmeye çalışıyorum. Evlerde vakit geçirmek için icat edilmiş kadın eğlenceleri artık ruhumdaki ağırlığı gidermeye yetişmiyor. Sporculuğa, bizde erkeklere mahsus sayılan eğlencelere kalkışıyorum. Bir Türk kadını için böyle şeylerin yapılması değil, akla getirilmesi bile büyük bir cesarettir. Ama ne yapalım? Bizi, âdeta birçok şeylerden yoksun bırakıyor, ama tabiat etmiyor. Tabiat bize de çalışmaya ihtiyacı olan bir beyin, sinir, kaslar vermiş... Bunlar işlemek ister... Bir vücudun tembelliğe mahkûm kalmasından doğacak fenalıkları saymaya hacet yok... Hijyenden, çocuk sağlığından bahsolunduğunu belki işitmişsinizdir. Ama memleketimizde kadınların sağlığına dair sözler söylendiğini hiç duydunuz mu? Yoktur. Bunu kimse düşünmez. Böyle şey akla bile gelmez. Yabancı dillerden Türkçeye tercüme edilen sağlık bilgisi kitaplarında kadınlarla ilgili kısımlar, Avrupa kadınlarına aittir. Bunlar âdetlerimiz, yaşayışımız bakımından bizlere, doğu kadınlarına uymaz...

Beyefendi, kız kardeşiniz, anneniz akşamlara kadar evde nasıl vakit geçiriyorlar, hiç bir gün bunu düşünmek zahmetine katlandınız mı? Hayır.. Hayır... Bin kere hayır... Evrim kanununa dair kafa yordunuz. Darwinizmi incelediniz. Cüzi irade meselesi için yoruldunuz. Çekim kanununu, fizikte Carno prensipini düşündünüz. Size bu kadar uzak şeylere zaman ayırdınız. Ama size o kadar yakın bulunan anne ve kız kardeşinizin evdeki yaşayış tarzının sağlıklarına tesir edeceğini hiç aklınıza ge-

tirmeidniz. Çünkü onlar, âdet icabı o yaşayış tarzına mahkûmdur dediniz. Artık ötesini düşünmediniz. Niçin? Bu önemli noktaları Avrupa'da Poincaré'ler, Tardieu'ler, Spencer'ler filanlar mı gelip de düşünecekler? Bugün şehrimizdeki sinir hastalıklarının ölçülemeyecek kadar erkeklerden ziyade kadınlar arasında hüküm sürmesinin sebebi de işte budur. İnsaf ediniz. Hizmetçisi, aşçısı bulunan rahat yaşayışlı bir ailenin genç kızı, genç vücudunu tembellikten doğacak fenalıklara karşı neyle koruyacaktır? Ya çalgı çalacak, ya el işi işleyecek, ya bir şey okuyacak... Ya köşe penceresinde oturup sokaktan gelip geçeni sayacak... Bunlar iyi, kötü, neyse, zihin meşguliyetleri... Ama vücuda gerekli çalışma ne yolda verilecek? Erkekler için şimdiki ilimlerin lüzumlu saydığı şeylerin kadınlara da gerekli olduğunu düşünmek neden kabahat? Neden günah olsun?

Zavallı Türk kadınının ev içinde vücut hareketi için iki büyük sebep vardır. Ya ortalık süpürmek adına hasır süpürgeyi alıp iki kat olarak evin bütün mikroplu tozlarını yutmak, ya da çamaşır adına leğen başında akşama kadar ailenin bütün kirlilerinin sıcak su içinde salverdiği zehirli buharlarını nefes yoluna çekmek... İşte bizim en büyük egzersizimiz, sporumuz bundan ibarettir.

Kadına, şeriat hududunu geçercesine birçok emirler veriyorsunuz. Zavallı her dediğinizi kabul ediyor. Her sözününe eyvallah diyor. Bu yolda yetiştirdiğiniz kadını şimdi ne hakla beğenmiyorsunuz?

Kadınlar aleyhindeki makalelerinizde haklı noktalar var. Ama incelenmesi ve geri çevrilmesi gereken pek çok nokta da var. İşte ben size bunlardan bahsetmek niyetindeyim. Çünkü gözünüzde kadınla ancak o yolda kanuşulur. Kadının ehemmiyeti bundan ibarettir. Umumi sandığınız bu kuralda hiç olmazsa bir müstesna göstermek isterim. Bir kadın ne kadar güzel olursa olsun, onun sahibi olan erkek duygularını tatmin ettikten sonra çarçabuk gözü dışarıda geçinmeye başlar. Yağma yok kuzum. İşte ben kendi güzel cinsimi korumak için bu tehlikeli noktada bir teori koymak maksadını güdeceğim.

Nasıl? Bir kadından, tasarılarımız dışında da faydalanmak kabilmış, değil mi? Hep kadınlar benim gibi düşünselerdi erkekleri pek çabuk yola getirirdik. Sizi böyle şımartan Havva kızlarının bilgisizlikleridir, zayıflıklarıdır. İşte bu şartlarla sizinle dost olabilirim. İşinize geliyor mu?

Beni çirkin bir kadın olarak tasarlayınız. Aşkın, gençliğin, hayalinizin göklerinde bana dair icat ettiğiniz o çekici, o renkli biçimleri zihninizden çıkarınız. Sırf biçime dayanan dostluklar çabuk dağılır. Kahçı dostluklar iç münasebetlere dayanan samimî sevgilerdir ki bunlar da ilk anda doğmaz.

O ateşli mektubunuza aynı ateşle karşılık verseydim pek hoşunuza gidecekti ama bu sürekli bir bahtiyarlık olamazdı.

Neyse, biraz da başka şeylerden bahsedeyim. Kadınlara verdiğiniz konferansta zavallıları fena halde korkutmuşsunuz. Evet, evet... Onların bilgisizliklerinden kendinize daima bir alay zevki çıkarmak istersiniz. Eğlencesi kıt olan böyle bir memlekette en ilerici ve yeni fikirli gençlerin bile onları alaylarına hedef etmedikçe vakit geçirecek bir vasıta bulamaması kadınlarımızın bilgi ve anlayış noksanlarının bile bazan işe yaradığına delil değil midir?

Rüyamızı biraz kısa buldum. Kedi etajerdeki kitapları üzerinize o kadar çabuk devirmemiş olaydı uğrayacağınız tufan hakkında da gerekli tafsilâtı almış olacaktık. Müthiş Bilâ'nın Atlas Okyanusu'ndaki belirli bölgeye düşüşünden sonra göklere fıskıran suların nasıl akla sığmaz bir heybet ve büyüklükte şelâleler yaparak aşağı döküleceğini... Âdeta gökten yere nehirler akacağını işitmek isterdik. Hele İstanbul'u sular örtüp de rüyamızdaki korkunçluğa göre Atlas Okyanusu, Hint Okyanusu ve Pasifik'le birleşip bu kadar karalarla beraber Marmara, Akdeniz, Karadeniz, Hazar denizi kaybolarak ortada yalnız bir umumî Okyanus denilecek tek parçadan ibaret bir deniz kaldığı zaman siz, anneniz, yengeniz, dadınız, hizmetçileriniz, köpeğiniz, kanaryanız, birkaç günlük komanyanızla bindiğiniz o sandalda hepinizin pusulası, ümitsiz ne kadar zaman giderek hangi Ararat Dağına ineceğinizi haber vermeniz rüyamızın en heyecanlandırıcı ve eğlenceli kısmını meydana getirecekti. Ama merak buyurmayınız. Hayal gücü ne kadar geniş, garip şeyler düşünmekten âdeta hasta, deli denebilecek bir kızım. Sizin rüyamızın bittiği yerde benimki başlıyor. Konferansınızın zihinlere verdiği korku içinde uykuya daldığım gece bütün İstanbul'u tarif ettiğiniz telâş ve gürültü içinde buldum. Halley'in kuyruğundan önce Müthiş Bilâ'nın yarı dünya yuvarlağını bitireceği uğursuz haberiyle ortahgın inlediği, titredığı esnada herkes can kaygısına düşmüştü. Yarım saatte bir bütün matbaalardan Basın Yönetmeliğine aykırı ilâveler çıkarılıyor, so-

kaklarda müvezzî gürlütüsünden geçilmiyordu. Çoğu umumi heyecandan faydalanmak maksadiyle yayınlanan bu aşırı, yanlış haberleri yalanlamak için Haber Alma Bürosu, kadro dışındaki kalan kâtiplerin hepsini kullanmak yoluyla uğraştığı halde yetişemiyordu. Halkın saçma ve yalan haberlere olan düşkünlüğünün aşırılığından hükümet pek bezmişti.

Bu ilâveler Müthiş Bilâ'nın düşme dakikasını matematik bir kesinlikle haber veriyordu. Düşme olayına yarım saat kala evimzin damına çıktım. Bu şairce, bu yüce, ama hepimiz için yaşamamın sonu olacak bu büyük manzarayı ölüm saniyesine kadar seyretmek istiyordum. Havada bulut yoktu ama ortalığı güneş battıktan sonra sular kararma sırasında olduğu gibi derece derece karanlıkla beraber bir de korkunç bir ağırlık kaplıyordu.

Gözetleme dürbünümü batıya çevirdim. Bazı filozofların ölümü inkâr ettiklerini kitaplarda okumuştum. Bunların «Bir canlı için yaşamaktan ölüme geçmek bir olaydır. Ama bu geçişten sonra ölüm, ölü için hissedilir bir şey olamaz. Onun için aksini iddia etmek, hiç yoktan varlık çıkarmak gibi olur.» Bu sözlerini hatırlayarak kısa bir müddet uyanıklıktan farkında olmadan uykuya geçmek kabilinden, varlıktan yokluğa nasıl geçeceğimi düşünüyordum. Böyle düşünürken beynimin içinde binlerce top patlar gibi tabiatüstü ansızın gelen bir çarpışa uğradım. İşte o zaman düşme olmuş. Ötesini bilmiyorum. Kendimi kaybettim. Kendimden geçmiş kaldığım azmanı da kestiremiyorum. Sonra yavaş yavaş gözlerimi açtığım zaman ortalığı aydınlık, güneşli buldum. Ama etrafımı çeviren üzücü manzara beni bitirdi. Bizim damın saçağına kadar her taraf deniz kesilmişti. Yangın kulesinin üst kısmıyla bazı minare alevlerinden başka zavallı İstanbul'un eski varlığına delil olacak hiç bir iz kalmamıştı. Evimiz minarelerden daha yukarıda mıydı? Anlayamadım. Suya gömülmüştü. Sevgili annem, babam, kardeşlerim, zavallı dadım ağız ağıza dolu birer su sarmıcına dönen odanın içinde kim bilir ne yürekler parçalayan feryatlarla boğulmuşlardı. Dünyada kimsesiz kalmıştım. Yalnız ailemden yoksun bir kimsesiz değil, belki de ben yeryüzünde o anda insan soyu adına kalmış tek kişi oluyordum. Ailemin, memleketimin kaybına uzun zaman eseflenmeye vakit olmadı. Suların yavaş yavaş saçağı örterek damın yüksek kısmına, bana doğru yükseldiğini gördüm. Çok geçmedi, bastığım yer havuz-

lanmaya başladı. Gide gide ayaklarım gömüldü. Ne korkunç an! Ayaklarından ölümün yayılması başlayan bir mahkûm vücut halindeydim. Su diz kapaklarıma çıktı.

Benden her zaman yaşamayı hakir görme illeti vardır. Meğerse o yiğitlik, gençliğim dolayısıyla ölümü kendimden pek uzak görmek gibi aldatıcı bir cesarettten ibaretmiş. Şimdi ölümle şakasız karşı karşıya gelince korkudan titriyordum. Ah sevgili anacığım, nerdesin? Artık nazlanacak, ağlatacak kimsem yoktu. Sular belimi buldu. Biraz sonra göğsüme, çeneme kadar çıktı. Hayata vedâ ediyor, arkamdan bir fâtiha olsun okuyacak kimse bırakmadan ölüyordum. Deniz ağzımı örtmek derecesine geldi. Etrafıma kulaç atarak çabalamaya, debelenmeye başladım. O aralık insan sesine benzer gürültüler işittim. Sular vücudumu kâh kaldırıyor, kâh içine çekiyordu. Yüzmek bilirim. Ama bulunduğum oda yüzmeye elverişli değildi. Tıpkı, su dolu turşu şişesine atılmış bir kurbağaya benziyordum. Ellerim, ayaklarım oynadıkça odanın duvarlarına değiyordu. Sular çatıya kadar yükselince halim ne olacaktı? Şüphesiz tavanla su arasında boğulacaktım. Ölüm olayı ne kadar kesin bir gerçek olsa insan gene kendini kurtaracak bir çare aramaktan kendini alamıyor. Meğerse can pek tatlı şeymiş. Yaşamaya hayvanca bağıllığımız böyle ümitsizlik zamanlarında belli oluyor. Korku ve heyecandan gözlerim büyüdü. Kalbimin vuruşları sanırım yüz yirmiyi, yüz otuzu buldu. Birkaç dakika sonra sular tavana çıkınca boğulacaktım. O çaresizlik içinde gene bin çare düşünüyordum. Suların tavana kadar yükselmesinin beklemenin akıllıca bir iş olmadığını anladım. Kendimi hemen yarı yarıya boğulmuş halde pencereden dışarıya attım. Can korkusuyla saçağa sarıldım. Fırladım. Cihannüma'nın damına çıktım, oturdum. Geniş geniş birkaç nefes aldım. Atladığım dam hayli yüksekti. Suların yükselme miktarına göre yaşama süreme yarım saat daha ekleyebildiğimi hesaplıyordum. Dünyada kendimden başka kimse kalmamış olduğunu zannettiğim sırada bu yaşama süresi benim için çok mühimdi. Âdetâ yüz yıllık ömre bedeldi. Etrafıma bakındım. Sonsuz bir açık deniz... Yalnız bazan batan vapurların deniz ortasında direk tepeleri görülmesi gibi boğulmuş İstanbul'un oradan buradan minare uçları gözükiyordu. Şehrin yaşama gürültüsüyle beraber köpek havlamaları da kesilmişti. Sevgili vatanıma acıdım. Muradını almadan ölen bir kimse gibi İstanbul da tabii zenginliğine, iklimi-

nin şöhretine rağmen sefillik içinde sudan bir kefenle örtülüp gitmiş. Zavalh şehir sokaklarının düzeldiğini, elektrikli tramvaylar işlediğini ve daha birçok medeniyet eserlerinden hemen hiç birini görmeden o ada lâıyk, temiz bir belediye idaresine bile sahip olamadan ebedilik denizinde boğulup gitmişti. O anda gene kulağıma insan sesine benzer sesler geldi. Uzaklara, ufuklara doğru baktım. Deniz taşıtalrına benzer bir şeyler gördüm. Havadan da sesler geliyordu. Bir de baktım ki ne göreyim? Pek yükseklerde balonlar, uçaklar uçuşuyor. Aman Yarabbi! Bulunduğum damı sular kaplamadan önce bunlardan biri yaklaşırsa benim için kurtuluş imkânı var demekti. Hemen damın saçak yelkovanını söktüm. Arkamdaki beyaz entarinin bir kısmını yırttım. Buna bağlayarak imdat bayrağı şeklinde havaya uzattım. Çektiğim bayrağın yalvarış dolu çağrısına koşarak mı, yoksa rüzgârın itmesiyle mi bilemiyorum, bu hava taşıtlarından biri bulunduğum noktaya inmeye başladı. Artık sevincimin derecesini sormayınız. Uçak yaklaştı, yaklaştı, baktım içinde madamlar var. Yalvarırcasına ellerimi havaya kaldırdım. Yukarıdan bana bir çıma attılar. Havalandım. Şiddetli bir rüzgâr bizi doğuya doğru ekspres hızıyla atmaya başladı.

İpin ucunda bir su kovası gibi sallanıyordum. Bir müddet uçtuktan sonra aşağıya, su yüzüne baktım ki aman Allah ne kalabalık... Ana baba günü, mahşer mi mahşer... Çamaşır teknesinden tutunuz da badyaya, sandığa varıncaya kadar deniz taşıtlarının çeşidi görüliüyordu. Herkes eline ne geçtiyse onu kapmış, canını kurtarmak için denize çıkmıştı. Sökülmüş, koparılmış sokak ve oda kapıları, dam kapakları, Kırmızı Horoz'un, İstayn'in, Tiring'in o kaca koca ilân tahtaları hep birer sandal sayılmıştı.

Sandalların içinde gazete satıcıları gördüm. Koltuklarında yığın yığın gazete ve ilân tomarları, söyle bağıryıyorlardı:

— Kıyamet kopmazdan önce bunların hepsini satamadık, elimizde kaldı. Artık kimse almıyor. Matbaalara geri vermeye de imkân yok.»

Bu her çeşit deniz taşıtı içinde en ziyade hoşuma gidenler İstanbul'un köprüleri oldu. Galata ve Unkapanı köprüleri, üzerlerine çıkmış binlerce halkla çok iri iki sal gibi deniz yüzünde yüzyüyordu. Kendi kendime:

— Her şeyde bir hikmet ver. Şu köprüler sağlam olaydı yerlerinden böyle kolaylıkla koparak bu tehlike anında şu ke-

dar insana sığınak hizmeti göremezdi, dedim. Birdenbire müt-hiş bir fırtına çıktı. Hep o tekneler, sandallar, balyalar altüst oluyordu. Aşağıda bir çığlık, bir feryat, bir kıyamettir koptu. Rüzgâr bizim uçağı korkunç ıslıklar ve başdöndürücü bir hızla bilinmeyen bir semte doğru uçuruyordu. Kollarımda artık ipi tutacak kuvvet kalmadı. Fena halde kesildim. Uçaktaki madamlara:

— Beni yukarı çekiniz. Allah aşkına kurtarınız.» diye yalvarıyordum. Zavalhılar var kuvvetleriyle ipi çekmeye uğraşıyorlardı, ama başaramıyorlardı. İçlerinden biri:

— İpi koltuk altlarından sıkı sıkaya vücuduna bağla. diye haykırdı. Bu tembihe hareketlerimi uydurmaya uğraşırken birdenbire ip elimden kurtuldu. Bir gülle hızıyla gidiyordum. Nihayet gümm diye vücudum katı bir şeye çarptı. Bir de gözlerimi açıp baktım ki karyolamdan yuvarlanıp yanımda yerde yatan dadımın üzerine düşmüşüm. Kadıncağız birdenbire uyanarak şiddetli bir çığlık kopardı. Halley'in çarpma gecesi yakın bulunduğu için herkes kuşkuda olduğundan bu gümbürtünün peşinden işitilen feryat üzerine beklenen olay gelip çattı sanarak bütün ev halkı heyecanla ayaklandı.

Bilmem bu rüyam sizinkini tamamlayabilecek bir kuvvete midir? Halley kuyruğunun akşama, sabaha olacak çarpma tehlikesinden dolayı halk alıp veriyor. Bir umumî heyecan hükküm sürüyor. Herkes kendi ölümünün acısını düşünüyor. Kendi kendisine... Ama böyle teker teker ölmekle umumî bir ölüm arasında büyük fark var. Sevdiğim yüzlerin karşımda korkudan sararmalarına kendimden ziyade acıyıp üzülüyorum. Dünyanın sonu olmak ihtimali söylenilen böyle önemli bir günde kuvvetli bir beyinden çıkacak avutucu sözlerle ihtiyacım var. Bu sağlam kafayı sizde bulurum ümidiyle başvurduğum. Böyle nazik bir zamanda siz her şeyden önce aşk ve heves türkülerine başladınız. İşte gene tekrar ediyorum. Ben sevillecek, güzel bir kız değilim. Büyük bir filozof ağırbaşlılığıyla bendenize fikir arkadaşı olmak iyilikseverliğinde bulunursanız teşekkür ederim. Bu şartla cevabınızı beklerim.

Kadın olduğuna üzgün bir zavalh.

IX

CEVAP

İ anıme fendi,

Atı alan Üsküdar'ı geçti. İleri sürdüğünüz bütün şiddetli yasaklara rağmen ben sizi sevdim, seviyorum ve ömrüm oldukça seveceğim. Bu bir olup bitti. Gönliüm sizin maddî ve manevî güzelliğinizce bir kere şairlik göklerinin en yüksek noktasına çıkardı. Gönül tahtına oturmuş büyüleyici bir sultan oldunuz. Artık oradan sizi hiç bir şey, hiç bir kuvvet indiremez.

Size karşı gönlümden parlayan sevdâyı dondurmak, söndürmek için çirkin bir kız olduğunuzu söylüyorsunuz. Ben sizi görüp de güzelliğinize tutulmadım ki... Sizi görmeden manevî taraflarınızın itmesiyle sevdim. Maddenizin artık önemi kalmadı. Huyunuzu beğendim, biçiminiz her ne olsa makbulümdür. Siz bana madde olarak değil, ama mektuplarınızla göründünüz. Cisminizle değil, ruhunuzla göründünüz. İnleyen ruhunuzdaki yaraları okudum, gördüm, aynı hastahâ tutulmuş olduğunuzu anladım. Niçin bu ruh eşliğinden faydalanarak cisimlerimizi birleştirmeye atılmayalım?

Hamme fendi,

Dünyada saadet denilen şey tamamıyla hayal mahsulü bir kelime değilse işte onun en belirli şekli mutlaka böyle anlaşılabilir iki ruhun birleşmesinden doğan haldir. Dünya felâketlerinin çokluğuna nispetle mutluluğun pek az olduğunu görüyorum. Bize yönelen bu mutluluğu kaçırmayalım. Bu fırsat her zaman ele geçmez. İnsanların çoğu zaman mutluluktan yoksun kalmaları onun hangi tabiat kanunu üzerine kurulduğunu bilememelerinden ileri gelir. Elden geldiği kadar felâketten kendini korumak saadeti tarif eden en güzel yorum sayılabilir. Aslında mutluluk o kadar büyük ve o kadar küçük bir şeydir ki buna sahip olan bazı kimseler bunun kendilerinde varlığından haberli bile değildirler. Onu özelliklerine zıt şekillerde tasarlayıp arayarak bozup dururlar.

Aşıklara mahsus tasarılarıma uygun bir biçim ve güzellikte meydana çıkmamız üzerindeki dileklerime gelince bu bir çeşit gönül taşkınlığıyla edilmiş bir küstahlıktır. Yakında bir büyük mutluluğu ele geçirme sevincinden doğma bir sevgi sarhoşluğu eserdir. Bundan dolayı affınızı dilerim. Şimdi bana gündüzlerimde, gecelerimde, hıyalararımda, rüyalararımda boyuna görünen şekliniz her neyse siz herhalde osunuz. Yahut tabii biçiminiz her neden ibaretse gönlümdeki tasarladığım şekil de ondan başka bir şey değildir. Sözlerinizin bende uyandırdığı tesire göre yaradan sizi öyle yaratmış ik bir nokta eklemek veya azaltmakla varlığını düzeltmeye kalkışmak Tanrının size lütettiği olgun huylara karşı bir nankörlük olur. Benim için siz o güzellik modelisiniz ki, size uygun olmayan başka güzeller şaşkınlık uyandırsalar bile bence makbul olamazlar. Offf... Anlatamıyorum. Ben şimdi güzelliğin bilinen kurallarından çıktım. Güzel Sanatları, estetiği, her bir şeyi inkâr ediyorum. Siz neyseniz güzellik işte odur. Sizi her ne şekil ve vasıfta bulursam onu kendim için sırf güzellik sayacağım. Sanatta örnek ve ölçü sayacağım. Bendeniz hevesine uymakla, hafiflikle, her rastladığı kadına aynı nağmeleri okumakla suçluyorsunuz. Sözlerimin ve itiraflarımın samimiliği, doğruluğu gözünüze ispat edildiği gün bu ithamlarınızın boşluğunu anlayacağınız için şimdi kendimi korumaya, suçlamaları reddetmeye lüzum görmüyorum.

Ben adi bir sevda düşkününü, bayağı bir kadın kandırıcı değilim ve olamam. Olmamaya da hayatımda karar verdim. Size karşı gösterdiğim zayıflığa, alçalmaya gelince işte bunun sebebini elimden geldiği kadar anlatmak, açıklamak isterim. Siz, aramızda bir sevda sayfası açmaktan beni kesin olarak alıkoymaya uğraşıyor ve bundan âdeta korkuyorsunuz. Bu emrinize boyun eğmediğim ve eğemeyeceğim için beni mazur görünüz. Yürekten itiraflarımı tamamıyla dinlemedikçe suçlamalarımızda acele etmeyiniz. Anlaşıp dinleştikten sonra vereceğiniz her hükme razıyım.

Aynı hastalığa yakalanmış olanlar birbirlerinin halinden gayet iyi anlarlar. İşte kendimi ölçerek sizdeki taşkınlıkların, sıkıntıların, düzensizliklerin, ümitsizliklerin sebeplerini keşfe diyorum.

Hekimlik ilminde (homéopathie) denilen bir çeşit tedavi şekli vardır ki manası birbirine benzeyen eş hastalıklar demek-

tir. Bu husule göre bir hastalık kendi cinsinden olan hastalıkla iyileştirilir. Bizim birbirimize teserli bir ilâç vazifesi göreceğimizi işte bundan anlıyorum. İçinizdeki sırrı keşfetmeye uğraştım. Bu gayretimde biraz başarılı olduğum için bendenize kızmayınız. Sizin kadar ciddi düşünen bir beyin, gerçeğe tapan bir vicdan sahibi olanlar içyüzlerine ait bazı gerçekleri örtmek için alelâde zamanlarda kullanılan ikiyüzlülük örtüsüyle önce kendilerini, sonra başkalarını aldatmaya uğraşmak gibi acayip bir medenî usulden elbette el çekerler.

Âdetin tayin ettiği bu boş bağlardan, bu açık iki yüzlülüklerden, yalanlardan sıyrılarak insanlığın yaratılışınca gerekli olan bazı kabahatlerimizi gizleyerek bile bile aldanmak ve aldatmak garipliğinden elden geldiği kadar kurtulmaya uğraşalım. Maddece kabil olamıyorsa ruhça tanışmış bulunalım.

Şehrimizin âdetine göre sizi görmeden alacağım. Görücü göndermek usulünden de vazgeçeceğim. Çünkü annemin seçim zevki benim için gerçek bir ölçü olamaz. Onun beğendiği bir şey bana hoş gelmeyebilir ve hattâ öyle sanırım ki annemin beğendiğinden ben hoşlanmam. Benim hoşlandığımı da o beğenmez. Hangimizin zevki daha doğrudur orasını bilmem. Bu konuda aramızda tam bir zıtlık sürer gider. Çünkü görgülerimiz, hükümlerimiz hep birbirine zıttır. Annemin methettiği öyle şeyler vardır ki anlayışlarımızdaki zıtlıktan dolayı onlar ben de âdeta birer nefret uyandırır. Onun fazilet saydığı şeyler ben de affı imkânsız büyük noksanlardır.

Biz, Zola'ların, Maupassant'ların, Goncourt'ların olgunluklarını incelerken annelerimiz Billûr Köşk hikâyesinin felsefesine göre hareket ettikçe, biz Beethoven'lerin, Chopin'lerin, Gounod'ların sanath nağmeleriyle kendimizden geçip de onlar «Arabı, fellâhı» kontosuyla iç açıcı duygulara kapıldıkça bu duygu ve anlayış zıtlığı aramızdan hiç bir vakit yok olmaz.

Yazacağım şey pek çok. Ama şimdi ne yazacağımı bilmiyorum. Tarifine imkân olmayan bir duygu kargaşası içindeyim. Biraz daha yazsam set derken sepet demeye başlayacağım. Belki gene sizi kızdıracığım. Belki de kızdırdım, kim bilir? Bir ke-re evet cevabınızı alsam o zaman dünyalar benim olacak. Sakın reddetme yoluna gitmeyiniz. İkimizin de saadetini mahvetmiş olursunuz. Gene bir pot kırdım mı? Aman susayım. Susayım diyorum da hâlâ yazıyorum. Cevabınızın gelişine kadar ne üzüntülü bir hayat geçireceğim. Uyku rahatı, yeme içmede tat

almak gibi yaşama ihtiyaçlarını zaten sizinle yazışmaya başla-
yalı beri kaybettim. Çok sevinmek de insanı büyük bir kedere
uğramak derecesinde üzüyor. Bu kadar niçin seviniyorum bil-
mem. Korkuyla, merakla, kuşkuyla karışık tarif olunmaz bir
sevinç. Hayatımızı o derece benzer ve eş sayıyorum ki kalbim-
deki şeylerin tıpkısını sizin gönlünüzde de var sanarak bu sa-
tırları fazla ve boş buluyorum. Öyledir de. Aman Yarabbi hâlâ
niçin yazıyorum? Duygu beraberliğimize böylesine kesin bir
şekilde inandığım halde gene alacağım cevabın ters çıkması
tehlikesinden yüreğim gümbür gümbür atıyor. Artık susaca-
ğım. Ama alacağım cevabı ne kadar şiddetle beklediğimi tek-
rardan kalemimi alıkoymuyorum. (Bende takat kalmadı fer-
man senin) şarkısı bilmem neden birkaç zamandır dilime do-
landı. Bunu söylemek de bir terbiyesizlik midir acaba? Bu yaz-
dığım şey bir dilek bildiren yazı mı, yoksa bir şüphe itirafı mı?
Yahut, aman Allah, nasıl söyleyeyim? Bir aşk mektubu mu?
Gene kızdınız mı? Kızdınızsa bu müsveddelerimi baştan aşağı-
ya şimdi yırtar, bir başkasını yazarım. Ama bu kâğıt henüz
güzel parmaklarınıza dokunmadan önce bu sorduğuma sizden
cevap bekleyişim bir çeşit budalalık değil midir? Evet, biliyo-
rum. Hep yazdıklarım birer «bêtise» den başka bir şey değil.
Ama ne yapayım? Kızgınlığınızı yatıştırmaya, sizi güldürme-
ye uğraşıyorum. Tabiatımda komiklik yok. Tuhaflık etmesini
de bilmiyorum. Sözlerim işte böyle acayip bir şeyler oluyor. Siz
o akdar yaman bir tenkitçisiniz ki, şu satırlarda her kelimem-
le ayrı ayrı alay edecek kimbilir ne kadar potlar, gelişme-
ler bulup çıkarırsınız. Siz kendiniz, —ben çirkin bir kızım—
diye feryat edip dururken benim hâlâ —şu kâğıt güzel par-
maklarınıza dokunmadan önce— çeşidinden cümlelerle bilmez-
likten gelişime kim bilir ne kadar tutulursunuz. Rica ederim
insaf buyurunuz efendim. Mademki sizi görmeden sevdim, (1)
çirkinlik konusundaki açıklamanız da beni bu sevdadan vazge-
çiremedi.

Yüzünüzü değilse bile elinizi olsun güzel tasarlamakta be-
ni mazur görün. Şairce yaratılışımı bu kadarcık olsun bir yet-
kiden alkoymayınız.

(1) Bu sevdim sözüne ne kadar gücünüzseniz gücünüz, artık bu ka-
bahatı bir kere işledim. Bu oldu, bitti.

Lakırdı gene uzadı. Ben de anlıyorum ki kırdığım ceviz artık bini aştı. Bu ahmakça sözlerime siz değil, ben kendim bile kızmaya başladım. İşte susuyorum. Ama elmasım, cevabınız... İşte onu ne kadar yürek çarpıntısıyla beklediğimi tekrarlamaktan mümkün değil kendimi alamıyorum. Cevabınız... cevabınız... cevabınız. Bunu dört gözle bekliyorum...

İrfan Galip

İrfan, bu mektuba ağırbaşlı bir filozof tavrıyla başlamışken gide gide bir çeşit sevgi sarhoşluğuna uğrayarak fikirce ve üslûpça bir söz hafifliğine düşmekten kendini alamamıştı. Yaptığı bu hafifliğe mektubu yolladıktan sonra pişman oldu ama iş isten geçmişti. Tanımadığı sevgilisini bu sefer sahiden gücendirip de mektubuna cevap alamazsa İrfan Galip'in hali gerçekten acınacak bir buhran devresine girmiş olacaktı. O gece türlü hulyalarla döşesinde alaca bir uyku geçirdi. Mektubu getirecek kadının gelişini beklemek için sabahleyin vaktinden önce büroya gitmeye hazırlanırken annesi Ferdane Hanım güleç bir yüzle yanına gelerek dedi ki:

— Oğlum, İrfan, konferans verdiğin günü burası sanki bir düğün evine döndü. Ortahk kirlendi ama zararı yok. Sen eğlendin yavrum. Bana o lâzım. Hizmetçiler varsınlar temizlesinler. Gelin bakmaya gelir gibi ne kadar kadın geldi. Bildikten çok hiç bilmediğim, görmediğim kadınlar vardı. Bir konferans daha verirsen üzerine okunmuş kırk bir çörek otu dıkeceğim. O kadar kadının içinde kötü gözlüsü de bulunur. Belki sana nazar geçirir. Allaha emanet evlâtçığım. Maşallah, bül-bül gibi söylüyorsun. Tanrım bağışlasın. Baban yok. Bir daha senin gibisini ben nasıl doğurabilirim?

İrfan Galip annesinin kadınca, bu münasebetsiz sözlerinden âdeta sıkılarak hiç cevap vermiyordu. Ama Ferdane Hanım, lakırdılarına karşılık görmemekten hiç yüksünmeyerek devam ediyordu:

— Konferans günü bizim Emsal, kalabalığın arasında bir kız görmüs. Güzellliğini söyleye söyleye bitiremiyor. Artık onun dediğine bakarsan dünya güzeli gibi bir şey olacak.

Bu «güzel kız» sözü İrfan'ın dalgın zihnini birdenbire uyardı. Hemen annesine dönerek elinde olmadan:

— Nasıl kı? dedi.

Annesi, oğlunun bu telâşından biraz kuşkulananarak:

— Nasıl olduğunu bilmem. Ben görmedim. Ben de Emsal'in yalancısıyım.

— İkinci konferansın ertesi günü, tanımadığımız kadınların içinde böyle güzel bir kızın bulunup bulunmadığını sizden sordum. Hepiniz bana öyle bir şey görmedik cevabını verdiniz. Şimdi bu dünya güzeli nereden çıktı?

— A evlâdım, sen bizim Emsal'in ne kadar alık bir karı olduğunu bilmez misin? Sersem musibet, sorduğumuz zaman bir şey demedi. Şimdi aklına gelmiş de söylüyor.

— Nerede görmüş? Bu dünya güzeli ne şekilde, ne kıyafette, nasıl bir şeymiş?

Ferdane Hanım, oğlunun bu üste düşmesinden bir sevda tehlikesinin kokusunu alarak böyle gafilce bir bahis açtığına pişman oldu. Üzüntüyle:

— Ben Emsal'in ipe sapa gelmez sözlerini can kulağıyla bile dinlemedim. Senin bu kadar ehemmiyet vereceğini bileydin arkasını araştırırdım. Ne o? Ne o? Ne oldun? Konferansa dâvet ettiğin böyle bir kız mı vardı yoksa? Sen Emsal'in güzel dediğine bakıp da sakın aldanma. Onun beğendiği kız kim bilir ne gudubet bir şeydir.

— Aman anne, böyle benzetip yaraştırıp söz söylemene, bilirsin, o kadar kızarım ki... Ben buraya güzel kız dâvet etmek için mi konferans verdim?

— Ne bileyim ben? Bu sözü işitir işitmez yüzün önce et bent oldu. Sonra kızardı, bozardı, birkaç türlü renge girdi de onun için söylüyorum.

İrfan, biraz daha ileri varsa foyayı meydana vermekten korkuyordu. Sözü orada kapamayı uygun buldu. Sustu. Ama artık içi içine sığmıyordu. Havadan sudan birkaç lakırdı bulup söyledikten sonra annesinin yanından çıktı. Aşağıda, taşlıkta yalnız bir köşede Emsal'i sıkıştırarak sordu:

— Emsal, sen konferans günü burada güzel bir kız görmüşsün. Nasıl şeydi o?

Emsal, hayret etmiş bir övme tavrıyla arkasını duvara dayayıp başını sallayarak:

— Aman beyim, aman... Güzel mi güzel. Âdeta bir içim suyd.

— Nerede gördün?

— Merdiven başında, camekânlı kapının önünde.

— Niçin bunu senden başka kimse görmemiş?

— Nasıl görsün paşam? Yüzü sımsıkı kapalıydı.

— Yüzü kapalıydı da sen nasıl gördün? Anlat.

— Dur anlatayım. Bunlar siyah çarşafli iki kadındı. Peçeleri de pek kalındı. Konferansayı yüzlerini hiç açmadan öyle kapalı dinlediler. Sonunda bir tanesi hem sıcaktan bayıldı, sıkkıldı, hem de susadı. Ben yanından geçerken:

— Kuzum kalfam, bana iki yudum su bulur musun? dedi.

Hemen bir bardak su koşturdum. Peçesini yukarı doğru biraz sıyırdı. Meydana ay parçası gibi bir yüz çıktı. Aman ne afet, aman ne genç... Ben şimdiye kadar ömrümde böyle güzel görmedim. Ben kadınlığımla az daha âşık olacaktım. Boğazından aşağıya giderken içtiği suyun billûr gerdanından geçtiği görülüyor sandım. Bakmaya doyamadım. Öyle arsız gibi su da içmedi. Dört beş yudum içtikten sonra daha yarısı bitmemiş bardağı güler bir yüzle geri verdi. Hemen peçesini indirdi. Gayet nazik bir sesle:

— Teşekkür ederim...

dedi. O ne mahmur, o ne baygın, o ne şahane gözlerdi. Hiç gözümün önünden gitmiyor.

— Başka bir şey konuştunuz mu?

— Hiç... Pek edalıydı. Söz ağzından dirhemle çıkıyordu. Öyle bizim mahalle kızları gibi bir dakika içinde sekiz on lakırdının belini büken takımdan değildi. Söyletmek için o kadar uğraştım. Susadınız mı diye sonradan üç dört defa yanına gittim, sordum. Hayır dedi. Her sözüme tek lakırdıyla cevap verdi. Konferansayı pek dikkatli dinliyordu.

— Yanındaki kadın da genç miydi?

— O hiç yüzünü açmadı. Bilmiyorum, onu görmedim. Ama onun çarşafı, kıyafeti beriki kadar şık değildi. Ah öteki, ah öteki... İnşallah Rabbim onu bize gelin kısmet eder.

Emsal'in sözü bu neticeye getirmesinden bahsin sonradan alacağı yolu İrfan anlayarak bu kadarcık bir soruşturmayla yetindi. Çekildi. Çekildi ama, sonsuz bir merak içinde kaldı. Aca-ba Emsal'den su isteyen, kendiyle mektuplaşan aynı kız mıydı? Bunu destekleyen ortada herhangi bir işaret yoktu. Ama, sanki içinden bir ses İrfan'a:

— Bu kız, işte odur. Seninle mektuplaşandır. Görmeden âşık olduğun kızın ta kendisidir... diyordu. Tanımadığı sevgilisi kendi çirkinliği hakkında İrfan'a ne kadar ısrarlı ve kesin sözler söylemiş olursa olsun, delikanlı bu garip iddiayı hep ters yorumluyor, yani kız çirkinlikte ne kadar ısrar ederse, aksine o kadar güzel olduğuna inanıyordu. Bu hal İrfan için öyle acayip bir duygu ve bir keşifti ki neden böyle düşündüğünün sebebini kendisi de bilmiyordu. Emsal'in şu müjdesi bu inancını büsbütün perçinledi. Bir yerlerde duramaz oldu. Cevap olarak gelecek mektubu beklemek için belirli vakitten birkaç saat önce büroya gitti. İçi içine sığmıyor, siyah çarşafı kadının gelişini bekleyerek büronun koridorlarında bir aşağı, bir yukarı mekik dokuyordu. Hemen dakikada bir yeleğinin cebinden saatini çıkarıyor, çabucak bir göz atıyor, ama gösterdiği şiddetli bekleyişe karşılık ne saat işliyor, ne de kadının geliyordu. Öteki Efendiler devam saati geldi. Herkes bürosunda boy gösterdi. Daire her zamanki çalışma gürültüsünü aldı. Gelen giden çoğaldı. Ama o kadın gelmiyordu. İrfan utanmasa bir tarafa çekilip ağlayacak kadar can tüketen bir bekleme üzüntüsü içinde kaldı. Kadının her zamanki geliş vakti üzerinden de iki saat kadar geçti.

Zavallı çocuk, elinde saat, bet beniz uçuk, gayet rahatsız bir halde saatlerce koridorlarda esir oldu, kaldı. «El'intizar, eşeddü minennâr (Beklemek ateşten şiddetlidir)» sözünün hükmünü ömründe işte o gün yana yana denedi. Ne bir işe bakabildi, ne yemek yedi. Beş dakika oralardan ayrılrsa kadın gelecek, kendini göremeden gidecek sanıyordu. O günün büro işleri de sone erdi. Herkes birer ikişer çekilmeye başladı. Bir müddet sonra kimse kalmadı. Odacı odayı süpürmeye hazırlanıyordu. İrfan hâlâ oradaydı. Bürodan ayrılrsa kadının o gün gelmesinden tamamiyle ümit kesmek gerekiyordu ki işte zavallı delikanlı buna bir türlü dayanamıyor, pek sıkıcı olmakla beraber bu ümidin sürüp gitmesini gene bir çeşit avunma sayıyordu.

Saat on biri geçince bu boş avunmadan da vazgeçmek gerektiği kesin olarak anlaşıldı. Nihayet, odacıların kuşkulu ve şaşan bakışları altında, tam bir keder içinde çekildi, gitti. Nereye gidecekti? Bu dehşetli üzüntüden kurtuluşunu sağlayacak yer neresi olabilirdi? Kaç zamandır gördüğü tatlı rüyalardan, kurduğu ruh okşayıcı hulyalardan bir gece içinde vazgeçivermek pek güç olacak, pek acı gelecekti. Ama kadın nerede kal-

dı? Cevap neye gelmedi? Aşk denilen şey meğer ne şiddetli bir ruh fırtınasıymış! Görmeden sevilen bir güzelin sevgisi böyle aklı çileden çıkaracak dereceyi bulursa karşılıklı ateş alanların hali acaba ne derece yakıcı olacak? Sevilen bir hayal insanı bu hale getiriyor, bir gerçeğin yakışına yürek nasıl dayanacak?

İrfan, bu gecikmenin bir engele rastlama yüzünden olduğunu bilse ne yapacaktı? Bunu düşünmek bile kendisi için müthişti... Bu sevgi daha ilk alevinde neden böyle söndürüldü? İrfan, bunu icabettiren ne gibi bir yanlış yaptı?

Şimdi delikanlı olanca düşünme gücüyle bu noktayı keşfetmeye uğraşıyordu. Cevap olarak yazdığı son mektupta kızın kardeşçe münasebet kurmak isteğine karşılık İrfan, kendinin hâlâ sevda sözlerine ısrar etmiş olmasından başka bu kesintiye bir sebep bulamıyordu. Delikanlı şimdi bilinmeyen sevgilisinin uzaktan dostluğuna da razıydı. Ama bu razı oluşunu, bu ricasını duyurmak için hangi çareye başvuracaktı? Belki yalvara yakara kızın gönlünü yeniden elde edebilirdi. Ama kime yalvarsa? Karşısında bir aşk hayalinden başka kimse yoktu.

Böyle bilinmeyen bir kimliğe, böyle hayalden ibaret bir puta gönül verilir mi? Bu saflığına kendi kendine hem güldü, hem ağladı. Ne yapsa nafileydi. İş isten geçmişti. Seviyordu. Bu hayale tapıyordu. Bu uzun düşünmeleri sırasında aklına tuhaf şeyler de geldi. Arkadaşlarından muzibin biri İrfan'la eğlenmek için bir kız ağzından o mektupları uydurarak göndermiş olmasın? Böyle de olsa... Bu gerçek, gözünde kesin olarak belirlenmiş bile olsa bilinmeyen bir sevgili adına İrfan, hayalinde canlandırdığı o kıza, ruhunun o meleğine gönlünü şiddetle bağlamıştı. Bundan, artık vazgeçemeyecekti. Bu hatıraya ebedî olarak bağlı kalacağını sanıyordu.

İrfan, ertesi günü aynı bekleme acısıyla geçirdi. Kendini düşünmekten yorgun düşüren acı bir ümitsizlik başladı. Delikanlı ne kazanmış, yahut ne kaybetmişti? Düşüncesini süsleyen o gönül kapıcı hayal gene kalbindeydi. Onu hiç bir kuvvet oradan kaldıramayacak, artık onunla yaşayacaktı.

Zavallının aşktan yana talihi yoktu. Şimdiye kadar gerçek kılığında beliren bir sevgiliden yüzü gülmemişti. Artık bu hayalle, bu vehimden ibaret sevgiliyle yetinmeye, bununla mutlu olmaya uğraşacaktı.

İrfan, böyle bir ruh hali ve ümitsizlik içindeyken üç günden beridir gelişini beklediği kadın sonunda geldi. Zavalı sevdalı sevgilisinden haber getiren bu siyah çarşafli kadını görünce üç gündür geçirdiği o can yıpratıcı bekleme demesinden ileri gelen bir kırgınlıkla az kaldı ki kadına:

— Yürü Leylâ yürü, ben Mevlâyı buldum...

diye bağıracaktı. Kendine uzatılan mektubu aldı. Zarftan yayılan hafif bir leylak kokusu sinirlerindeki buhranı biraz yatıştırdı. Bilinmeyen sevgilisinin İrfan için varlığının alâmeti işte bu kokudan ibaretti. Her mektup alışında bu hoş kokuyla sanki ona dokunma zevki alırdı.

Dili tutuldu. Kadına bir şey diyemedi. O da emanetini teslim ettikten sonra bir şey söylemeksizin bir temenna ederek çıktı. Acaba mektupta ne sitemler, ne azarlamalar, belki de ne hakaretler vardı... İlgi kesmeyi bildiren bir söz olmasın da İrfan her şeye razıydı. Titreyen parmaklarıyla zarfı açtı. Şu mektup çıktı:

Ah, aman anneciğim, o neydi? Ne aşırıydı? Dün sabah gördüm. Anlayınız, keşfediniz bakalım Beyefendi... Ne gördüğümü söyleyiniz. Bildiniz değil mi? Evet, evet işte onu... ta kendisini... kuyrukluğu gördüm.. Korkmamaya bu kadar kararlıyken hâlâ korkudan titriyorum.

Gazeteler şehrimizde Halley'in sabahleyin alafranga saat üçü çeyrek geçeden dörde on kalaya kadar görülebileceğini haber verdiler. Çalar saatimi tamam buna göre kurdum. Karyolamın başı ucuna koydum. Döşeğime girdim. Her türlü korkularına rağmen çok sürmeden uyuya kalmışım. Tepemde bir gürültüdür koptu. Gözlerimi açıp baktım ki ortalık alaca karanlık. Saat kızmış bir canavar gibi hâlâ hırıldıyor, gürültü ediyordu. Sinirime dokundu. Döşekten kendimi aşağıya attım. Pencereye koştum. Birkaç gündür yazlığa taşındık. Venüs, ağaçların üstünde gökyüzüne asılmış bir lüks lambası parlaklığıyla ışıklar

saçıyor. Ufak tefek başka yıldızlar da var. Güneş ufkun altında, tanyerini daha yeni ağartıyor. Güneşin beliren ilk çizgisiyle Venüs'ün arasına aydınlık, hafif, sis şeklinde, iri pala gibi bir şey uzanmış. Aman ne irilik, ne güzellik Beyefendi... Görüp de titrememek kabil değil. Hemen diz çökerek Tanrıya yalvarmaya başladım. Bu iri palanın kabzası, yani başı kuzeye, gerisi güneye yönelmişti. Bu kabza hemen ay iriliğinde vardı. Ama ortasında yoğun, çevresine doğru sünen, azalan ışıklığı aydan azdı. Birkaç güne kadar zehirli eteğini öpmek için yeryuvarlağının alçak gönülle yaklaşacağı Halley yıldızı işte buydu. Saatin çaları hâlâ arkamdan hırlyordu. Seher vaktinin ruhaniliği içindeki bu ürkütüsü manzara, çaların hâlâ sürüp giden uyarıcı hırlıtısı, bana o kadar işledi ki korku verici bir yücelik hissettiren bu az görülür tablo karşısında insanların küçüklüğünü, âcizliğini, tabiatın büyüklüğünü işte o zaman tamamıyla anladım.

Şimdi her gece çaları kurarak yatıyorum. Çarpıntılı rüyalar içinde uğraşırken kulak tırmalayan bir gürültü sabaha karşı beni uyandırıyor. Hemen pencereye koşuyorum. Havalara yağmurlu gidiyor. Her sabah gökyüzünü bulutlarla örtülü buluyor, bir şey göremiyorum. Ama Tanrının eli bizi, dünyahıları tehdit için gökyüzünün yukarısından üzerimize uzattığı o korkunç pala gene orada duruyor. Her gün yeryuvarlağına milyonlarca kilometre daha yaklaşmış bulunuyor. Dokunma anına çok bir şey kalmadı. Yedi-sekiz gün var. Dokunma mı, çarpınma mı olacak? Yoksa yeryuvarlağı göktaşı taneleriyle, kader okuyla baştan başa yaralanacak mı? Yahut bu iki uzay cismi birbirinin hasret dolu kucağına atılarak tek parçadan ibaret yanar bir kitle haline mi gelecek? Ne olacağız Beyefendi, ne olacağız? Dünyanın ömrünün sonu olması böyle tasalı ve buharlı bir günde siz ne kadar dünyaya mahsus, hevesinize ait işlerle uğraşıyorsunuz? Şimdi başka şey düşünülecek zaman mı? Bahsettiğiniz sudan şeylere zihin yormanın hiç mevsimi değil. Bana Halley'den, halamın yıldızından haber veriniz. Dünya mı batacak? Kıyamet mi kopacak? Herkes zehirlenecek mi? İşte ondan bahsediniz. Çabuk, çabuk.. çabuk...

Hayatın değerini, onukaybedeceğine yakın anlayan çirkin bir kız

O anda Halley dünyaya çarpıp da İrfan'la beraber bütün dünya yok olaydı delikanlı bu mektubu okumaktan duyduğu acı

derecesinde üzülmeydi. Küçük Hanım, İrfan'ın kaç gündür geçirdiği cehennem hayatına karşı o kadar tasasız görünüyordu ki zamanıyla cevap vermek noktasında gösterdiği tenezzüslüğüün sebeplerini olsun lütfedip de açıklamak zahmetine dahi katlanmıyordu. Bu kız duygucu İrfan'a yakın olaydı bu acılarını onun da duyması, anlaması gerekirdi. Sevgice aralarında çok fark vardı. İrfan'ın kızı sevdiğinin onda biri nispetinde bile demek ki kız onu sevmiyordu. Sevgice bu eşitsizlik ve dengesizliğe zavallı pek üzüldü. Kızın duygucu gösterdiği bu ilgisizlik acaba yapmacık mıydı? Yapmacıksa o yaşta gösterdiği bu ustalık sahiden şaşılacak şeydi. Halley'in yaklaşmasına karşı gösterdiği telâşlar, korkular da hep yapma, bütün bunlar da birer cilve miydi? Bu kız, zavallı İrfan'ın gözünde öyle karmakarışık bir bilmece şeklini aldı ki bunun çözümünü sağlayabilmek için müspet, açık bir noktasını bulmak hemen imkânsız görünüyordu. İrfan, saatlerce karamsarca ve ümitsizce düşündü düşündü. Sadece bir noktayı garip ve düşünmeye değer buldu. Sevdiğinin bu mektubunda hiç azarlama yoktu. İrfan'ın son mektubundan hemen hiç söz edilmiyor, yalnız böyle kıyamete benzer bir günde heves düşkünü duygularla uğraşmasından biraz şikâyet ediliyordu. Bu sözüyle küçük hanım sevdaya uğraşmayı Halley'in patırdısı savulduktan sonraya bırakmak uygun olacağını anlatıyor değil miydi? O halde bundan asıl istenilenin kabul, ama yalnız görüşme veya sevişme gününün sonraya bırakıldığı anlaşılmaz mı?

Hepsi iyi. Lâkin Hanımefendi bu sevgiden ne kadar ehemmiyet vermeyerek söz ediyor? Bundan söz etmenin geriye bırakılması işinde ne kadar duygusuz buluyordu! İrfan kendisi, Halley'in gelmesi değil ya, kıyamet vaktine iki saat bile kalmış olsa, o her şeye karşı tasasız bulunarak yalnız bu yeni, bu ateşli sevgisine kendini vermek istiyordu. Demek kuyruklu yıldız gelip geçinceye kadar aşktan, sevdadan bahsedilmeyecek. Sırf bu gök olayının alabileceği tehlike şekilleri ihtimalleri üzerinde konuşulacak.

Zavallı delikanlı kendi kendine:

— Peki öyleyse...

dedi. Bu sevgi kırgınlığıyla yerleri, gökleri birbirine geçirmek gibi müthiş ve karamsar bir niyetle mektup yazmaya başladı:

Hanımefendi,

Halley'i gökyüzünde büyük bir pala şeklinde görmüşsünüiz. İşte bu korkunç görünümlü kesici alet birkaç güne kadar artık felâket saatini beklemekten başka çaresi kalmayan insanlığın zulüm görmüş tepesine inecektir. Kadınsınız. Erkeklere göre sinirleriniz zayıftır, malûm. Önceki mektuplarımda sizi korkutmamak için olayı gerçek korkunçluğundan gene pek hafif göstermeye çalışmıştım. Fakat kadınlığınızla beraber bir filozof gibi büyük bir dayanıklılık sahibi olduğunuzu da görüyorum. Mademki arkadaşça fikir değış tokuşunda bulunuyoruz, düşün-düklerimi artık dosdoğru söylemek gerekiyor.

Doğru ufkumuzun baştan başa kaplayan bu perçemli güzeli görmek için halk akın akın namaz vakti meydanlara, rıhtımlara

Doğru ufkumuzu baştan başa kaplayan bu perçemli güzeli görmek için halk akın akın namaz vakti meydanlara, rıhtımlara yığılıyor. Bunu görür görmez kalpler dehşetle doluyor. Elleri göğeri kalkıyor. Herkes kendi dinince yaradana yalvarıyor. Gazeteler herkesin korkusunu ve heyecanını artırmamak için bundan pek söz etmiyorlar. Her hastadan hastalığın ağırlık derecesini gizlemek âdetidir. Ama ne fayda! Bu felâketin dünyaya her gün biraz daha yaklaşıp büyüdüğünü herkes görmüyor mu?

Değil Halley'i, zayıflık ağır basınca bazan ölümü inkâr derecesine varan korkaklar gibi düşünecek değiliz ya... İnsanlığın en büyük hastalığı kendini kemiren illetlerin gerçekten tedavisine uğraşacak, girecek yerde daima asıl ağırlığını olduğundan daha aşağı göstermeye çalışmak âdetidir. Bu yaraların iyileşmez niteliğini daima kesin ve açık bir dille anlatmaya, iza-ha uğraşanlar her zaman lânetle karşılanırlar. Yaranmak için halkı aldatan yalancılardan ise itibarı artar, halkın gözüne girerler.

Geçen sabah yazlığımızın penceresinden gördüğünüiz ve her saniye artan bir kızgınlıkla üzerimize inen o kadar kılıcı göklerimizde yukarısında kendi halinde, saf insanları eğlendirmek için ortaya çıkmadı. Bütün astronomlar, gök bilginleri tehlikenin kesin gerçekliğinde birleşmiş. Memleket halkı sabahları bu gök belâsını boylu boyunca seyredip dururken gazeteler ve iki yüzlü yalancılar besbelli her şeyi bilen Tanrı bunlara doğru söylemeyi nasip etmemiş olduğu için, gene menfaatleri dolayısıyla

son nefeslerinde bile olacağı söylemek mertliğini gösteremiyorlar.

İrfan bu önsöze mektubu girişerek yeryüzündeki bütün yaratıkları Halley'in kuyruğuyla önce insafsızcasına zehirledikten sonra birikmiş cesetleri alevlere verdi. Küllerini göğe savurdu. Ne kadar mantık gücüyle inandırmak mümkünse harcadı. Sayfalar doldurdu. Bu yazı yükünü yüklenmekten maksat, o görmediği, bilmediği kıza karşı sevgisiydi. Ama bu kelimeyi kullanmak yasaklanmıştı. Kalbini yakan, kavuran bu temelden bahsetmemesi emredilmişti. Ama bu emre boyun eğebilecek uyabilecek miydi? Kalbinin derinlerinden her türlü karardan daha kuvvetli bir şey, içindeki bu üzüntüydü, bu ateşi açıklamaya, yorumlamaya kendisini zorluyordu. Bu kuvvetin zoruyla o kadar bunalıyordu ki, mümkün değil dayanamayacak, sabredebeyecekti. Çünkü sabır denilen şey bir dereceye kadar insanın elindedir. Zavallı İrfan'da kendine hükmetmek meziyeti hemen tamamıyla yok olmuştu. Dayanamadı, mektubun sonuna şu sözleri sıraladı.

Hanımefendi!

Emrinize tamamıyla uyamadığım için yüce affınıza, merhametinize sığınırım. Emir, ona uyma gücünü gösterebilecekler içindir. Kendi gücünün üstünde, güç bir emre uyamadığı için hiç kimse suçlanamaz. İnsan adaletinin yanında bir de vicdan adaleti vardır. Umumi adaleti kefalet altına alan mahkemeler, vicdan adaletinin hâkimleri ise herkesin kendisidir. Gerçeği, gücünün yenebildiği bir açıklıkla anlatmaya uğraştıktan sonra gelecek her türlü hükmünüze razıyım.

Sizi seviyorum. O kadar büyük bir sevgiyle seviyorum ki, bu aşırı sevdâ gönlüme, kalbime sığmıyor. Bunu size bu kadarlık olsun belli etmedikçe taşımaktan âcizim. Ama şimdi size karşı ne kadar nazik, ne kadar güç bir durumda bulunuyorum ki her itiraf adımında gözükken düşme tehlikesi alabildiğine duygularımı söylemek istediğim bu konuda beni dilsiz hale getiriyor. Nasıl söyleyeyim? Nereden bu yasaklanmış bahse gireyim? Allah aşkına gücenmeyiniz. İşte söylüyorum! Sevgimin kabulü meselesini, yani evlenmemiz gibi mühim bir işi siz Halley tehlikesi ortadan kalktıktan sonraya bırakıyorsanız. A iki gözüm efendim! Ya bu büyük olay dünyanın sona ermesiyle bitecekse murada ermemiş olarak mı yokluğa yollanayım? Doğru söz hoş görülme bile sahibi için ayıplama sebebi olma-

mahdır. Bencilliğime gülmeyiniz. İşte doğru söylüyorum. Tasarladığım o mutluluk idealine eriştikten sonra ne kendi ölümüne acırım, ne de dünyanın battığına...

Cesaret gösterip adım attığım şu acındırma ve yalvarıp yakarma alanında bütün yaralarımı açığa vurmaktan susmak, inanın bana Halley'in tehlikeli çarpışından daha beter geliyor. Ama emrinize aykırı davranmakta ileri gitmekten korktuğum, hele bir tek sözden bütün gönül üzüntülerimi anlamak meselesindeki sezişinizden emin bulunduğum için işte susuyorum. Bundan sonrası, af, merhamet...

İrfan Galip, bu mektubu almak için ertesi günü gelen kadına teslim etti. Ama bu ne tuhaf bir mektuplaşmaydı! Görmeden âşık olduğu bu kız, delikanlının bürosunu, ailesini, her şeyini biliyordu. Ama İrfan, kendisi, bu küçük hanımın kim olduğuna dair gerçek olarak bir noktacı bile bilmiyordu. Şimdi mektubu alıp götüren bu kadın bir daha İrfan'ın semtine uğramayıverse delikanlı artık bunları nereden bulacak? Mektuplaşma imkânını ne yoldan sağlayacaktı? İrfan, tanımadığı sevgilisinin kimliğini araştırmaya girişmeyeceğine dair söz vermişti. Ama bu garip tabiatlı kız, giden mektupta, kendi arzusuna aykırı olarak gene âştan söz edildiğine kızıp da mektuplaşmayı kesiverirse İrfan'ın o zaman sahiden derin bir acıya boğulacak, hali neye varacaktı? Geçenki cevabın birkaç gün gecikmesinden dolayı zavallı çocuk Mecnun'a dönmüş ne acılar çekmişti. Ne acılar...

Böyle bir halin tekrarlanmasına yol açmamak için uygun bir çare düşünmek gerekiyordu. Nasıl? Ne yoldan? Hemen bunu düşünüyor, hem de büronun penceresinden dalgın dalgın sokağa bakıyordu. O sırada sokağın kalabalığı içinde o siyah çarşafli kadını gördü. Kadın çevresine ürkek bakışlar fırlatarak âdeta hızlı hızlı denecek adımlarla Divanyolu'na doğru gidiyordu. İşte İrfan'ı bilmediği sevgilisine kadar ulaştıracak bir vasıta... Bu kadını gizlice takip etse küçük hanımın kim olduğu, hiç olmazsa nerede oturduğu hakkında görmeye dayanarak bazı bilgiler edinebilirdi... Ama düşünmeye vakti yoktu. Bir dakika, belki yarım dakika sonra kadını gözden kaybedecekti. İrfan pardösüsünü giymeden, merdivenleri hemen ikiser ikiser atlayarak kendini sokağa attı. Kadının tutturduğu yöne doğru yürüdü. Sağa, sola, ileriye baktı. Kadını gördü. İş pek nazikti.

Kendinin onu görmesi iyi, ama kadının bu takibi sezmesi pek tehlikeliydi. Çünkü küçük hanıma iş anlatılır anlatılmaz her şeyin birden kesilmesi ihtimali vardı.

İrfan kendini göstermemek için uygun bir arayla elinden geldiği kadar kalabalığa karşıarak yürüyor, bir polis hafiyesi özeni ve bir âşık heyecanıyla gidiyordu.

Kadın İrfan'ın çevresinden uzaklaştıktan sonra hayli yaşıyordu. Artık sağına soluna bakınıyor, âdeta ağır ağır gidiyordu. Bir zaman sonra yüzündeki peçeyi de kaldırdı. Kitapçı ve kâğıtçı dükkânlarının camlarına eğiliyor, bir şey almak ister gibi incelemeler yapıyordu.

Bu kadının yüzünü görüp bellemek, tanımak İrfan için, içine düştüğü bu maceranın bilinmezliğinde bir köşeciği olsun aydınlatmaya yarayacak müspet bir nokta elde etmiş bulunmak demektir. Kadın vitrinlerin önünde durup baktıkça, İrfan bunun yüzünü yandan biraz görebiliyordu. Sandığı gibi değil, bu kadın gençti. Hem de pek genç... Sokaktaki o serbest serbest yürüyüşlerine, oraya buraya göz atışlarına bakılırsa öyle pek seyrek dışarı çıkar takımdan olmadığı, büroya, İrfan'ı görmeye geldiği zamanki utangaçlığın tamamıyla yapmacık olduğu anlaşılıyordu. Delikanlı peşine düştüğü zamanki daha ilk adımında ne mühim şeyler sezmeye başlamıştı.

Kadın arada bir elini arkadan çarşafının beline doğru götürüp büzmelerini düzeltere düzeltere yürüyerek birkaç vitrin daha seyrettikten sonra, nihayet mostraları güzel tertiplenmiş bir kâğıtçı dükkânından içeriye girdi.

Kâğıtçıyla bu kadın arasında takınılacak alışveriş tavırlarının hiç birini gözden kaçırmamak için İrfan da sokağın karşı tarafındaki bir ciltçi dükkânına girdi. Sözde ciltletilecek kitapları olduğundan bahsederek ciltçiyi lafa tuttuğu sırada vitrinin arkasından ihtiyatla, karşıki dükkânın içini elinden geldiği kadar gözetlemeye uğraşıyordu. Dükkânın kapısı açıktı. Ama içerisi pek loş kaldığından istediği gibi inceleyemiyorsa da kadının hemen bütün yüzünü açarak saçlarını döke döke tezgâha dayanıp da genç kâğıtçı çırağıyla cilveleşircesine konuşa ortaya birçok kutular çıkarttığını fark edebiliyordu.

Nihayet alacağını seçti. Mavi kurdeleyle ortasına frenk bağı yapılmış saman rengi bir kutuyla sokağa çıktı. Kâğıtçıyla vedalaşırken belini çökerterek aktrisvarı yaptığı bir reverans İrfan'ı fena halde şaşırttı. Ne usta şeydi, ne usta...

Azıcık ilerleyecek kadar bir zaman bıraktıktan sonra bunun arkasından İrfan da çıktı.

Kadın caddeden aşağı indi. Yeni Postahane tarafına saptı. Birkaç adım yürüdükten sonra karşısına çıkan yakışıklı bir delikanlıyla bir baş işareti etti. İkisi, Modern apartmanın arkasındaki pis sokağa saptılar. Kadın gelip geçenler tarafından tanınmamak ihtiyatına uymak için olmalı, peşesini indirdi. Duvar kenarına çekilip baş başa epey zaman konuştular. Konuşma sırasında kadın, elindeki kâğıt kutusunu karşısındaki gencin başına vuracakmış gibi arasına kızgınlık alâmetleri gösteriyor, bazan da sabırsızlığından, yerinde adım sayan bir talim askeri gibi âdeta tepiniyordu.

Konuşulan sözlerden bir ufacık cümlesini olsun işitebilmek için İrfan, paraca da, vücutca da her türlü fedakârlığı göze aldırmaya hazırdı. Ama buna imkân yoktu.

Nihayet söz bitti. Ayrıldılar. Birkaç adım açıldıktan sonra kadın tekrar karşısındakine dönerek tehdit edercesine yumruğunu gösterdi. Delikanlı da otaraftan gelecek her belâyâ razı olduğunu anlatırcasına birkaç defa boyun kırıp yürüdü.

İrfan, bu ateşli pandomimanın karşısında ne düşüneceğini şaşırıyordu. Donakaldı. Zavallı çocuk tutulduğu belânın derinliğini bundan fazla görmek istemiyormuş gibi artık ileri gidemedi. Neden bu kadar ümitsizliğe düşüyordu? O, bilmediği sevgilinin vücudunu değil, manevî varlığını sevmemiş miydi? Ezbere tanıdığı bu manevî taraf bu derece bozuk çıktıktan sonra artık kederlenmeye, düşünmeye sebep var mıydı? Ama içyüzünü iyice anlayamadığı bir duygu beynini sarsıyordu. Ne olduğu belirsiz bir kıza, hayır, bir kadına, bir kariya bir aşifteye aldanmış bulunmak onuruna dokunuyordu. Aldığı kandırıcı, kendisini aptal yerine koyan mektuplara karşı önce karşılık vermesine bu karılar kim bilir ne kadar gülüp eğlenmişlerdi? Evet, böyle ah-lâksız yaratıklara günlerle mükemmel eğlence olmak, onlara gülünecek bir alay vesilesi vermek... Şimdi İrfan'a o kadar ağır geliyordu ki, üzüntüsünden zavallının gözleri yaşıyor, düşündükçe boş bulunuşunun derecesini bütün bütün anlayarak daha beter kendinden geçiyordu.

Maddî mavenî varlığı bilinmeyen öyle bir güzel, hayalinde yarattığı kuruntudan ibaret şahsa karşı ezbere böyle şiddetle gönül bağlamak ne gülünç bir hal, ne çocukluk, aman Yarab-

bi bu ne divanelikti! Bu macera ağlamaktan ziyade gülünecek bir şeydi.

İrfan'ın sevgide ne madde bakımından, ne de manevî bakımından hiç şansı yoktu. Artık bu kendisi için denenmiş bir işti. Sevmemeliydi. Ama bu bir kere oldu. Bundan sonra gökten melek inse gene aldanmayacaktı. Zavallı delikanlı bir düşüncelerle dalıp gittiği sırada bulunduğu sokağa, gelip geçenleri, hatta kendi varlığını kaybetmiş gitmişti. Yavaş yavaş biraz kendine geldi. Nerede bulunduğunu anlamak için bir rüyadan uyanır gibi oraya buraya göz gezdirmeye başladı. Bu dalgınlığın ne kadar sürdüğünü bilmiyordu. Etrafına baktığı zaman, kederine sebep olan o siyah çarşafli kadını artık hiç bir yerde göremedi. Tamamıyla kaybolmuş, kim bilir hangi tarafa savuşup gitmişti. Bir düşünce sonucu değil de bir içgüdü denebilecek bir halde bulunduğu yerden biraz ilerledi. Sokak başlarından ilerilere doğru bakındı. Kadını, hiç bir yerde görmedi. Babîâli yokuşundan yukarı ağır ağır yürümeye, geri dönmeye başladı. Gitti, gitti, biraz önce kadının alışveriş ettiği kâğıtçı dükkânının önüne gelince elinde olmadan orada durdu. Bu göze görünmeden parlayan sevda ateşini orada söndürmek, bu tuhaf macera sayfasını artık o günü kapamak isterken, sanki zihninde ilk anda peyda oluvermiş yatıştırılmaz bir merakın itmesiyle, yahut bütün mevcut kuvvetlerine hükmeden tabiatüstü bir güce boyun eğerek bir manyatizmalı haliyle dükkândan içeriye yürüdü. Ortada durdu. Genç kâğıtçı müşteriye, müşteri bir müddet ona bakıştılar. İrfan oraya ne almaya girmişti? Girişine bir sebep göstermek lâzımdı. Gözlerini ağır ağır bütün vitrinlerde dolaştırdıktan sonra hâlâ görünmeyen bir manyatizmacıdan aldığı emri yerine getirir gibi bir dalgınlıkla nihayet:

— Üzerleri kurdeleye bağlı kutular var. Onlardan bir tane isterim.

dedi. Kâğıtçı garipseyen hafif bir gülümsemeyle:

— Üzerleri kurdeleli birkaç türlü kutu var. Ne kutusu olduğunu lütfen söyler misiniz?

— Kutu saman rengi, kurdelesı mavi. İçinde ne varsa işte ondan isterim.

Bu isteyiş tarzı, doğuştan biraz alaycı olan genç dükkâncının tuhafına gittiğinden o da:

— Kutusu saman rengi, kurdelesı mavi...
sözlerini hemen aynı sesle tekrarladı. Durdu. Alacağı kutunun

içinde ne olduğunu bilmeyen bu garip müşterinin bir müddet yüzüne baktı. Bu anlayışsızlığa birdenbire kızmış gibi İrfan:

— Ne bakıyorsun a birader? Siyah çarşafli kadının deminden buradan aldığı kutudan isterim...

Kâğıtçı, bu acayip gerçeğe erdikten sonra, şimdi uzun uzun gülererek bozuk söylenen bir Fransızcayla.

— Demek ki «papier à lettre parfumé (Kokulu mektup kâğıdı) yani namelik istiyorsunuz?

Dükkâncı kahkahaların ardını kesmez. Bir hayli daha güler. İrfan sorar:

— Neye bu kadar gülüyorsunuz?

— Bu kâğıtların müşterileri şimdiye kadar hemen hep kadınlardı. Erkekler de almaya başladı da ona gülüyorum...

— O deminki kadını tanıyor musunuz?

— Her gün bunların türüsü gelir. Hangisini tanıyayım?

— Sağlamlığını, çürüklüğünü bilmem. Çünkü o fabrika yapısı ayakkabı hiç kullanmadım.

— O kadın size her zaman gelir mi? Kendini biraz olsun tanıyor musunuz?

Kâğıtçı, İrfan'ı yukarıdan aşağıya dikkatli dikkatli bir iki defa süzdükten sonra:

— Hayır, Tanımıyorum. Biz burada mal ticareti yaparız. Müşteriden müşteriye haber, bilgi satmayız.

— Yani biraz gözünüz ısıyor mu diye sordum.

Kâğıtçı, dargınlığı artırarak:

— Beyefendi, burası kâğıtçı dükkânıdır. Kadınlara dair haber alma dairesi değildir...

Ticaretiyle uğraşan namuslu bir dükkâncıyı halk arasında kötü sayılan böyle bir işte kullanmaya kalkışmanın sahiden yol-suz bir hareket olduğunu İrfan da anladı. Parasını verip kutuyu aldı. Başka bir şey söylemeden dükkândan dışarı çıktı.

XI

İrfan Galip, büyük bir fikir kargaşalığı içinde ve ıstıraplı bir kurgunluk halindeyken ertesi günü büroda odacı gene o kadının geldiğini haber verdi.

Bu kadınlar İrfan'dan ne istiyorlardı? Zavallıyı çıldirtmek mi? Kadını görüp görmemekten hangisinin daha iyi olacağını düşündü. Önce görmeden savmak istedi. Ama kendi gücünün dışında bir kuvvet, o yaratıcısı bilinmeyen manyatizma üstün geldi. Duramadı. Çarşafının yanına gitti. Kadın o kadar kaplanmış, o derece terbiyeli, utangaç bir hal almıştı ki bir gün önce bel kırarak sokaklarda fingerdeyen kadının bu olacağına bir türlü ihtimal veremiyor, kendisinin aldanmış olduğuna hükmetmek istiyordu.

Kadın emaneti teslim etti. Gene konuşmadan çekildi gitti. İrfan bir-iki lakırdı söylemeye niyet etmişken o da tek kelime söylemedi. Delikanlıyı asıl üzen, bitiren şey sevgisinin karşılık görmemesiyle beraber o biçim kadınların alaylarına hedef ol-maktı. İrfan onların alaylarını tesirli bir şekilde geri çeviremi-yecek kadar aptal bir kimse miydi? Öğ almak için önce bu ka-dınların kim olduklarını bilmek gerekiyordu. Gelen mektubu hemen cebine soktu. Bunu ne zaman istese okuyabilirdi. Şimdi kadının peşine düşmek lâzımdı. Hemen sokağa fırladı. Avını ür-kütmemek için olanca özenini kullanan bir avcı kurnazlığıyla çarşafının peşinden gidiyordu. Ama kadın bu sefer ne yüzünü açtı, ne bir dükkâna girdi. Takip olunduğunu sezmiş gibi bir ihtiyatla gidiyordu. O gitti, İrfan takip etti. Bahçekapısını bul-dular. Kadın köprüye yürüdü. İrfan da arkasından...

Hani ya İrfan'a mektup gönderen küçük hanımın evi Is-tanbul'un sur içindeki demiryolu üzerinde olmayacak mıydı? Bu kadın böyle köprüden öteye nereye gidiyordu? Evet.. evet. İrfan bu macerada pek, pek aldatılmıştı. Bakalım işin sonu ne-reye varacaktı...

Kadın köprüyü geçti. İlk kısa caddeyi yürüdükten sonra sağa saptı. Beyoğlu tramvay duraklarına kadar gitti. Duran tramvay müşterilerle ağız ağıza dolu olduğu için ötekinin ge-

lişini beklemek üzere bir kenara çekildi. Ama şimdi İrfan ne yapacaktı? Aynı tramvaya o da binse kendini kadına göstermiş olacaktı. Ondan sonrakini seçse iki tramvayın arasının pek ziyade açılmış olması ihtimali yüzünden avını gözden kaybetmek korkusu vardı.

İrfan Galata caddesinde börekçinin üst tarafındaki dükânların önünde dolaşıp oraya buraya sokularak gözlerini kadından ayırmıyordu. İkinci gelen tramvaya kadın hemen atıldı. İrfan da orada duran bir kupa arabacısıyla, tramvayı takip etmek üzere pazarlık kesti. Yola düzüldüler. İrfan tramvayın her duruşunda çıkanları dikkatle gözden geçirip inceliyordu. Galatasaray'ında kadın indi. Alargadan İrfan da indi. Kadın Ağacamisi'ne doğru biraz yürüdü. Sağ taraf sokaklarından birine saptı. Bir iki sokağa girip çıktıktan sonra eni az, yüksekliği fazla bir evin çingırağını çekti. İçeriye girdi.

Takibe burada son vermek mi gerekiyordu? Sokak تنها olduğundan İrfan oralarda gezinse şüphesiz görülüp tanınacaktı. Oraya dikey gelen başka bir sokağın köşesine çekildi. Gözünü eve dikti. Burası ne çeşit evlerdendi? Kimin evi, yahut ticaret yeriydi? Yapının ortasında dört kat cumba vardı. İrfan biraz ilerlese bu cumbalardan birinin yan penceresinden görülmek tehlikesiyle yüz yüze gelecekti. Bununla beraber evi görüp anlamak merakını yenemediğinden tanınmamak için sıkıca fesini bastırdı. Güya üşüyormuş gibi ceketinin yakasını kulaklarına doğru çekti. Duvar diplerinden evin kapısına yaklaştı. Numaraya baktı: 151. Kapının üzerinde «Birinci katta Dr. XXX» yazılı bir plaka gördü. Yan tarafta başka plakalar da vardı. Onları da bire birer okudu: «İkinci katta diş hekimi Mösyö XXX», «Üçüncü katta birinci sınıf modistralardan Madam XXX», Acaba o kadın bu üç çeşit sanat sahibinden hangisine gelmişti?

Delikanlı şaşkın şaşkın bunu düşünürken nereden geldiğini pek fark edemediği, hemen yanbaşında siyah çarşafı bir başka kadın belirdi. Yürüdü yürüdü. Aynı evin hızlı hızlı iki defa çingırağını çekti. Hemen peşesini sıyrıp İrfan'a:

— Birader Beyefendi, rica ederim buradan bir yere kaybolmayınız. Size söyleyecek bir-iki mühim lakırdım var dedi. Kapı açıldı. İçeriye girdi. Zavallı İrfan pek ahıklaştı. Neye uğradığını bilemedi. Çünkü o siyah peçe açılır açılmaz karşısına kız yüzlü öyle çekici bir melek, öyle ruh okşayan bir nur doğ-

muştı ki, artık ömrü oldukça o yüzdeki tazeliği, o yanaklardaki güzelliği, o sarı iri elâ gözleri, yaratılış kaleminin özene bezene çizdiği o ince kaşları, açık kumral saçları... İki al çizgiye benzeyen o mini mini dudakları artık mümkün değil unutamayacaktı. Bu kız, daha doğrusu bu peri... bu hayal, gözlerinin önünden kaybolduktan sonra, bunun gerçekte görülmüş bir şey değil, tabiatüstü bir görünüş olduğuna inanmak istiyordu. Ama işittiği o birkaç sözün billür yankıları daha kulaklarından kaybolmamıştı. Her gerçek kaybolduktan sonra geriye hayalden başka ne kalır? İşte bu da öyle olmuştu.

İrfan'a: «Birader Bey, buradan bir yere ayrılmayın» demeye ne lüzum vardı? Zavallı çocuk hayal bile edemeyeceği böyle bir görünüşle gözleri nurlandıktan sonra oradan kovulmuş da olsa acaba bu bilmeceyi çözmeksizin bir yere gidebilecek miydi?

Zavallı, ilk güçlüğü çözeyim derken şimdi daha beterine çattı. Öyle güzel bir kızın tek başına evde acaba ne işi vardı? İrfan'a söyleyeceği ne olabilirdi? Acaba kendisini tanıyor muydu? Galip Efendi zade düşündü, düşündü. Düşündükçe biraz aklını başına toplamaya uğraşarak kendisinin âdeta bir tuzağa düşürülmekte olduğunu hissetmeye başladı. Yolun en doğrusu oradan savuşuvermekti. Ama bu kabil mi? Gücünün üstündeki o kuvvet, o her zamanki zayıflığı, kendisini iyiliğe yöneltmek isteyen bir kuvvetle çekişmeye başladı. Böyle bir iç savaşla uğraşırken evin kapısı açıldı. Kız, kızgın bir halle dışarıya çıktı. Yüzü tamamıyla açıldı. İnce kaşlarını çatarak soru:

— Beyefendi, siz de burada aynı maksatla dolaşıyorsunuz sanırım?

Delikanlı şaşırarak:

— Hangi maksatla?

— Feriha aşiftesinin sevgisi derdiyle...

İrfan daha ziyade şaşırarak:

— Hangi Feriha?

— Bilmezlikten gelmeyiniz canım... Davut Efendi'nin kızı Feriha...

— Feri... Feri.. Feriha mı?

— Evet... Yaşı yerlerde sayılsın... Feriha... İşte o kahpe...

İrfan şaşkınlıkla:

— Hanımefendi... benim zaten aklım başımda yoktu. Siz şimdi bütün bütüne aldınız...

Kız ufak bir kahkahadan sonra:

— Evet, doğrudur. Feriha Hanımefendi kime mektup yazarsa onun aklını başından alır, bırakır.

— Feriha Hanım bendenize mektup mu yazmış?

— Öyle ya... Evvelâ bir erkeğin ruhunu gıcıklayacak, sevdâ ümitleri uyandıracak bir manalı, kırık dökük cümlelerle dolu mektuplar...

İrfan, garipsemesinden karşısındakine doğru bir adım yaklaşarak:

— Evet?

— Zavallı gafil, bu ilk tatlı yemlemelerle ağa düşerse Hanımefendi o zaman biraz makamı değiştirerek namuslu namuslu azarlama mektupları yollamaya başlar.

— Sahi öyle...

— Demek keşfim doğru?

— Tamamıyla...

— Ah... bilirim yezit kahpeyi... bilirim. Kaç aydır canıma okudu.

— Şaşmamı affedin. Siz kadın olduğunuz halde... nasıl oluyor da?

— Benim kocamı da ayarttı.

— Tuhaf şey...

— Tuhaf değil, pek feci. Size anlatsam kendi derdinizi bırakıp benim için ağlarsınız...

— Ama siz nasıl evli olabilirsiniz?

— Neden?

— Çünkü sizde melekleri kıskandıracak bir kız oğlan kız yüzü var.

— Siz öyle söylüyorsunuz. Ama kocam değerimi biliyor mu? Bir erkeğin karısı melek de olsa gene mutlaka gözü dışarıdadır. Tanrının bir hikmeti...

— Evet... evet... Allahın akıl ermez böyle hikmetleri çoktur.

— Evlenirseniz siz de böyle olursunuz...

— Benim evli olmadığımı nereden biliyorsunuz?

— Biliyorum.

— Rica ederim.

— Verdiğiniz konferanslardan sonra sizi İstanbul'da tanımayan kadın kaldı mı?

İrfan tatlı bir teşekkür gülümsemesiyle:

— Sizin gibi hanımlarca tanınmış bulunmak şerefi bendeniz için çok büyük bir mutluluktur.

— Feriha'yla olan sevdâ hesabını kapatmadıkça siz bah-tiyar olamazsınız.

— Belki.

— Niçin bu kadar tereddüt ediyorsunuz? Onunla münasebeti kesmekten bu kadar mı ümidiniz yok?

— Bilemiyorum.

— Aman Yarabbi.. Daha yüzünü görmediğiniz bir kızı bu kadar sevmek... Garip şey... Dünyada neler oluyor...

İrfan gitgide artan bir hayretle karşısındaki güzel kıza biraz daha yaklaşarak:

— Ama Hanımefendi, gönlümdeki sırları böyle inceden inceye bilmeniz doğrusu bendenizi hayretlere düşürüyor...

— Bu bilgim, felâket ortaklığımızdandır.

— Ama söylediğiniz bu son sırrımı, affedersiniz annem, kardeşim bile bilmez.

— Onların bilmedikleri bir şeyi tesadüf bana bildirmiş olamaz mı?

— Offf... nasıl? İşte bunu öğrenmek isterim.

Küçük hanım, üzüntüsünün şiddetiyle göstermiş olduğu ihtiyatsızlığa, boş bulunup gafil avlanmasına pişman olmuş gibi bir acelecilikle hemen peçesini indirerek:

— Beyefendi, affedersiniz, burada geçirdiğim her dakika benim için büyük bir tehlike yaratıyor. Size bugün rastlamaktan pek memnunum. Bu iyi karşılaşmadan faydalanmak konusunda dikkatli olalım. Lüzumlu ve acele şeylerden bahsedelim. Şimdi bu eve benden önce giren siyah çarşafli kadının peşinden buraya geldiniz, değil mi?

— Evet, ama nasıl keşfet...

— Susunuz. Şimdi işin o tarafı lâzım değil. Ben de o alçak kadının peşine düşüp buraya kadar geldim. O kadın kimdir, biliyorsunuz ya?

— Biliyor, bilmiyor gibiyim.

— O karı... Feriha Hanımefendinin postacısıdır. Beylere mektup dağıtır.

— Aman Yarabbi...

— O kadar bilmezlikten gelmeye, şaşmaya lüzum yok. Kaç zamandır size de utangaç utangaç, aldatıcı tavırlarla mektup taşıyıp duruyordu.

— Bu da doğru.

— Kaltak bu sabah size karşı olan postacılık vazifesini yerine getirdi... Şimdi üzerinde bir mektup daha var. Onu da götürüp kocama verecek.

— Beni şaşkınlıktan, hayretten öldüreceksiniz.

— Allah korusun, neye?

— Pek genç bir hanım olduğunuz halde usta bir polis hafiyesi gibi bu kadar esrarı nasıl araştırıyorsunuz?

— Ah beyim ah... Bir insanın canı gerçekten yanarsa her şeyi göze aldırır. Her şeyi öğrenir. Buna hiç şaşmayın. Aşifte beni kocamdan boşaltıp kendisi varacak.

— Feriha Hanım sizden güzel mi ki kocanız bu nankörlüğü yapsın?

— Bunu itiraf etmek bir kadın için pek güçtür. Ama yezit kahpe güzel, benden de güzel, herkesten de güzel... Pek güzel.. Doğrusunu söylemekten çekinmem. Siz onun mektuplarına çirkin kız diye imza attığına bakmayınız. Güzelliğinin büyüüne güvendiği için işte böyle herkesi birbirine katıyor...

— Bendenize gönderdiği mektuplardaki imzaya kadar her şeyi biliyorsunuz. Ama en ziyade şaştığım şey, sizden güzel bir kadın nasıl olabilir? İşte bu...

— Beyefendi, beni dinleyiniz. Bu evin öbür sokağa bir kapısı daha varmış. Karı bu kapıdan girmiş, ötekenden çıkmış. Melun elimizden kaçtı. Şu nazik ve değerli dakikalarımızı boşa geçirmeyelim. Kadın, kocamı bulmadan ben onu yakalayayım. Tanrı size de, bana da yardım etsin. Gerektiğinde benden yardımınızı esirgemezsiniz, değil mi? Çünkü pek zavalı bir kadıyım. Kocamı elimden kaptırırsam onsuz yaşayamam...

Bu tatlı mahluk son sözünü bitirdi. İrfan'a süzük bir ayrılış bakışıyla baktı. Hemen fırladı, gitti.

..

Bu naz dolu oynak ayrılışa İrfan da aşırı bir süzüklük, âdeti baygınlıkla karşılık verdi. Bu genç kadının yüzce İrfan'ın bilmediği sevgilisini tasarlayışına tamamıyla uygun düşmesi delikanlıyı bütün bütüne şaşırtmış, büyüleyip bırakmıştı. Evet,

evet... sevmek istediği, tapınmaya en ziyade lâıyk gördüğü kadının şekli, en samimî ve âşıkça tasavvurları, ideali işte aynen böyleydi. Hemen buydu.

Bilmediği sevgilisinin adı Feriha Davut'muş. Bu ismi şimdi giden kadının pembe dudaklarından işitti. Bu güzel haberci, Feriha'nın güzellikle kendisinden üstünlüğünü hasedinden kıza bozara itiraf ediyor, ama bu madde güzelliğine karşılık manevî çirkinliğini de zihinlere korku salacak bir üzüntüyle anlatıyordu. Feriha Davut'un bu kadar şiddetle aleyhinde bulunan bu körpe, bu güzel kadın kimdi? Bu suçlamalarından tamamıyla haklı mıydı?

Mektup getiren siyah çarşafli kadının bir gün önce sokaklarda gördüğü uygunsuz haliyle, hele bugün 151 numaralı eve girip kaybolması bu suçlamaların temelsiz olmadığını gösteriyordu.

İrfan meseleyi birkaç taraftan incelemeye değer buluyor, Feriha Davut'un aleyhindeki bu genç hanımın sözlerindeki samimiliğe de pek inanamıyor, bu işin içinde birtakım entrikalar, dubaralar seziyordu. Bir dolaba düşmemek için delikanlı düşündü, düşündü, ama düşündükçe akli büsbütün karıştı.

Feriha Davut'un o gün gelen mektubunu daha okumamıştı. Bunu dikkatle okursa bazı gerçeklere erişmek ihtimalini düşünerek hemen oralarda تنها gördüğü gazinolardan birinin loşça bir köşesine çekildi. Garsona bir kahve ısmarladıktan sonra cebinden çıkardığı mektubu okumaya başladı:

Beyefendi,

Bendenize göndermiş olduğunuz mektubu yazdığınız günü galiba sabahleyin döşekten sol tarafınızdan kalkmışsınız. O ne inatçı sözler... O ne karanlık fikirler... O ne karamsarlık.. Çevik kaleminiz şiddetli bir gıcırtyla Hallac-ı Mansur gibi dünyaları didik didik atmış, bitirmiş. Bu zavallı dünyanın acılı insanları içinde size aykırı düşünen bir kız var diye mi böyle insafsızcasına dünyayı harap etmeye yürüdünüz? O kıza karşı böyle bir düşmanlık göstermeye hakkınız yok. O zavallının kabahati ne? Kendisine alelacele gösterilen bir sevgiyi hemen kabul edivermemesi mi? Beyefendi, o kadar acele bağlanan duygu bağları gene o kadar çabuk çözülüp dağılır.

Beni görmeden nasıl sevdiniz? Nemi beğendiniz? Bu hayat bir roman değildir. Bekârlığın, gençliğin zihninize verdiği

gelişme ve hayal kurma isteğiyle bu kabiliyetiniz yıllardan beri bir genç kız portresi tasarlamış. Beni gönlünüzdeki bu hayalin yerine koyuyorsunuz. Aman efendim, her hayalin gerçeğe bu kadar kolayca çevrilmesi mümkün olaydı dünyada mutsuz kimse kalmazdı. Yahut o zaman herkes mutsuz olurdu. Çünkü insanlara gerçek kadar da hayalin lâzım olduğunu henüz yirmisini bulmayan yaşadığım yıllarda denedim. Hayalin tadı gerçeğe dönmesinde değil, o ilk şeklini korumasındaymış.

Siz, benim şahsımı tanımıyorsunuz. Ama ben sizi gördüm, tanıyorum. Beğendiğimi de eklersem büyük bir kabahat işlemiş sayılmam değil mi? Ama sevişmek meselesine gelince, bundan o kadar sıkıyırım, bu iş bana o kadar ağır geliyor ki anlatamam. Garip, belki de delice bir duygunun itmesiyle hiç bir erkeği sevmeden, gelin olmadan ölmeyi yaşamamın vaat ettiği öteki tatlara tercihe değer buluyorum. Beni kendi halime bırakınız ve inancıma dokunmayınız. Bu tehlikeli yolda bir erkekle bahsi kızıştırmak istemem. Şimdi bu anda, elimde olmadan her kalem vuruşumda sıçrayan şu kelimeler âdeta beynimi yakıyor. Sıkıyor, mahvoluyorum. Kızlığın samimi temizliğindeki bilgi-sizliğe saygı göstermenizi yalvarırım.

Mademki benim maddemi ve gerçeğimi değil, hayalimi seviyorsunuz, bu sevgi kalbinizde daima bu maddesiz, manadan ibaret şeklinde kalsın. Onu alelâde lezzetlere yaklaştıracak adiliklerden daima kaçınmaz. Bu şartla, hatıranızı gönlümde ebediyete kadar saygıyla saklayacağıma söz veriyorum. Bana üzücü gelen bu bahsi artık kapayalım.

Halley tehlikesine dair dehşet verici sözlerinize ve iddialarınıza gelince, bunlara üzülmek şöyle dursun, güle güle bayıldım. Hayatın ilerisi için genç kızlara kasvet verici çok şeyler işitiyorum. Ömrüm bu zulüm ve saldırılarını, düşmanlık ve sefaletlerini görmektense gençliğin ilk aldatıcı neşeleri içinde şu dünyadan çekilip gitmek daha mutluluk değil midir?

Evet Beyefendi, ölümünden korkarım. Onun pek korkunç ve alelâde insanları ürküten bir şekli vardır. İşte ondan ödüm kopar. O can çekismeler, o son nefes, ölünün rahat döşegindeki başından ayaklarına kadar örtülü donmuş vaziyeti, sonra o hazırlıklar, camiden gelen o koca kazan, sacayak... O bahçenin ortasına çatılarak tüten ocak... şekillerindeki iç karartıcılığı hiç bir şeye benzetemediğim o teneşir, tabut... O toprak kaplar, lifler, pamuklar, aselbent, öt ağacı kokuları, ölü yıkayıcılar... O

içten içe yürekleri yanan cemaat, o temize çıkarmalar, dualar, o feryatlar, o ahlar... bu yaşlı hazırlıklardan sonra sekiz-on adımda bir değişen dört kişinin dindar sırtlarına binerek taze kazılmış o siyah çukurun başına kadar götürülmek... Daha sonra o cemaatin hüznü ve ibret dolu bakışları önünde iplerle bir ahret çukuruna indirilerek bütün seni sevenler tarafından çürümeye bırakılmak...

Halley saçaklı kefenini bütün bu ölümlü yaratıklar üzerine çekivermek lütfunda bulunursa hepimizi o korkulu törenlerden, dehşet verici olanlardan, mezarıcı kazma küreğiyle gömülme gibi ürkütücü bir aşağılanıştan kurtarmış olacak. Ben kafadaki insanlar korkmak değil, belki bundan memnun olurlar. Gökteki bir cismin nurlu eteğiyle ebedî uykuya çağırılmak saadetine, bu meleklerle lâyık ölüme sevinirler. Ama aramızda böyle yüce bir ölümle sönmek yolundan saygı görmeye lâyık bir sevap işlemiş kimse bulamıyorum. Hep alelade ölümle bitip hendekte yer tutmak yaratılışında, hepsi bu istekle bir alay ahmaktan başka bir şey değiliz.

İşte görüyorsunuz ki, beni Halley'in kuyruğundan gelecek tehlikeyle korkutmak boşunadır. Bu tehlike, astronomların ihtimal şekliyle sözünü ettikleri ilmî bir şaka olabilir. Düşünme gücüne sahip olsaydık ne ciddi tehlikeler tarafından tehdit edildiğimizi anlar ve onları düşünmeyerek Halley'den korkmanın manasızlığını fark ederdik.

İlk mektuplarımda size Halley'den korkuyorum dedimse, kadınlık zayıflığımı kötüye kullanın da olanca kalem şiddetinizle beni böyle tehdide yürüyün demedim ya... Azizim, ben-deniz, bana karşı ileri sürülen her iddianın tersini tutturmaya hevesli, garip yaratılışlı bir kıyım. Bu gerçeği biliniz de ona göre kaleminizi kullanınız. Çünkü sonra boşuna yorulmuş olursunuz. Kalam, sevgi ve saygınızı dilemek...

İmza : Gene o deli kız.

Bu satırlar İrfan'a biraz önce aşiftece rezillikleri haber verilen Feriha Davut'un kaleminden mi çıkmıştı? O yaşta bir kıyıda bu kadar ustalık tasarlanamayacak, akla sığmayacak bir şeydi. Delikanlının bu işte anlamadığı bu bilmece tarafıydı. Feriha Hanım mademki karısını boşatıp öteki erkeğe varmak teşebbüsünde imiş de kendine bu mektupları niçin yazıyordu?

İrfan bu bilmeceyi hayatı pahasına çözmeye karar verdi. Yazdığı mektuplardan anlaşıldığına göre İrfan'ın zihninde canlandırdığı kız mümkün değil, böyle kötü yaratılışlı bir insan olamazdı. Zavallı çocuğun kalbini dolduran körükörüne bir sevgi ve bu gönül bağına daima koruyor, her açıklığa karşı gözlerini perdeliyordu. Her ne denilse, ne olsa imkân müsaade ettiği takdirde Feriha'yı nikâhı altına almak deliliğinden vazgeçemeyecekti.

Kız bu son mektubunda aşk, sevgi kelimelerine karşı eskisi kadar sertlik göstermeyerek, hatta İrfan'ı beğenmiş olduğuna kadar örtülü bir itirafta bulunmuş, kabullenir görünmüştü. Terbiyeli bir kız da bundan ziyadesini yazamazdı. Bu fırsatı kaçırmamak için İrfan hemen şu mektubu karaladı:

Hanımefendi,

Sabır tüketen bir sevgi, bütün şiddetiyle zihnimi kamçılıyıp duruyor. Onun için uzun boylu filozofça fikirleri ileri sürmeye tahammülüm yok. Bu sefer maksadımı kısaca anlatmaya uğraşacağım. Tam bir hürriyete sahip olmak için erkek yaratılmak konusunda duyduğunuz şiddetli arzuya rağmen kadın yaratılmışsınız. Bunda ne sizin ve ne benim zerre kadar kaba-hatimiz yok. Mademki bahtsızlık saydığımız bu hal bir kere olmuş, şimdi kadın yaratılmaktan doğan ve buna bağlı bütün kötülükleri, felâketleri birer birer çekmeye mahkûmsunuz. Ne kadar istemeseniz ilk felâket olarak sizi bir erkeğe verecekler. Nasıl bir erkeğe? İhtimal ki huyunu, tabiatını tanımadığınız bir erkeğe... Birkaç mektupla biz, biraz manevî ve ruhî bakımdan olsun tanıştık. Yüzümü de görmüş ve pek sevimsiz bulmamış olduğunuzu lütfen söylüyorsunuz. O halde Hanımefendi, müsaade buyurunuz. Sizi Allahın emri, Peygamberin sözüyle eşliğe istiyorum. Razi olursanız şartlarınızı ileri sürerek acele cevap vermenizi rica ediyorum.

İrfan Galip

Not: Birkaç güne kadar Halley'in dokunmasıyla dünya yüzünde bütün hayatın belki de kesileceği söyleniyor. Yakında çökmeye mahkûm o güzelim Tanrı yapısını, vücut tapınağınızı sizin için çırpınan bu iniltili ruha adanmış olsanız dünyadan giderayak ebediyete kadar sevaba kavuşacak büyük bir hayır işlemiş olursunuz.

Bu mektubun gönderildiğinin ertesi günü şu cevap geldi:

Beyefendi,

Benim evlenme meselesini bir felâket ve esirlik saydığımı bildiğiniz halde mademki bu eziyetime katlanmak istiyorsunuz, şu büyük cesaretinizden dolayı bendeniz de sizi bu işkenceye lâyık görüyorum. Başka ileri sürecek şartım yoktur. Evimiz (XXX) semtindedir. Annenizi gönderiniz. Beni görsün, âdet yerini bulsun.

Feriha Davut

Not: Az daha unutacaktım. Affedersiniz, bir şartım var. Kabulünü rica ederim. Onu da her şey tamamıyla kararlaştıktan sonra söyleyeceğim...

İrfan bu mektubu okuduktan sonra sevinçten etekleri zil çalarak bürodan hemen Aksaray'daki evine koştu. Saadet müjdecisi saydığı bu kâğıt parçasını mubalâhasız belki kırk defa okudu. Ama her okuyuşunda gözleri Feriha Davut imzasına rastladıkça beyninden aşağı sanki kaynar bir şey boşaltılarak, bu sıcaklık sivri bir bıçak ucu acııcılığıyla kalbine kadar iniyor, yüzü gözü ateş kesilerek büyük bir çarpıntıya uğruyordu.

Beyoğlu'nda 151 numaralı evin kapısı önünde hali şüpheli, o çarşafli güzel kadının birçok rezillikler atarak nefretle söylediği şu Feriha Davut ismini şimdi bu mektubun altında işte aynıyla yazılı görülüyordu. Kadının öbür haber verdikleri de böyle tıpkı tıpkısına çıkarsa?

Feriha Hanım'ın mektubundaki: «Şu büyük cesaretinizden — yani beni almaktaki cesaretinizden — dolayı bendeniz de sizi bu işkenceye lâyık görüyorum» sözü manalı ve kötü yorumlamaya ne kadar elverişliydi? Bu evlenme konusundaki her şey kararlaştıktan sonra ileri sürülecek bir de şart bırakılmıştı. Bu ne demek olacak? Her şey kararlaştırıldıktan sonra bildirilecek bu şart hazmedilmez bir şeyse? Bunun karardan önce bildirilmesi daha uygun düşmez miydi? Feriha'yı elde etmek için İrfan kabul edilemeyecek bir şart düşünemiyordu. O her şeye razıydı. Ama annesi... ailesi... Kim bilir ne şiddetli azarlara, karşı koymalara kalkışacaklardı. Bu düğün olup bitinceye kadar pek büyük gürültüler kopacak, çok üzüntüler çekilecekti. Feriha'nın hiç bir kabahati olmasa bile bunun, Ferdane Hanım'ın kendine gelinlik için tasarladığı bir kız olmadığını ve olamayacağını İrfan biliyordu. Annesinin tasarladığı vasıflarda bir kızı da kendisi eşliğe kabul edemezdi.

Bu bir sabırsızlık ve çarpıntı içinde İrfan annesini görü-

cü gönderdi. Dönüşünde kadının ilk sözü:

— Büyük sözüme tövbe, ben öyle kız hekimi tavırlı, çok bilmiş kızı oğluma alamam...

ret cümlesi olmuştu. İrfan, karşısında, çarpıntıdan titreyip ölerek soruyordu:

— Anne nesi var? Pek mi çirkin?

— İki elim yanıma gelecek, ne yalan söyleyeyim? Çirkin değil. Ama alımı yok. Soğuk... çiğ güzel...

— Çiğ güzel ne demek?

— Ne demek olduğunu bilmem. İşte öyle derler, ben de söylüyorum.

— Öyle, söylüyorumla olmaz. Kusuru neresindeyse haber ver.

— Allah övmüş yaratmış.. Kusuru yok.. Boyu, bosu.. Kaş, gözü, rengi, gür saçları, Allah için sevimli, hepsi yerinde...

— Eeey, öyleyse?

— Oğlum, o kız bize gelmez. İşte o kadar. Daha fazla söyletme beni...

— Anne, beni meraktan öldüreceksin. Ne gördün, ne duyduysa mutlaka söylemelisin. Başka türlü olmaz.

— Yavrum, İrfancığım... O terbiyede, o serbestlikte bir kız bize yaramaz.

— Nesi var? Ne yaptı canım? Niçin söylemiyorsun?

— Ne yapacak? Dur sana bir bir anlatayım. Tarif ettiğin eve gittik. Konak yavrusu, temiz pak bir ev. Küçük hanımı görmeye geldiğimizi anlattık. Bizi gayet alaffranga bir güzel döşenmiş odaya aldılar. Biraz sonra yanımıza ev kıyafetiyle bir taze kız geldi. Ev kıyafeti ama gene şık. Giydiğini, vücuduna güzel yaraştırmış. Genç bir mürebbiye, bir madmazel olmalı dedim. Sonra başladı bizimle konuşmaya... Bir de baktım ki dili hiç çalıyor. Erkek gibi usturuplu, gayet güzel lakırdı söylüyor. O zaman Frenk kızı olmadığını anladım. Besbelli bize çıkacak kızın kardeşi olmalı, dedim. Çok geçmedi, kendisi kim olduğunu haber verdi. Ne dese beğenirsin? «Efendim, görmeye geldiğiniz kız bendenizim. Annem de şimdi gelecek» demesin mi? A, şaşıra kaldık. Hay esirge Rabbim... Hiç böyle anasından önce görücülerin yanına çıkan kız görmedim. Dünyada işitilmiş şey değil. Sonra anası da geldi. Görüştük. Terbiyeli, ağır, konuşkan bir Hanım... Ne yalan söyleyeyim, anasından hoşlandım. Ama kızından hoşlanmadım. Âdettir. Haniye orta yere

bir sandalya konur. Kahveyle beraber kız içeriye girer oturur. Fincanlar verilince kız da çıkar. Bizim gördüğümüz, bildiğimiz görücülük işte bu... Bize neden sonra kahve getirdiler. Kız kal-kıp gitmedi. Bizimle annesinden daha serbest konuştu. Kuy-ruklu yıldızdan korkan kadınlarla eğlendi. Nihayet gitmek için kalktık. Bizi orta kapıya kadar geçirdi. O kadar serbest, o ka-dar serbest ki, ayrılırken bize: «Beni alacak beyefendiye çok selâm ederim» diyecek zannettim. Hele şükür yalnız bu haltı etmedi...

Ailece birçok dırıltılar, dedikodular, patırdılar, hay ve huy-lar, ağlamalar, sızlamalardan sonra İrfan'ın gösterdiği ısrara, ayak diremeye, inada karşı koymak kabil olamadı. Nihyet Feriha Davut'la evlenmelerine karar verildi. Şimdi delikanlı için son bir üzüntü kalmıştı. Evlenme kararından sonra Feriha Hanım'ın ileri süreceği şart nedir? İşte bunu anlamak... Bu şartı sormak için gönderdiği tezkereye İrfan şu cevabı aldı:

Beyefendi,

Sizi büyük bir meraka düşüren bu şart, içiniz rahat etsin, sandığınız kadar yapılması güç bir şey değildir. Biz, kuyruklu yıldız dolayısıyla tanıştık. Ama şimdiye kadar birbirimize Hal-ley hakkında inandırıcı, delile dayanan bir şey yazmadık. İlim sahiplerinin bu konudaki keyiflerine göre yaptıkları açıklamalar da işe yarar şeyler değil. Mektuplarında gösterdiğim cesa-retlere pek aldanmayınız. Onlar kuru sıkı sözlerdi. Demek ger-çek pek iyi bilinmiyor. İşin doğru ve yalan olmak ihtimali var. Mektubunuzun notunda yakında çökme felâketine uğrayacak vücut yapınağının felâketten önce iniltili ruhunuza adanmasını istiyorsunuz. Evlenme teklifinizi kabul ettim. Ama bu adak meselesini, affedersiniz, reddediyorum. Mademki birkaç gün-lük ömrümüz kalmıştır, beden isteklerinin kirlerine bulaşma-dan Tanrı'nın karşısına namusumla kız oğlan kız halimde çık-mak isterim. O aşağılık tadı bilmeyen bir kız oğlan kız, ruh temizliği bakımından bir melek demektir. Melek kalmak yüce-liğini hatırlamız için feda edemem. İleri süreceğim şart, gerdeğin kuyruklu yıldızın dokunma tehlikesi olan gecede — eğer felâ-keti savuşturmak kabil olursa ondan sonra — yerine getirilme-sini rica etmektir. Felâket saati geçmedikçe duağımı açmama-nız bu şartın gereklerinden sayılacaktır. O anda kader bizim mahvolmamızı istemişse sizinle el ele, ama temiz olarak öbür dünyaya gitmek isterim. Kurtulmak kısmet olursa o zaman,

evlenme adıyla bütün dünya kızlarına tayin edilen cezaya ben de ister istemez boyun eğdim.

Feriha

Melek gibi kalmak isteğini gösterenbu sözler, Feriha Davut'un, 151 numaralı evin önünde adiliği sayılıp dökülen o ifritin kaleminden mi çıkmıştı? Akla sığar şey değil... Bu kız melekse pek melek, ifritse pek ifrit olmak gerekiyordu. İrfan, pek ağır suçlamalarla Feriha'nın aleyhinde bulunan o kadının herhalde pek müthiş bir iftiracı melun bir düşman olduğuna hiç tereddüt etmeyecekti. Ama hep işte o mektup getiren kadının gözü önünden geçen pek uygunsuz hareketlerine kulp takmaya imkân göremiyordu.

Evlenmelerinden sonra İrfan, bu macerayı görüp işittiği gibi öyle aynen karısına anlatacak mıydı? Anlatmak belâ, anlatmamak daha belâydı. Anlatsa kadın:

— Bu kadar büyük rezilliklerimi bildikten sonra beni ne cesaretle nikâhladın?

demiş olsa buna ne cevap verecekti? Hem böyle bir ayıbı hazmeden bir insanın, bir kocanın artık ondan sonra dayanamayacağı hangi rezalet kalır? Feriha, namussuzca hareketlerde coştukça karşılaşacağı azarlamalara:

— Kuzum sen benim böyle olduğumu bile bile aldın. İşine gelirse...

demez mi? Bu kirli olaydan hiç söz etmese, bir kocanın kalbi böyle bir şüpheyile zehirli kaldıkça gönül rahatı, anlaşma nasıl kabil olurdu? Bu konuda sorulacak her suale alınacak cevapla ya iş yoluna girecek, ya da bütün bütün berbat olacaktı. Kızın davranışından ve karşılaşılacak birçok halden gerçek daha ilk geceden meydana çıkacaktı. İrfan'ın bunda şüphesi yoktu ama, işin ötesi ne olacaktı?

Zavallı delikanlı durumun ağırlığını tamamıyla anlıyordu. Ama başka türlü harekete kendinde kuvvet bulamıyordu. Bu sevgi meselesinde delilik derecesine varan zayıflığına tamamıyla yenilmişti. Düşüncelerinin sonu olarak kendi kendine:

— Almak da hak, bırakmak da. Bu işin sonunda çapanoğlu çıkarsa bırakıveririm vesselâm... Bana şu mektupları yazan kızla birkaç gece beraber kalayım da isterse sonra kıyametler kopsun...

diyordu. İrfan Galip bu teklifi kabul etti. Düğün hazırlıklarına başlandı.

XII

İrfan, iç güveysi gidiyordu. Feriha'nın ailesi yazlığa çıkmışken düğün için İstanbul'da «XXX» semtindeki konaklarına döndüler.

Pazaretsi günü nikâh kıyıldı. Gerdeğin Halley'in çarpma gecesine raslaması istendiği için Çarşamba günü yüz yazısı sayılacak, Perşembe gecesi güvey girilecekti. Feriha Hanım'ın isteği böyleydi.

Komşu Emeti Hanım, kız tarafını da tanıdık çıktığı için yenge tayin edildi. Gelin Hanımın ısrarı üzerine koltuğa girmek âdetinden vazgeçildi. Yenge Emeti Hanım kendisine düğünlik yapılan ipekli nefti elbiselerini giyip de başına oyalı papaziden babayani hotozunu oturtmuştu. Ama gün değiştirilmesiyle yapılan düğünün şu uygunsuzluğuna bir türlü dayanamayarak kalabalık içinde tanıdığı kadınlara rastladıkça birer birer köşeye çekip önce şu:

— Hanım, ağzın sıkıdır ya, sana bir şey söyleyeceğim... sorusunu sorduktan ve işin inceliğini anlattıktan ve gereken garantiyi aldıktan sonra başlıyordu:

— Bir şey söylemeyeyim diyorum ama, sanki bir kurt durmayıp içimi yiyor gibi geliyor. Bir türlü sabredemiyorum. Hiç çarşamba günü yüz yazısı olur mu? Şimdiye kadar bu, ne görülmüş, ne işitilmiş bir şey... Karagöz'ün ters evlenmesine benziyor. Ne Yahudi, ne Frenk, hiç bir millet çarşamba günü düğün yapmaz. Merak edip çingene karısına «siz ne günü düğün yaparsınız» diye sordum. Müslüman düğünü yaparsak cuma gecesi yaparız. Çingene düğünü edersek onun vakti yoktur. Ne vakit güvey girildiğini oğlanla kız bilir. Bizim ondan haberimiz olmaz. Çoğu bizim gelin güveyler acelecidirler. Düğün olmadan onlar işi pişirirler. Çarşambayı, perşembeyi beklemezler. Bu işte hamarattır hinoğulları... Çoğu düğünden önce doğururlar. Benzetmek gibi olmasın, düğün de işte böyle olur. Bu kadar gün beklenildi. Bir gece daha sabretselerdi ne olurdu? Hep bu ters işler kızın tertibiymiş. Şımarık mı şımarık... Rabbim esirgeye... Zavallı Ferdane Hamm'ın başı ateşlere yandı. Şimdiki

kızlar bin senelik âdetleri bozup güvey gecesini bile kendileri tayin ediyorlar. Kocasına yuları şimdiden taktı. Kız ne dese o İrfan oğlan razı oluyor. Zavallı çocuk, kıza gönül çekmekten alık gibi bir şey olmuş. Kardeş, kulağını ver bana... Kimse duymasın. Meğerse kaç zamandır sevişiyorlarmış. Mektuplar, nameler.. Kıyamet kopmuş. Sersem karı oğlan anasının hiç bir şeydan haberi yok.. Gelin Hanım öyle ahdetmiş.. Kuyruklu yıldızla beraber gerdeğe gireceklermiş. Allahın kuyrukusunun gerdekle ne ilgisi olur? Bu işin içinde bir bit yeniği var. Sonra anlaşılır. Aman benim neme lâzım? Mademki onlar çarşambaya karar vermişler, meşhur hikâyede olduğu gibi sen de söylenen makama uyarak çarşambadır çarşamba der geçersin. Perşembe diye inat etmezsın...

Karşısındaki — (Ürkek ve çekingen, etrafa bakarak) Bu düğün için ben de çok şeyler duydum ama, ne üstüme lâzım. Dedikodu sevmem de...

Emeti Hanım — Ne duydun Allah aşkına?

— Ne duyacağım? Çarşambanın, perşembenin hiç ehemmiyeti yok. Onlar çoktan güvey girmişler. Bu şimdi şöylesi-ne, görünüşte bir düğün...

İşte bu yolda dedikodu, dünyayı sarmıştı.

..

Yatsı zamanı İrfan Bey'i usul olduğu için gerdeğe koydular. Güvey namazı kılındı. Gelinin ince duvağı altında beyaz canfesten kalın bir peçe vardı. Yüzünün, uzuvlarından hiç birini seçmek kabil değildi.

Emeti Hanım sırtarak gelin, güveye:

— Aha da benim çiftte kumrularım... Maşallah... İkiniz bir yastıkta kocayınız inşallah... Şom ağızlılar bu gece yıldız çarpacak diyorlar. Böyle söyleye söyleye bu dünyayı bir hale yola koyacaklar. Biz epey gün gördük. Kendi ölümüne acımam. Ama siz civanlarım murat alıp murat vermeden bu dünyaya bir şey olursa işte ona yararım. Haydi bakayım, göreyim sizi, sıkılmayınız...

diyordu. Yengenin bu tavsiyesine aykırı olarak gelin Hanım güvey Bey'in önüne küçücük bir kâğıt bırakarak odadan çekildi. İrfan Bey kâğıdı okurken yenge kızgınlığından dudaklarını ısırıyordu. Kâğıttaki yazılar şunlardı:

Bildiğiniz şarta uyarak ve yüksek affınıza sığınarak çekiliyorum. Birkaç saat sonra Halley zehirli eteğinin ışıklarını yeryüzüne sererken huzurunuzda çıkmak şerefine erişeceğim.

Yapma portakal çiçekleriyle süslü beyaz bürümcük elbise içinde Feriha Hanım öyle çekici bir eda ve gönül kapalı bir yürüyüşle çekilip gitti ki, kızlık beyazlığını belli eden o dalgalı, uzun gelin eteğinin hafif bir fısırtıyla etrafa yaydığı sevdalı ve güzel koku, İrfan'da sanki bir sevgi sarhoşluğu doğurdu. Bir kadın ne kadar kapalı olsa güzellikten anlayan bir erkek tabiatüstü denecek bir ustalıklarla gene birçok şey keşfedebilir.

Gelinin ortadan biraz uzunca boyu, biçimli adımlarındaki güzelliği, o örtülülük altında gene İrfan'a şüphesiz bin türlü güzellik vaat ediyordu.

Gelin çekildi. Ama eteğinin kulak okşayıcı fısırtısı İrfan'ın kulaklarında hâlâ tekrarlanıyor, odaya yayılan gelin kokusu hâlâ burnunu okşuyordu. Şimdi gözünün önünden sürtünüp giden beyaz eteğin orasında burasında seyrek bir iki pırlanta parlıyordu. Bu pırlantı İrfan'a, Halley'i birkaç gün önce şehrimizin doğu ufkunda seyrettiği vakit o yıldız kuyruğu arasından seçebildiği, görebildiği birkaç yıldızı hatırlattı. Bu etek, hemen de o etektir. Bu ipek, bu şeffaf, bu yer yer ısıtılı gelin eteği, Halley'in küçük bir modeliydi. Feriha özenerek o şekle girmişti. Aman Yarabbi... Bu etek de benzeri gibi zehirli miydi? Birkaç zamandır kavuşma ve görüşme hayaliyle heyecanlı, istekli ve hasretli geceler geçirdiği o sevda yıldızı işte İrfan'ın şiir ve gençlik ufkunda ışık saçıyordu.

Zavallı çocuk, astronomların hesaplayarak haber verdikleri gökteki kuyruklu yıldızı artık unuttu. O şimdi, talihin garip bir tesadüfyle kendisini hevesine göre çiğnesin diye yoluna uzandığı bu aşk yıldızını bekliyordu. Acaba bu dokunma gecesinde İrfan sahiden paramparça olacak mıydı?

Bütün dünya insanları Halley'in bağışlamasına kavuşsalar bile kendisi bu gelin şeklindeki süslü yıldızın galiba hışmından kurtulamayacaktı. İrfan'a öyle geliyordu.

Gelin odasının düzenlenmesinde doğru bir düşüncesinin zarif rehberliği görülüyordu. Burada Yorgancı çarşısının birkaç türlü ipek kumaş ve pelüşün renkçe birleşmesinden meydana gelen alelade insanların hoşuna gidecek acayip işler görülmediği gibi bizde çok defa zevk ve varlıklılık idealine delil sayılan yaldızlı kanepeler, kornişler, konsollar da yoktu. Burası gelin oda-

sı olmak için çarçabuk, beş on gün içinde ele geçirilen şeylerle döşenmemiş, belki sanattan anlayan bir insanın usanmak bilmeyen ve seneler süren titiz seçimiyle meydana gelmişti. Takımların çoğu mahun kumaşlar Hereke'nin en sade renklerinden seçilmişti. Havagazıları odayı arınmış bir nurla doldurmuştu.

Bu bekleme zamanı geceyarısından iki buçuk saat sonra ya kadar sürecek miydi? İrfan bu saatleri nasıl geçirecekti? Bu alelâde bir bekleme de değildi. Sonunun ne şekil alacağını merak etmesi, zavallı delikanlıyı öldürüyordu.

Arada bir Emeti Hanım, kenarı işlemeli namaz beziyle örtülmüş başını kapıdan uzatarak:

— Vay İrfan'ım... Vah yavrum... Kendi kendine için sıkılıyor galiba? Kocasının yanına gelmek için böyle uğurlu bir saat bekleyen gelin de hiç görmedim. Zararı yok. Bekle evlâdım bekle... Çarşambadan güvey girilir mi ya? O kız bu işi, seni üzme için yapıyor. Asıl gerdek yarın gecedir. Ama merak etme, nasıl olsa artık onu nikâhının altına aldın. Bundan sonra o ne densizlik ederse etsin, gene senin elinde demektir. Bir kere kapana girdi. O iş bitti. Ama evlâdım, ortalıkta bir kuyruklu telâşdır gidiyor. Birtakım halk parayla Binbirdirek'e girmişler. Evlerinde mahzenleri, hamamları bulunanlar saklanmışlar. Galata tüneline bile dolmuşlar diyorlar. Bu konağın da hamamı var. Kaynanan Hanım karar verdi. Çarpma zamanı gelince hepimiz oraya gireceğiz.

— Biz de mi hamama gireceğiz? Gerdek orada mı olacak?

— Hayır. Senin şımarık hanımın «Ben hamama girmem. Biz beyle beraber yıldıza bakacağız» diyormuş.

Yenge Hanım arada bir oda kapısından görünüp böyle başı sonu bellisiz söylenip söylenip gidiyordu.

Saatler geçmiyordu. İrfan iç sıkıntısından oraya buraya bakmaktayken tunç işlemeli küçücük bir abanoz masa üzerinde açık bırakılmış bir kitap gördü. Bunun çeşidini anlamak için doğan bir merakın itmesiyle kitabı aldı. Başlığa baktı. Bu eser Maurice D'Oneil'in «La douloureuse (İstirap çeken kadın)» isimli komedisiydi. Kadın haklarını korumak üzere Hélène'in Philippe'e karşı söylediği o acı sözler, tamam o ateşli sahne açık bırakılmıştı. İrfan bu komediyi okumuş olduğundan konusunu birdenbire hatırlayarak fena bozuldu. Âdeta benzi sarardı. Kendi kendine:

— Feriha Hamm, daha yüzünü bana göstermeden üstünlüğü sağlamak istiyorsun. Kadınlar aleyhindeki o makalelerimden dolayı bana pek üzücü bir pişmanlık çektireceksin. Bunu anlıyorum. Bizim karılık - kocalık hayatımız uzun bir çekişme şeklinde geçecek. Ama senin bu komedideki Hélène'e benzediğini istemem. Çünkü buna kesin olarak dayanamam. dedi ve pek acı düşündü. Düşündü. Gezinmeye başladı. Pek canı sıkıldıkça önünde sayfaları açık duran komedinin bazı satırlarını gözden geçiriyor, kâh acı dakikalar yaşıyor, kâh gülüyordu.

Bir zaman da böyle geçti. Sofadan titreşimleri geniş ve mesafeli bir saatin ağır ağır vurmaya başladığı işitildi. Âdeta bir çan gibi inleyen bu vuruşlar tekrarlandı durdu. Nihayet yedide karar kıldı. Vakit gece yarısım epey geçmişti. Halley'in çarpma zamanı artık hemen gelmiş demektir. Bulunduğu oda doğuya bakıyordu. İrfan istorun birini aralık ederek dışarıya baktı. Hava sakindi. Yaprak kıvıldamıyordu. Her tarafı hafif bir sis bürümüşü. On gecelik ay, evin batı tarafına dolaşmış olduğundan kendi görünmüyor, ama doğuya da hüznünlü bir nur salıyordu. Bu sis Halley'in eteğinin öncüsü müydü? Yirmi dakika, yarım saate kadar bütün dünyada var olan her şey için zehirlenme başlangıcı görülecek miydi? İrfan'ın artık on dakikacık ömrü mü kalmıştı? Bu inatçı gelin, yüzünü göstermeden o pırıl pırıl esvabıyla yokluğa mı yollanacaktı? İrfan öldüğüne o kadar üzülmüyor, sevgili karısının yüzünü görememek yoksunluğuna yanıyordu.

O aralık gene oda kapısından yenge Hanımın örtülü başı gözüktü. Bir yazıklaşma gülümsemesiyle:

— Vah, vah evlâdım... Sen hâlâ burada yalnız oturuyorsun. Ne yapalım? Senin çilen de böyleymiş... (Azıcık sesini yavaşlatarak) bu deli kızı kendi isteğince aldın. Arkasında gelinlik esvabıyla ta evin üstüne, Cehennem Ağa'ya (Cihannümâ) çıkmış, elinde dürbün, göklere bakınıp duruyor. (Sesini daha alçaltarak) Bir pırıltı var. Galiba o... İşte geliyor...

Yenge çekilir. Biraz sonra gelin Hanım kapıdan bütün endamıyla gözükererek hâlâ yüzü seçilemeyecek şekilde kapalı olduğu halde, kendini takip etmesi için İrfan'a eliyle ve nezaketle bir işaret eder. Güvey yürür. Sofayı geçip dar bir merdivenden etrafı minare şerefesi gibi fırdolayı balkonlu bir kuleye çıkarlar. Konuşmadan bu balkonda dolaşmaya başlarlar.

İrfan gene göğün doğu tarafını hafifçe sisli, atılmış pamuk gibi ufak ufak bulutlarla kapalı gördü. Daha değirmiliği tamamlanmamış ay, bu bulut parçaları arasında bata çıka sönmeye uğraşıyordu. O sırada aşağı kattaki saatin ağır, dolgun bir vuruşu işitildi. Vakit yedi buçuktu. Tehlike zamanı gelmiş demektir. Hani ya? Neye bir şey olmuyordu. Belki bir çeyrek, belki on... İhtimal birkaç dakika sonra zehirlenme olayı başlayacak, bütün canlılar hep birden can çekişme haline girecekti.

İki vücudu birbiriyle kucaklaşmaya çağıran dayanılmaz bir kuvvetle, müthiş tehlikenin yaklaşmasından doğma büyük bir korku çarpıntısı arasında kalan gelinle güvey, sanki kıyamet korkusuyla kavuşma zevkini karşılaştırıp ölçer gibi bir zaman öyle kaldılar. Gökte sis biraz daha arttı. Etraf bunaldı. Sokaklarda görülen havagazı ışıkları yoğun birer çember içinde yavaş yavaş donuklaşıyor, boğuluyordu.

İrfan çarpıntısının şiddetinden nefes darlığına uğrar gibi oldu. Aynı hal yüz örtüsü altında bunalan geline de geldi. Güvey hemen gelinin önünde yalvarırcasına diz çökerek:

— Efendim, zehirlenme anı geldi. İşte nefes alma güçlüğü başladı. Ruhumun bütün damarlarından acı bir veda içinde çekildiğini hissedir gibi oluyorum. Bu göklerin, bu yıldızların, bu dünyaların yaratıcısı zülcelâli, sevginin tesirli yaratıcısı aşkına artık yüzünüzü açınız. Şüphesiz hep şehit oluyoruz. İlk huriyi cennete varmadan önce dünyada göreyim. Yüzündeki güzellik nurunun ferahlığıyla ölüm acısı duymadan can veriyim...

dedi. Bu sözleri öyle titrek ve tesirli bir dille söyledi ki o korku anının tesiriyle gelin de ürperti içinde kaldı. O sırada ay bulutlardan tamamıyla kurtulmuştu. Feriha, ayın nurlarına döndü. Yüzünden duvağı kaldırıverdi. İlk bakışta İrfan, delilik çığlığı denecek bir şaşkınlık ve şiddetle haykırarak bir - iki adım geriye atıldı. Karşısında, ayın aydınlatığı yüz, Beyoğlu'nda, 151 numaralı evin kapısı önünde gördüğü o genç, o güzel kadının yüzüydü. Evet, evet, tamamıyla işte o idi. Ta kendisi, Feriha'yı türlü rezillikle suçlayan o kadın nasıl olup da şimdi bu isim altında böyle gelinlik elbisesine girerek teliyle, duvağıyla bu dakikada zevce olarak İrfan'ın karşısında bulunuyordu? Yoksa bu güzel gelin, önceden gördüğü o kadının çift yaratılmış

bir eşi veya hayali, perisi miydi? Bu ne garip sır, ne anlaşıl-maz kurnazlık, ne dayanılmaz bir uydurmaydı!

İrfan, bu ilk şaşkınlığın şiddeti tesirinden kendini kurtar-mak için her halde ilk bakışta aldanmış olmak ihtimaline da-yanarak bir - iki adım geline yaklaşarak ay'ın hüznünlü ışığına iyice açılan bu yüzü dikkatle incelemeye başlayınca Feriha, ha-fif bir gülümseme ve gayet nazik bir sesle izah etti:

— Aldanmıyorsunuz... O yüz... ta kendisi... 151 numara-lı evin önünde gördüğünüz kadın... dedi. İrfan, bu itirafa büsbütün şaşırarak:

— Aldanmış bulunmayı kalbimin bütün kuvvetiyle ister-dim.

cevabını verdi. Gelin Hanım, tatlı bir süzüklükle:

— Gerçeği bilmek her halde aldanmaktan iyidir.

— Ama Efendim, komediler tiyotra sahnelerine yaraşır. Gelin odalarının kutsallığına saygı göstermek lâzımdır.

— Yüzünü görmeden almaya razı olduğunuz bir kız her ne şekil ve kılıkta karşınıza çıkarsa itiraza hakkınız olamaz sanırım.

— Evliliğe yalan ve uydurma sığmaz. Ben Davut Efen-di'nin kızı Feriha Hanımla evlenmişim.

— Bunda uydurma yok. Karşınızdaki kadın ismini ver-diğiniz kimsenin kızıdan başka birisi değildir. Siz şimdi de-ğil, evvelce aldatılmıştınız. Şu saatta gerçeği öğreniyorsunuz.

— Affedersiniz efendim, gerçeği hâlâ öğrenemedim. Şu bulunduğum hal gerçek mi, rüya mı, uydurma mı? Bir türlü anlayamıyorum.

— Müsaade buyurunuz da anlatayım.

— Dinliyorum Efendim.

— Tarafımdan size mektup getiren siyah çarşaflı kadının hareketlerini ve nereye gideceğini gözetleme fikriyle arka-sından sokağa çıktığınız gün, sizi aleyhimde kötü zanlara dü-şürecek birçok alâmetlere tesadüf ettiniz sanırım.

— Evet...

— Kadının kâğıtçı dükkânına girip bir kutu kâğıt alma-sı... sonra Modern binasının arka sokağında bir delikanlıyla pek serbestçe ve aşiftece görüşmesi, hep bunlar benim iyi hal-li olduğuma delil değildi değil mi?

— Evet... Ama siz benim o kadını takip ederek bu gibi hallere rastladığımı nereden biliyorsunuz?

— Müsaade buyurun, hepsini anlatacağım.

İrfan, şimdi büyük bir merak ve dikkatle dinliyordu. Gelin devam etti:

— Sonra o kadın Beyoğlu'nda 151 numaralı eve girdi. Siz evin ne gibi bir yer olduğunu anlamak için tanınmamak üzere fesinizi bastırıp, ceketinizin yakasını kaldırarak ihtiyat içinde orada dolaşırken siyah çarşafı bir başka kadın ortaya çıktı. Bu kadın size Feriha Davut'un şuna buna mektup yazan, herkesin kocasını baştan çıkaran aşağılık bir aşıfte olduğunu pek kötü bir dille anlattı. Geçmiş böylece ortaya çıkan bir kızı siz ne cesaretle aldınız?

İrfan durdu. Cevap bulamıyordu. Gelin gene devam etti:

— Bu kızı kimin temize çıkarmasıyla emniyet getirerek bu derde girdiniz?

— Kimseden soruşturmam.

— O halde anlaşılmayan şey, benim bu hareketimden çok sizin evlenme kararınızda görülüyor... Hareketinizdeki bu garipliği lütfen biraz açıkla mısınız?

— Bunda açıklanacak bir gariplik yok. Mektuplarınızı okuyarak ruh halinizi keşfettiğime inanmıştım. Sizden böyle bir fenalığın geleceğine ihtimal vermiyordum. Gördüğüm hep o şeyleri birer kötü tesadüften ve o kadının, yani sizin gene kendi aleyhinizdeki suçlamaları birer iftiradan başka şekilde yormadım. Kalbimden gelen bir içten ses bu kadar açıklıklara rağmen hep sizin lehinize şahitlik ediyordu.

Feriha, ay ığışına karşı elmasları parıldayan başını, bu sözleri tamamıyla kabul edemeyeceğini göstermek için hafifçe geriye doğru tatlı tatlı bir - iki defa salladıktan sonra:

— Hayır, bu sözlerinizi samimi duygularınızı tamamıyla anlatan birer ifade olarak kabul edemem. Bu yolda kendi düşündüklerimi söyleyeyim de işin aslına uymasa reddedin.

Gelin bir zaman sustu. Kendi çıkardığı manayı söylemekle zekâsının delilini ortaya koyacaktı. Güreşe hazır iki pehlivan gibi birbirlerinin kuvvet derecesini, hilesini keşfetmek için iki genç birbirlerini dikkatle süzüyorlardı. İrfan baktıkça daha güzel görünen bu kıza tutulmaya, mektupları gibi sözlerinin de büyüünün tesirinde kalmaya başlamıştı. Söyledikçe güzelliği artarak iddiasında hak ve üstünlük kazanacak gibi görünen bu avukat gelin evlenmezden önce kendi kendisinin aleyhinde bulunmak gibi garip bir hareketi ne yolda açıklayacaktı? İrfan,

bu noktayı merak ediyor, açıklamayı bekleyerek dalgın dalgın duruyordu. Gelin, çok derin bir düşünceye delil olacak şekilde ince kaşlarını yukarıya kaldırarak başladı:

— Anlayışına göre siz iyi bir psikologsunuz. Bendeniz mektuplarımda çirkin bir kız olduğumu ısrarla iddia edip durumum halde, mümkün değil, siz bu iddiamı inanmıyordunuz. Çünkü gerçekten çirkin olanlar bu yaratılış eksikliklerini herkese değil, kendilerine bile itiraf etmezler, edemezler. Herkes kendinin mutlaka beğenilecek bir tarafını bulur. Zekâlarıyla seçkinleşmiş akli başında kimseler bile bu kusurdan kurtulamıyorlar. Hele kadınlar... Hele kızlar... Ne kadar çehre züğürdü olsalar kendilerine çirkin dedirtmemek için her güçlüğü, her türlü fedakârlığı göze aldılmaktan çekinmezler. Yaratılışımız böyleyken hiç, bir kadın kendisine çirkin der mi? Hele kendisini görmeden beğenmeye uğraşan bir erkeğe karşı bu iddiada bulunur mu? Kendini bu şekilde suçlayarak bir kadın yapmacık yapar. Bu iddiasım her kime karşı tekrarlırsa yalanlayan bir kahkaha ile karşılaşacağından emin olduğu için böyle söyler. İşte siz bu temel üzerine kurduğunuz düşüncelerle iddiamın boşluğuna hükmettiniz. Hem pek çirkin bir kız, benim kadar ferah gönülle sözlerini kâğıda dökemez. Bütün mektuplarımda zaferi kazanmaktan emin olan bir çeşit gurur gördünüz. Gerçekten çirkin, miskin bir kızın bu kadar serbest ve tok sözlü olmayacağına hükmettiniz. Evinizde verdiğiniz konferansların birinde Emsal kalfadan su istedim. O kadın yüzümü biraz gördü. Çirkinlik veya güzelliğim hakkında ondan da her halde bilgi edinmiş olacaksınız. Kimliğimi araştırmaya uğraştığınız sırada tesadüf ettiğiniz 151 numaralı ev maceracı sizi epey şaşırttı, üzdü. Ama bu olay sonucunda da benim çirkin değil, güzel bir kız olduğumdan emin oldunuz. Şairce bir zayıflığa düşerek tanımadan mektuplaştığınız bu kadınla bir kere evlenmeye karar vermiştiniz. Yenildiğiniz bu zayıflıktan size ne zarar gelebilir-di? Büyük bir şey değil. Biraz masraf... Geçinebilirsem ne âlâ... Geçinemediğim takdirde: «Serbestsin» deyiveririm veselâm. Almak da hak, bırakmak da... dediniz.

İrfan, işi böylece düşünmüş ve aynıyla böyle demişti. Sözlerinin ne yolda anlaşılacağını bekleyerek gelin sustu. Güvey, içindekilerin bu kadar inceden inceye keşfedilmiş bulunmasından doğan bir şaşkınlıkla acele bir cevap bulamadı. Arada ge-

gen sessizlik Feriha'nın iddiasını kabul demekti. Gelin devam etti:

— Evet, böyle dediniz... Evlenmemiz birkaç sebepten doğma. Bunların başlıcası evlenme konusunda memleketimizin âdetlerindeki bazı noktaları aynı şekilde ikimizin de tenkit etmemizdir. Siz mektuplarımı okur okumaz: «İşte biraz söz anlatılabilecek bir kız» dediniz. Mezarlıklarda kâğıt helvası yemeyi gezinti sayan takımdan olmadığımı sevindiniz. Bendeniz de sizin konferanslarınızda bulununca: «İşte fikrime yakın bir Bey... Gördüğü gibi yaşamakla yetinmeyip milletlerin yaşayışlarını incelemeye tenezzül eden bir Türk» dedim. Ve sizin sabahleyin kalkınca tabakasıyla ağızlığını entarisinin ön cebine koyarak çapaklarını mahalle kahvesinde ovalayan gürühtan olmadığınıza sevindim. Ama babasının devamlı şefkatleri altında nazla yetişen bir kız evlenince kadınlık hayatına ve ağır bir vazife altına girmiş olur. Artık kızlık zamanındaki hoppalıkla, çılgınlıklara, ilgisizliklere veda etmek gerekir. Ben bu çocukluk hayatımı elden geldiği kadar uzatmak için evlenmeyi boyuna geri atmak istiyordum. Bunu birkaç sene daha geri atabilirdim. Ama bundan tamamıyla kurtulmak mümkün değildi. Hayatın içyüzünü düşünme bakımından görüşleri benimkilere pek uyuşmayan annemle babam beni kendi seçtikleri bir kocaya vereceklerdi. Belki de bundan ömrüm boyunca rahatsız olacaktım. Bu mühim noktayı siz de mektuplarınızda hatırlattınız. Bunda haklıydınız. Sizinle evlenmek, affedersiniz, bence felâketlerin en ucuzu gibi görünüyordu. Bunu kabule karar verdim. Ama evlenmeden önce tasarladığım bir deliliği yapmaktan bir türlü kendimi alamadım. Keyfini kanun sayan pek sert, pek otoriter bir kocayla geçinemeyeceğimi biliyordum. Bu yolda sizi denemek istedim. Denemem pek münasebetsiz oldu. Bunu itiraf ederim. Kadınlar aleyhinde kabarıp köpüren makalelerinizden dolayı size hınçlıydım. Bunun da tesiri var. Doğru söylediğim için gözünüzde affedileceğimden eminim. Sizi büyük bir meraka düşüren o maceranın aslı nedir, bakın anlatayım. Tarafımdan size mektup getiren o siyah çarşafli kadın, mektep arkadaşlarımdan gayet namuslu bir kızdır. Bu işi benim hatırım için, pek büyük ricalarım ve yalvarmalarım yüzünden kabul etti. Hayatın pek tuhaf görünüşleri vardır. En namuslu adamlar, bazan tutmayacakları sözü verirler. Sizin, benim kimliğimi araştırmamak için vermiş olduğunuz söz

de o cinstendi. Benim kim olduğumu anlamadıkça içiniz rahat olmayacaktı, bunu biliyordum. Size mektup getiren kadının nereye gittiğini anlamak üzere günün birinde peşine düşeceğiniz bence kesindi. Kendisine ona göre direktif verdim. Arkasından geldiğinizi görünce bu kızın kâğıtçı dükkânına girip size gösterecek şekilde bir kutu mektupluk kâğıt alarak çıkması, işte bu direktiflerin gereklerindendi. Sonra Modern binasının önünde rastladığı delikanlı kendi kardeşidir. Bu kız, size karşı yapmayı üzerine aldığı rolü mükemmel oynadı. Sizi benim aleyhimde kötü zanlara düşürdü. Beyoğlu'ndaki 151 numaralı evde bizim modistremizin terzihanesi vardır. O günü dadımla, lalamla beraber hep oradaydık. Sizin siyah çarşafı kızın arkasından geldiğinizi pencereden görünce dadımla lalamın ellerine birer fincan kahveyle birer iri kalıp sigarası sundurdum. Onlar keyif çatmak üzereyken bendeniz başka bir odada hemen çarşafı evin başka bir kapısından sokağa fırladım. Bildiğiniz şekilde sizinle görüştüm. Size karşı kendi aleyhimde o kadar tecavüzlü konuşmamın sebebi, bendenize karşı duyduğunuz sevgi eğer alelâde bir şeyse bu evlenme fikrinden sizi caydırmaktı. Bu açıklamalar karşısında gene ilk fikrinizden dönmeyerek bu evlenmede ayak dirediğiniz takdirde tamam aradığım romaneks yaratılışlı kocayı bulmuş olacaktım. İlk evlenme adımınızda karşılaştığınız şu yenilgiyle, aleyhlerinde bulunduğunuz kadınların intikamları da sizden alınmış oluyordu. Bendeniz aklıma geleni yapmaya almış bir kıyım. Bu hareketimin pek münasebetsiz olduğunu itiraf ediyorum. Ama kötü gidişi size bu şekilde kesenkes söyleyen bir kızı almak cesaretinde bulunmanız da benimkinden daha münasebetli bir hareket değildir. Sanırım ki yaptıklarımızdaki delilik bakımından ödestik. Tamam birbirimize lâayk karı-koca olduğumuzu ispat ettik. Tanrı sonunu hayırlı getsin. İşte işin aslı bundan ibarettir.

Gelin-güveyin bu ateşli konuşmaları sırasında yenge Emeti Hamm birkaç kere kuleye çıkmış, kapıdan dinlemiş ve aşağıya inerek kaşlarını oynatıp ağzını yaya yaya:

— Aman Yarabbi, hiç böyle balkonda, dam üstünde gerdek görmedim. Hep gelin söylüyor, oğlan dinliyor. Zavallıya hiç ağız açtırmıyor. Ne söylese çabucak mat ediyor. Dünya tersine döndü. Eskiden güveyler gelinleri söyletmek için saatlerce yalvarırlardı da gene ağız açtıramazlardı. Ben Hacıbaba-

nıza üç gün lakırdı söylemeye utandım. Adımı sordu da dilim tutuldu. Bir türlü Emeti diyemedim. Biz, evvel zaman kızları meğerse ne alık şeylermişiz...

yollu tutturdu. Bir hayli söylendi. Yeniden yukarıya çıktı. Bu defa yanlarına girerek:

— Yosmalarım ortalık ağardı. Siz hâlâ birbirinize lakırdı imtihanı oluyorsunuz. Haydi aşağıya ininiz de soyununuz. Dökünüz. Âdet yerini bulsun. Yangın kulesindeki köşk bekçileri bile yatıp uyudular. Dedikoducuların şom ağızları kapansın. Allah'a şükür ne kuyruklu gördük, ne sorguçlu.

Bu kuyruklu sözünü işitince gelin - güvey epey şaşaladılar. Onlar kendi dertlerine dalıp Halley'i tamamıyla unutmuşlardı. İkisi de garipseyen seslerle:

— A, sahi sabah olmuş iyice de haberimiz yok. Haniye Halley'in kuyruğundan geçecektik? Herkes toptan zehirlenecekti?

diye sorarak etraflarına bakındılar. Güneş, doğudan, altın kargılarını saçmaya başlamıştı. Gökyüzünün sevinci, ağaçların tazeligi içinde kuşların ötüşleri işitiliyor, bütün varlıklar neşeli görünüyordu. Kaç aydır ilim incelemelerine, imzalarının tanınmışlığına, sözlerinin hüküm ve tesirine güvenerek mayısın bu sabahı için herkesin zehirleneceğini ilân edip duran karamsarlar, o dehşet verici tasarılarına, o delice bekleyişlerine karşılık şimdi kâinattaki bu bahar sevincini, hayatın bu gülümsemesini görünce acaba ne düşünmüşlerdir? Korkunç keşiflerinin gerçekleşmemesine belki canları sıkılmıştır.

Yenge çekilince İrfan, sabah yıldızları kadar parlak bir güzelliğe sahip görünen karısının önünde tapınırcasına diz çökerek:

— Bana senin gibi eşsiz bir güzellik, bir melek lütfettiği için Halley'i kutsarım...

dedi. Sonra baygın bir sevgi bakışıyla Feriha'yı süze süze doğruldu. Titrek dudaklarını o çizgisiz, o temiz yüze dokundurdu.

SON SÖZ

Şu hikâyeyi yazmaya başladığım zaman bütün medeniyet dünyası Halley'in çarpışındaki tehlikeye karşı heyecanla titreyip duruyordu. Bu korkunun pek yersiz olduğunu, bu kötülük ister gibi yayılan haberlere rağmen kimsenin başı bile ağrımayacağını önsözde temin etmiştim. İş dediğim gibi oldu. Tehditçiler, Halley'in dünya insanlarına bir şey duyurmadan nezaketle geçip gittiğini görünce, kaç zamandır yaygın bir hastalık haline giren umumî korkuyu yeniden yaratmak için dünyaya çatmak üzere yıldızın bir daha geri döneceğini iddia garipliğine kadar varmaktan çekinmediler.

İnsanların yalancılıktaki cüretlerine bundan büyük örnek mi olur. Halley geri dönecektir. Ama yetmiş beş yıl sonra! Şu satırlara bakanlar içinde 1401 Rumî yılına kadar hayatta kalacak talihliler bulunursa geçirdikleri şu denemeye dayanarak gelecekteki evlâtlarımıza yalanları hor görme lüzumunu tekrarlasınlar.

Her sonbaharda birbiri üzerine dökülen ağaç yaprakları gibi insanlar da birbirlerinin ardından toprağa yatarak yok oluyorlar. Bu değiştirilemeyen, umumî bir kanun... Neden tasalanmalı? Şu dünyada erilen başka ne var? Hayat yalan, ölüm gerçek...

YAKACIK, 26 mayıs 1910

BİTTİ

HÜSEYİN RAHİM GURPINAR

Doğumunun 100. yıldönümünde, bugünün diliyle seri halinde yeniden yayınlamaya başladığımız romanlarından ilk çıkan kitaplar şunlardır.

ACI GÜLUŞ	10 Lira
BEN DELİ MİYİM?	12,5 »
BİLLÜR KALP	10 »
BOŞANMIŞ KADIN	2,5 »
CADI	7,5 »
CAN PAZARI	10 »
CEHENNEMLİK	10 »
DELİ FİLOZOF	10 »
DİRİLEN İSKELET	10 »
DÜNYANIN MİHVERİ KADIN MI, PARA MI?	7,5 »
EFŞUNCU BABA	4 »
EŞKIYA İNİNDE	8 »
GÖNÜL BİR YELDEĞİRMENİDİR	10 »
GÖNÜL TİCARETİ	5 »
GÜLYABANI	5 »
HAKKA SİĞİNDİK	4 »
HAYATTAN SAYFALAR	4 »
HAZAN BÜLBÜLÜ	5 »
İFFET	4 »
İRİ HODUĞUN SEYAHATI	2,5 »
İNSANLAR MAYMUN MUYDU?	10 »
KADINLAR VAİZİ	2,5 »

KADIN ERKEKLEŞİNCE	2,5 Lira
KAYNANAM NASIL KUDURDU?	5 »
KOKOTLAR MEKTEBİ	8 »
KUYRUKLU YILDIZ ALTINDA BİR EVLENME	5 »
METRES	12,5 »
MELEK SANMIŞTİM ŞEYTANI	4 »
MEZARINDAN KALKAN ŞEHİT	7,5 »
MUHABEET TILSIMI	6 »
MÜREBBİYE	6 »
NİMETŞİNAS	6 »
NAMUSLA AÇLIK MESELESİ	3 »
ÖLDÜREN ÖPÜCÜK	4 »
ÖLÜM BİR KURTULUŞ MUDUR?	5 »
SON ARZU	7,5 »
ŞEYTAN İŞİ	4 »
ŞİK	4 »
ŞİPSEVDİ	15 »
TÜNELDEN İLK ÇIKIŞ	3 »
TESADÜF	8 »
TORAMAN	5 »
TUTUŞMUŞ GÖNÜL	8 »
UTANMAZ ADAM	10 »

Diğer kitaplar hazırlanıyor.

FİYATI : 5 LİRA